

მაია ბლიაძე
მანანა სეხნიაშვილი

გეოგრაფია 10

მასწავლებლის წიგნი

მეორე ნაწილი

სულაკაურის
განათლების სამინისტრო

გრიფინიჭებულია საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს მიერ 2022 წელს.

გეოგრაფია 10
მასწავლებლის წიგნი
ნაწილი 2

ავტორები: მათა ზღიაძე, მანანა სენიაშვილი

რედაქტორი მაკა სესკურია
დიზაინერი და ილუსტრატორი ია მახათაძე
ტექნიკური დიზაინერი თინათინ ბერბერაშვილი

პირველი გამოცემა, 2022
© სულაკაურის გამომცემლობა, 2022
ყველა უფლება დაცულია.

შპს „სულაკაურის გამომცემლობა“
მისამართი: დავით აღმაშენებლის 150, თბილისი 0112
ტელ.: 291 09 54, 291 11 65
ელფოსტა: info@sulakauri.ge

ISBN 978-9941-37-115-8

Geography 10
Teacher's Book
Part 2

© Sulakauri Publishing, 2022
All rights reserved.

Tbilisi, Georgia
www.sulakauri.ge

შინაარსი

1. შესავალი.....	5
2. საშუალო საფეხურის სტანდარტი	8
3. სახელმძღვანელოს შესატყვისობა ეროვნულ სასწავლო გეგმასთან.....	11
4. მეთოდური რეკომენდაციები მასწავლებელთათვის	13
5. სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოსწავლის საგაკვეთილო პროცესში ჩართვა.....	45
6. თემატური მატრიცები.....	49
7. საკითხავი მასალა კომპლექსური დავალებისთვის.....	88
8. შეფასება.....	96
9. დამატებითი ლიტერატურა და სასარგებლო ინტერნეტრესურსები	112

1 ● შესავალი

X კლასის გეოგრაფიის სახელმძღვანელოს მთავარი საგანმანათლებლო ფუნქციაა მოსწავლეებში გეოგრაფიული ცოდნის შექენისა და გამოყენების უნარის ჩამოყალიბება.

სახელმძღვანელო 3 ერთეულისგან შედგება: მოსწავლის წიგნი, მასწავლებლის წიგნი და მოსწავლის რვეული.

გეოგრაფიის სწავლა-სწავლების მიზნებიდან გამომდინარე, X კლასის სახელმძღვანელოს მიზანია, მოსწავლეს:

- დაეხმაროს გეოგრაფიული გარსის მთლიანობის აღქმაში;
- შესძინოს გეოგრაფიული კანონზომიერებებისა და თავისებურებების კვლევისთვის (გლობალურ, რეგიონულ და ლოკალურ დონეზე) საჭირო ცოდნა და უნარები;
- გამოუმუშაოს გეოგრაფიული ობიექტების, მოვლენებისა და პროცესების სივრცე-დროით ჭრილში გაანალიზების უნარი;
- ჩამოყალიბოს გეოგრაფიული გარემოს სისტემური აღქმისა და ანალიზის უნარი;
- გამოუმუშაოს გეოგრაფიული კვლევის უნარი;
- ჩამოყალიბოს გარემოსდაცვითი ცნობიერება;
- დაეხმაროს სხვა ხალხების მიმართ ტოლერანტული დამოკიდებულების ფორმირებაში;
- შესძინოს გეოგრაფიის დარგობრივი ერთეულების უნარი.

ასევე, სახელმძღვანელო მოსწავლეს დაეხმარება:

- შეიმეცნოს ზოგადგეოგრაფიული კანონზომიერებები, საზოგადოებრივ და ბუნებრივ სისტემებს შორის არსებული მიზეზშედეგობრივი კავშირები.
- სწორად განსაზღვროს თავიანთი ადგილი ბუნებრივ, სოციალურ და კულტურულ სტრუქტურებში სხვადასხვა – ლოკალურ, რეგიონულ და გლობალურ დონეებზე.

გეოგრაფიის X კლასის სახელმძღვანელო მოიცავს 2 თემას:

1. გლობალური დემოგრაფიული გამოწვევები და ცვლილებები;
2. რესურსების გამოყენებისა და მართვის გლობალური კანონზომიერებები.

სახელმძღვანელოს შინაარსი – თემის ფარგლებში

წარმოდგენილი საკითხები სრულად შეესაბამება ეროვნული სასწავლო გეგმით გათვალისწინებულ მისაღწევ შედეგებს.

სახელმძღვანელოში ტექსტურ, საგაკვეთილო ნაწილს ერთვის მრავალფეროვანი კარტოგრაფიული მასალა (თემატური რუკები), ასევე, სქემები, ნახაზები, ცხრილები, დიაგრამები, ინფოგრაფიკები, ილუსტრაციები (ფოტოსურათები, აეროფოტოსურათები). სახელმძღვანელოში წარმოდგენილ ყველა საკითხს ახლავს ჩანართი, სადაც, საკითხის შინაარსიდან გამომდინარე, მოცემულია რუბრიკა „მცველი“, ხოლო თითოეული საკითხი მთავრდება რუბრიკით – „ეს საინტერესოა“.

თითოეულ განხილულ საკითხს ახლავს დავალებები, რომელთა უმეტესობა მოსწავლეებისგან მოითხოვს ანალიტიკურ, კრიტიკულ, შემოქმედებით აზროვნებასა და საკუთარი პოზიციის დაფიქსირებას.

დავალებების ბლოკში ცალკე გამოიყოფა „საქართველო და მსოფლიო“. აქ მოცემული დავალებები, საკითხიდან გამომდინარე, საქართველოს უკავშირდება და მოსწავლეს საშუალებას აძლევს, დაინახოს და განსაზღვროს საკუთარი ქვეყნის ადგილი და პოზიცია მსოფლიოში მიმდინარე სხვადასხვა საზოგადოებრივ პროცესში.

სახელმძღვანელოში, დავალებების გარდა, წარმოდგენილია რუბრიკები – შემთხვევის ანალიზი, პრაქტიკული სამუშაო, კომპლექსური დავალება, ხოლო მოსწავლის რვეულში მოცემულია თითოეულ საკითხთან დაკავშირებული გეოგრაფიული კვლევა. აქვე განვმარტავთ, რომ რუბრიკებში – „შემთხვევის ანალიზი“ და „გეოგრაფიული კვლევა“ – მოცემული მასალა მასწავლებელმა შეიძლება გამოიყენოს, როგორც კომპლექსური დავალებების დამუშავების ეტაპზე, ისე სავსებით შესაძლებელია მათი კომპლექსურ დავალებად გადაქცევა მასწავლებლის სურვილის შემთხვევაში.

X კლასის გეოგრაფიის სახელმძღვანელოში წარმოდგენილი დავალებები და რუბრიკები დაფუძნებულია სწავლების კონსტრუქტივისტულ საგანმანათლებლო პრინციპებზე და ორიენტირებულია გრძელვადიან მიზნებზე, ცნებების დამუშავებასა და მკვიდრი წარმოდგენების ჩამოყალიბებაზე.

ისინი ხელს შეუწყობს მოსწავლეებს, განვიცი-

თარონ ინფორმაციის მოძიების, ორგანიზების, დამუშავებისა და ანალიზის უნარი, გახდნენ ცნობისმოყვარენი, გაუჩნდეთ გეოგრაფიული შეკითხვები და თავად ეძებონ მათზე პასუხები და შეძლონ ცხოვრებისეულ კონტექსტში ცოდნის ტრანსფერი. მოცემული დავალებები და პროექტები ხელს შეუწყობს სწავლა-სწავლების პროცესის დინამიკურად წარმართვას, ორიენტირებული იქნება ხარისხიანი ცოდნის მიღებაზე და არა მასალის ზედაპირულ დასწავლაზე.

X კლასის გეოგრაფიის სახელმძღვანელოს ახლავს დამხმარე მეთოდური სახელმძღვანელო – მასწავლებლის წიგნი. მასში მოცემულია შემდეგი ინფორმაცია:

- თემებისა და შეფასების კრიტერიუმების დამაკავშირებელი ცხრილები;
- გეოგრაფიის სწავლების სტრატეგიები;
- გრაფიკული მათემატიკის სტრატეგიები, რომლებიც ხელს შეუწყობს გეოგრაფიის შესწავლის პროცესის გამართვას;
- გეოგრაფიული ტექსტებისა და ვიზუალური წყაროების ანალიზის ცხრილები;
- კვლევისა და პრობლემაზე დაფუძნებულ სწავლებასთან დაკავშირებული რეკომენდაციები;
- თემატური მატრიცები, რომლებშიც დეტალურადაა აღწერილი კომპლექსური დავალებების ნიმუშები თემების მიხედვით და მათი განხორციელების ეტაპები;

- სტანდარტის შედეგების მიღწევისა და წიგნის შინაარსის ურთიერთკავშირის რუკა;
- განმსაზღვრელი და განმავითარებელი შეფასების ნიმუშები და შესაბამისი შეფასების რუბრიკები;
- დამატებითი საგანმანათლებლო რესურსები.

მასწავლებლის წიგნი დაეხმარება პედაგოგებს გაკვეთილებზე კომპლექსური დავალებების შესრულების ეტაპების ეფექტიანად დაგეგმვასა და საინტერესოდ ჩატარებაში.

მასწავლებლის წიგნში ასევე მოცემულია სწავლების დიფერენცირებული მიდგომის განხორციელებისთვის საჭირო აქტივობები, შეტანილია სხვადასხვა ტიპის რეკომენდაციები, რომლებიც ეფუძნება თანამედროვე საგანმანათლებლო კვლევებს, მრავალმხრივ პედაგოგიურ გამოცდილებაზე აგებული სახელმძღვანელოების ანალიზის შედეგებს.

ვიმედოვნებთ, მოცემული სახელმძღვანელოს დახმარებით მოსწავლე მიიღებს ცოდნას იმ საკითხების შესახებ, რომლებიც მას მომავალ პრაქტიკულ საქმიანობაში გამოადგება და ხელს შეუწყობს მოსწავლეებში თავიანთი ქვეყნისა და მთლიანად სამყაროს მიმართ ინტერესის გაღვივებასა და გეოგრაფიული აზროვნების, ასევე, სამოქალაქო ცნობიერების ჩამოყალიბებაში, ხოლო მასწავლებლის წიგნი დაეხმარება გეოგრაფიის პედაგოგებს კომპლექსურ დავალებაზე დაფუძნებული სწავლების წარმატებით განხორციელებაში.

X კლასის „გეოგრაფიის“ მოსწავლის წიგნი 2 თემისა და 20 საკითხისგან შედგება და 2 ნაწილადაა გაყოფილი. სახელმძღვანელოში წარმოდგენილია რუბრიკები:

გაიხსენე

1. რა არის მიგრაცია, რამდენი სახის მიგრაცია არსებობს და რა მიზეზები განაპირობებს მიგრაციას?
2. როგორ ვლინდება მიგრაციის დადებითი და და უარყოფითი მხარეები?

1. გაიხსენე – კითხვები ნასწავლი მასალიდან და წინარე ცოდნის გააქტიურება

ტვიანობა

ტყით დაფარული ტერიტორიის ფართობის შეფარდება მთელი ქვეყნის ტერიტორიის ფართობთან, გამოისახება %-ით.

2. ლექსიკონი – ახალი ტერმინების, უცხო სიტყვების განმარტება

დავალემა

7. სურ. 15.3-ის გამოყენებით ახსენი, როგორ და რატომ წარმოიქმნება რესურსული პრობლემა.

3. დავალებები – რომელთა უმეტესობა სრულდება გაკვეთილზე, ხოლო ნაწილი მოსწავლეებს ეძლევათ სახლში საშინაო დავალების სახით.

! ეს საინტერესოა

- ♦ ბოლო ათწლეულების განმავლობაში შეიცვალა მოსახლეობის დამოკიდებულება ტურიზმისადმი: „სამი S“-დან – ზღვა, მზე და ქვიშა (SSS – Sea – Sun – Sand) „სამი L“-კენ – ეროვნული (ნაციონალური) ტრადიციები, ლანდშაფტი (პეიზაჟი) და დასვენება (LLL – Lore – Landscape – Leisure). ამ ცვლილებამ ხელი შეუწყო ტურისტების რიცხვისა და შემოსავლების ზრდას.
- ♦ ტერმინი „ეკოტურიზმი“ 1983 წელს დამკვიდრდა. ის მექსიკელმა ეკონომისტ-ეკოლოგმა, ჰექტორ ცებალოს-ლასკურენმა, შემოიღო. ეკოტურიზმს იგი უწოდებდა მოგზაურობას „შედარებით ხელუხლებელ ან დაუბინძურებელ ბუნებრივ ტერიტორიებზე სპეციფიკური მიზნით, კერძოდ, განათლებისთვის, ბუნების პეიზაჟებით, მცენარეებითა და ველური ცხოველებით აღტაცებისა და ტკობისთვის, ასევე, ამ ტერიტორიების კულტურული თავისებურებების შესასწავლად“.

4. ეს საინტერესოა – ამ ნაწილში მოსწავლეები გაეცნობიან დამატებით ცნობებს გაკვეთილში მოცემულ მასალასთან დაკავშირებით.

პრაქტიკული სამუშაო

პროგრამის – <https://mapmakerclassic.nationalgeographic.org> – გამოყენებით, საქართველოს ინტერაქტიულ რუკაზე შენ მიერ შექმნილი პირობითი ნიშნებით აღნიშნე ტერიტორიები და მუნიციპალიტეტები, სადაც გაუდაბნოების პროცესი მიმდინარეობს.

<https://link.ac/5Ldg8>

5. პრაქტიკული სამუშაო – კონტურულ და ელექტრონულ რუკებზე მუშაობა.

საქართველო და მსოფლიო

1. შეადგინე სქემა, რომელიც ასახავს შენს დასახლებულ პუნქტში ნარჩენების მართვის ეტაპებს.
2. შეიმუშავე ნარჩენების შემციირების სისტემა შენი დასახლებული პუნქტისთვის.

6. საქართველო და მსოფლიო – დავალებები, რომლებიც უკავშირდება საქართველოს.

შემთხვევის ანალიზი 3

გაცანი ინფორმაციას და უპასუხე კითხვებს:

ნარჩენები პირველად ჯერ კიდევ 1031 წელს გადაამუშავეს იაპონიაში, სადაც გამოყენებული სანერი ქალაქის გადაამუშავება დაიწყო. მსგავსი ქმედება აშშ-ში მხოლოდ 1690 წელს დაფიქსირდა, თუმცა იქ მაკულატურის გადაამუშავება უფრო ფართო მასშტაბით დაიწყო და სამრეწველო დონესაც მიაღწია. 1895 წელს ნიუ-იორკში მსოფლიოში პირველი ნარჩენების წინასწარი დახარისხების სისტემა შეიქმნა. პარალელურად, ქალაქში სპეციალურ უნიფორმებში გამოწყობილი ნარჩენების შემგროვებლები გამოჩნდნენ. ორი წლის შემდეგ აშშ-ში ნარჩენების გადამამუშავებელმა პირველმა ქარხანამ დაიწყო ფუნქციონირება.

7. შემთხვევის ანალიზი – სიტუაციის გაანალიზება, კითხვებზე პასუხის გაცემა და დასკვნის გამოტანა.

2. საშუალო საფეხურის სტანდარტი

შესავალი

საზოგადოებრივი მეცნიერებები საშუალო საფეხურზე გულისხმობს ისტორიის, საზოგადოებრივი გეოგრაფიისა და სამოქალაქო განათლების ინტეგრირებულ სწავლა-სწავლებას. სწავლა-სწავლებისთვის შერჩეულია ისეთი თემები და საკითხები, რომლებიც აქტუალურია თანამედროვე საზოგადოებისთვის და შეიძლება დამუშავდეს სამივე საგნობრივი მიმართულების პერსპექტივიდან.

სტანდარტში შედეგებისა და სამიზნე ცნებების სახით განსაზღვრულია გრძელვადიანი მიზნები.

შინაარსი აღინერება თემების (ქვეთემების), საკითხებისა და ქვეცნებების სახით. ეროვნული სასწავლო გეგმა განსაზღვრავს სავალდებულო თემებს. თემების შესაბამის საკითხებს კი სკოლები თავად ირჩევენ.

თითოეულ თემას ახლავს შედეგების მიღწევის ინდიკატორები. ისინი განსაზღვრავს, თუ რა უნდა შეფასდეს სწავლა-სწავლების პროცესში. ინდიკატორები დაჯგუფებულია სამიზნე ცნებების მიხედვით.

საფეხურის შედეგები

საშუალო საფეხურზე სტანდარტში განერილ თითოეულ შედეგს წინ უძღვის ინდექსი, რომელიც მიუთითებს საგანს, სწავლების ეტაპსა და სტანდარტის შედეგის ნომერს; მაგალითად, გეო.საშ.1.:

- „გეო.“ – მიუთითებს საგანს „გეოგრაფია“;
- „საშ.“ – მიუთითებს საშუალო საფეხურს;
- „არჩ.“ – მიუთითებს გაღრმავებულ არჩევით კურსს;
- „1“ – მიუთითებს სტანდარტის შედეგის ნომერს.

გეოგრაფიის სტანდარტის შედეგები საშუალო საფეხურზე		
შედეგების ინდექსები	მოსწავლე უნდა შეძლოს:	სამიზნე ცნებები:
გეო.საშ. არჩ.1.	გეოგრაფიული გარსის მთლიანობის აღქმა და მისი გეოსფეროების (ლიტოსფერო, ატმოსფერო, ჰიდროსფერო, ბიოსფერო, ნოსფერო, დედამიწის შინაგანი აკეზულება) ურთიერთდამოკიდებულების გაანალიზება გეოგრაფიული გარსის კანონზომიერებების დასადგენად;	გეოგრაფიული გარსი (შედეგები 1,2,3,4)
გეო.საშ. არჩ.2.	ბუნებრივი პირობების გავლენის გაანალიზება მოსახლეობის სამეურნეო საქმიანობასა და ცხოვრების წესზე განვითარების ზოგადი სივრცითი კანონზომიერებების დასადგენად;	მოსახლეობა და მეურნეობა (შედეგები 3,4)
გეო.საშ. არჩ.3.	მოსახლეობის ძირითადი მახასიათებლებისა და დინამიკის გაანალიზება ბუნებრივ და საზოგადოებრივ სისტემებზე მათი გავლენის დასადგენად;	მდგრადი განვითარება (შედეგები 1,2,3,4)
გეო.საშ. არჩ.4.	მომავალი თაობების ინტერესების გათვალისწინებით რესურსების რაციონალური მოხმარება და მართვა.	

სასწავლო თემატიკა
1. გლობალური დემოგრაფიული გამოწვევები და ცვლილებები
2. რესურსების გამოყენებისა და მართვის გლობალური გამოწვევები და ცვლილებები
3. კლიმატის გლობალური ცვლილება
4. გლობალური პოლიტიკური გამოწვევები და ცვლილებები
5. განვითარებული და განვითარებადი სამყარო
6. გლობალური თანამშრომლობა და კავშირები

სწავლა-სწავლების პროცესში სკოლებმა უნდა დაიცვან თემების ზემოთ შემოთავაზებული თანმიმდევრობა.

სავალდებულო თემებისა და შეფასების ინდიკატორების დამაკავშირებელი ცხრილები:

თითოეულ ცხრილში მოცემულია თემის დასახელება, მისი აღწერა და შეფასების ინდიკატორები, რომლებშიც ნაჩვენებია, თუ როგორ რეალიზდება შედეგები კონკრეტულ თემაში.

X კლასი

თემა: გლობალური დემოგრაფიული გამოწვევები და ცვლილება
<p>თემა გულისხმობს დემოგრაფიული პროცესების/მოვლენების მიზეზებისა და შედეგების შესწავლას. კერძოდ, იმის შესწავლას, თუ რა გავლენას ახდენს ბუნებრივი გარემო ადამიანის საქმიანობასა და მათ განსახლებაზე; რა გავლენა აქვს მოსახლეობას ბუნებრივ სისტემებზე. როგორ უნდა ვმართოთ დემოგრაფიული პროცესები სათანადოდ, რათა თავიდან ავიცილოთ გართულებები და მოსალოდნელი საფრთხეები.</p>
<p>სარეკომენდაციო საკითხები:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. მოსახლეობის ცვლილება და სტრუქტურა; 2. აღწარმოების ტიპები; 3. დემოგრაფიული გადასვლა; 4. დემოგრაფიული პოლიტიკა; 5. მიგრაცია; 6. სოფლის მეურნეობა და „მწვანე რევოლუცია“ 7. მეხუთეული დარგები; 8. ნიადაგის დაბინძურება და ეროზია
<p>თემის ფარგლებში შედეგების მიღწევის ინდიკატორები სამიზნე ცნებების მიხედვით:</p> <p>გეოგრაფიული გარსი – მოსწავლემ უნდა შეძლოს:</p> <ul style="list-style-type: none"> • გააანალიზოს დემოგრაფიული პროცესებით გამოწვეული ცვლილებებისა (მაგალითად, მიგრაცია, მეურნეობის სხვადასხვა დარგის განვითარება, „მწვანე რევოლუცია“) და გეოგრაფიული გარსის (ლიტოსფერო, ატმოსფერო, ჰიდროსფერო, ბიოსფერო, ნოოსფერო) ურთიერთდაკავშირი და ურთიერთზეგავლენა. <p>მოსახლეობა და მეურნეობა – მოსწავლემ უნდა შეძლოს:</p> <ul style="list-style-type: none"> • მოსახლეობის ძირითადი მახასიათებლებისა და დინამიკის (მოსახლეობის ცვლილება, დემოგრაფიული სიტუაცია – ხანდაზმულთა ხვედრითი წილის ზრდა, გაახალგაზრდავება, დემოგრაფიული პოლიტიკა, დემოგრაფიული ტენდენციები – გადასვლის ფაზები) გაანალიზება ბუნებრივ და საზოგადოებრივ სისტემებზე მათი გავლენის დასადგენად. <p>მდგრადი განვითარება – მოსწავლემ უნდა შეძლოს:</p> <ul style="list-style-type: none"> • გლობალურ დემოგრაფიულ პროცესებზე მსჯელობისას მომავალი თაობების ინტერესების გათვალისწინება (ნიადაგის დაბინძურება და ეროზია).

თემა: რესურსების გამოყენებისა და მართვის გლობალური კანონზომიერებები

თემა გულისხმობს რესურსების გამოყენებისა და მართვის გლობალური კანონზომიერებების შესწავლას, კერძოდ, იმის გაანალიზებას, თუ როგორ შეიძლება განსაზღვროს ამა თუ იმ რესურსის სიჭარბემ ცალკეული ქვეყნების ეკონომიკური პროფილი და მსოფლიო მნიშვნელობის ისეთი პროცესები, როგორებიცაა, მაგალითად, სამეურნეო საქმიანობა, რესურსების არათანაბარი განაწილება, ნარჩენების მდგრადი მართვა.

სარეკომენდაციო საკითხები:

1. ბუნებრივი პირობები და რესურსები;
2. რესურსების არათანაბარი განაწილება და რესურსუზრუნველყოფა;
3. მოსახლეობის სიმჭიდროვე;
4. ეკომიგრაცია;
5. მდგრადი ტურიზმი;
6. გაუდაბნობა;
7. ნარჩენების მართვა

თემის ფარგლებში შედეგების მიღწევის ინდიკატორები სამიზნე ცნებების მიხედვით:

გეოგრაფიული გარსი – მოსწავლემ უნდა შეძლოს:

- გაანალიზოს რესურსების გამოყენებასთან დაკავშირებული პროცესებისა და პრობლემების (მაგალითად, რესურსების არათანაბარი განაწილება და რესურსუზრუნველყოფა) ზეგავლენა გეოგრაფიულ გარსზე.

მოსახლეობა და მეურნეობა – მოსწავლემ უნდა შეძლოს:

- მოსახლეობის ძირითადი მახასიათებლებისა და განლაგების (სიმჭიდროვე, ეკომიგრაცია) გაანალიზება რესურსების გამოყენებაზე მათი გავლენის დასადგენად.

მდგრადი განვითარება – მოსწავლემ უნდა შეძლოს:

- რესურსების გამოყენებასა და მართვაზე მსჯელობისას მომავალი თაობების ინტერესების გათვალისწინება (გაუდაბნობა, ნარჩენების მართვა, მდგრადი ტურიზმი).

3. სახელმძღვანელო შესატყვისობა

ეროვნულ სასწავლო გეგმასთან

	გეოგრაფიის სტანდარტის შედეგები საშუალო საფეხურზე				
	გეო.საშ.1. გეოგრაფიული გარსის მთლიანობის აღქმა და მისი გეოსფეროების (ლიტოსფერო, ატმოსფერო, ჰიდროსფერო, ბიოსფერო, ნოსფერო, დედამიწის შინაგანი აგებულება) ურთიერთ-დამოკიდებულების გაანალიზება გეოგრაფიული გარსის კანონზომიერებების დასადგენად;	გეო.საშ.2. ბუნებრივი პირობების გავლენის გაანალიზება მოსახლეობის სამეურნეო საქმიანობასა და ცხოვრების წესზე განვითარების ზოგადი სივრცითი კანონზომიერებების დასადგენად;	გეო.საშ.3. მოსახლეობის ძირითადი მახასიათებლებისა და დინამიკის გაანალიზება ბუნებრივ და საზოგადოებრივ სისტემებზე მათი გავლენის დასადგენად;	გეო.საშ.4 მომავალი თაობების ინტერესების გათვალისწინებით რესურსების მოხმარება და მართვა.	გეოგრაფიული გარსი (შედეგები 1,2,3,4) • გეოგრაფიული გარსი შედგება გეოსფეროებისაგან (ლიტოსფერო, ატმოსფერო, ჰიდროსფერო, ბიოსფერო), რომლებსაც ახასიათებთ მთელი რიგი კანონზომიერებები. • ადამიანების წყალობით ყალიბდება ნოსფერო (გონის სფერო), რომელიც ზემოქმედებს სხვა გეოსფეროებზე; მოსახლეობა და მეურნეობა (შედეგები 3,4) • ბუნებრივი გარემო გავლენას ახდენს მოსახლეობასა და მეურნეობაზე. სხვადასხვა ქვეყანაში მეურნეობის ესა თუ ის დარგია წამყვანი, რაც შრომის გეოგრაფიულ დანაწილებას განაპირობებს. • მოსახლეობისა და მეურნეობის სტრუქტურა, განაწილება და განლაგება ცვალებადია დროსა და სივრცეში. • სახელმწიფო გავლენას ახდენს ქვეყანაში მიმდინარე სოციალურ-ეკონომიკურ პროცესებზე, რაც მისი განვითარების დონეზე აისახება.
თემებისა და საკითხების დასახელება	1	2	3	4	
თემა 2. რესურსების გამოყენებისა და მართვის გლობალური კანონზომიერებები					
13. ადამიანი და გეოგრაფიული გარემო					
14. ბუნებრივი პირობები და ბუნებრივი რესურსები					
15. რესურსების არათანაბარი განაწილება და რესურსუზრუნველყოფა					
16. მოსახლეობის სიმჭიდროვე					
17. ეკომიგრაცია					
18. ნარჩენები					
19. მდგრადი ტურიზმი					
20. გაუდაბნობა					მდგრადი განვითარება (შედეგები 1,2,3,4) • ლოკალურ ქმედებებს გლობალური შედეგები შეიძლება მოჰყვეს; • მდგრადი განვითარების მიზნების (სოციალური, ეკონომიკური, გარემოსდაცვითი და კეთილდღეობა) შესრულება აუცილებელია მომავალი თაობების კეთილდღეობისთვის.

თემისა და საკითხის შესაბამისობა მკვიდრ წარმოდგენებთან

თემისა და საკითხის დასახელება	თემის მკვიდრი წარმოდგენები
<p>თემა 2. რესურსების გამოყენებისა და მართვის გლობალური კანონზომიერებები</p>	
<p>13. ადამიანი და გეოგრაფიული გარემო</p>	<p>გეოგრაფიული გარემო გეოგრაფიული გარსის ნაწილი და ადამიანის სასიცოცხლო სივრცეა.</p>
<p>14. ბუნებრივი პირობები და ბუნებრივი რესურსები</p>	<p>მრავალფეროვანი ბუნებრივი რესურსები სხვადასხვა ნიშნით იყოფა და არათანაბრადაა განაწილებული დედამიწაზე; ადამიანების მიერ რესურსების არარაციონალური გამოყენება უარყოფითად მოქმედებს გარემოსა და საზოგადოებაზე.</p>
<p>15. რესურსების არათანაბარი განაწილება და რესურსუზრუნველყოფა</p>	<p>ქვეყნის განვითარების პროცესში მნიშვნელოვან როლს ასრულებს რესურსუზრუნველყოფა; რესურსების რაციონალური გამოყენება მომავალი თაობების კეთილდღეობის საწინდარია.</p>
<p>16. მოსახლეობის სიმჭიდროვე</p>	<p>მოსახლეობის დემოგრაფიულ მახასიათებლებსა და რესურსების რაციონალურ გამოყენებას შორის მჭიდრო ურთიერთკავშირია.</p>
<p>17. ეკომიგრაცია</p>	<p>რესურსების არათანაბარი განაწილება და არარაციონალური გამოყენება განაპირობებს მიგრაციულ პროცესებს.</p>
<p>18. ნარჩენები</p>	<p>ნარჩენების მართვა განაპირობებს ქვეყნის მოსახლეობის კეთილდღეობის ამაღლებას.</p>
<p>19. მდგრადი ტურიზმი</p>	<p>მდგრადი ტურიზმის განვითარება ქვეყნის მდგრადი ეკონომიკის განვითარების პროცესში მნიშვნელოვან როლს ასრულებს.</p>
<p>20. გაუდაბნობა</p>	<p>რესურსების არათანაბარი განაწილება და არარაციონალური გამოყენება იწვევს გაუდაბნობის პროცესს.</p>

4. მეთოდური რეკომენდაციები მასწავლებელთათვის

სწავლა-სწავლების სტრატეგიები

ჯერ კიდევ XX საუკუნეში უკვე მიმდინარეობდა დისკუსია იმის შესახებ, თუ რა ახალი კომპეტენციები/უნარები დასჭირდებოდა ადამიანს ახალ ეპოქაში. სხვადასხვა საერთაშორისო ორგანიზაციამ რამდენიმე ათეული წლის წინ შექმნა კოალიცია „პარტნიორობა XXI საუკუნის სწავლებისთვის“, რომელმაც განსაზღვრა კომპეტენციათა სამი ძირითადი მიმართულება:

1. სასწავლო უნარები (Learning skills):
კრიტიკული აზროვნება; კრეატიული აზროვნება; თანამშრომლობა.
2. ციფრული წიგნიერების უნარები (Literacy skills):
ინფორმაციული წიგნიერება; მედიაწიგნიერება; ტექნოლოგიური წიგნიერება.
3. ცხოვრებისთვის საჭირო უნარები (Life skills):
მოქნილობა; ლიდერობა; ინიციატივა; პროდუქტიულობა.

XXI საუკუნის გამონვევებზე საპასუხოდ, მნიშვნელოვანია სასწავლო პროცესში ისეთი სწავლა-სწავლების მეთოდების გამოყენება, რომლებიც კომპლექსურად განავითარებს ზემოთ ჩამოთვლილ უნარებს.

გეოგრაფიის სწავლების სტრატეგიების დიდი ნაწილი უკვე განხილულია VII-VIII-IX კლასების მასწავლებლის წიგნებში. თუმცა აქაც ვთავაზობთ რამდენიმე ახალ სტრატეგიას, რომლებიც დაეხმარება მასწავლებელს კომპლექსური დავალებების აქტივობების დაგეგმვასა და განხორციელებაში. ასევე, მოსწავლეებისთვის ინტერესის გაღვივებაში, მოტივაციის აღძვრასა და კრიტიკული და შემოქმედებითი აზროვნების განვითარებაში. ეს სტრატეგიები ხელს შეუწყობს მასწავლებლებს, შექმნან საინტერესო კომპლექსური დავალებები, ხოლო მოსწავლეებს – შეასრულონ ისინი.

შემთხვევის განხილვა

შემთხვევის განხილვა ფართოდ გამოიყენება განათლების სფეროში. მისი მიზანია, კონკრეტული შემთხვევის განხილვის საფუძველზე დამატებითი ინფორმაციისა და ცოდნის შექმნა.

შემთხვევის განხილვისას არ არის აუცილებელი, შემთხვევა ერთ კონკრეტულ ადამიანს ეხებოდეს. ის შეიძლება ადამიანთა ჯგუფთან, სხვადასხვა სიტუაციასთან, ფენომენტთან და ა.შ. იყოს დაკავშირებული.

შემთხვევის შესწავლისას იაზრებენ და აანალიზებენ კონკრეტულ შემთხვევას. მის განხილვამდე საჭიროა, მოსწავლეთა ასაკობრივი თავისებურებების გათვალისწინებით, მასწავლებელმა წინასწარ მოამზადოს მათთვის საინტერესო და აქტუალური მასალა, რომლის შესახებაც შესაძლებელი იქნება მსჯელობა.

განსახილველ მასალასთან ერთად უნდა მომზადდეს ძირითადი შეკითხვები; ისინი შეიძლება ეხებოდეს მოსწავლეთა დამოკიდებულებას კონკრეტული ადამიანის, ჯგუფის ან კონკრეტულ შემთხვევაში აღწერილი სიტუაციის მიმართ: როგორი დამოკიდებულება აქვთ შემთხვევის მიმართ; რა არის მათთვის მისაღები/მიუღებელი, როგორ შეიძლება პრობლემის გადაჭრა და ა.შ.

შემთხვევის განხილვას სპეციალური ტექნიკური აღჭურვილობა არ სჭირდება. სასურვე-

ლია, ყველა მოსწავლეს ჰქონდეს ამობეჭდილი ტექსტი შემთხვევის შესახებ ან მასწავლებელმა გამოიყენოს პროექტორი და ლეპტოპი.

შემთხვევის ანალიზზე მუშაობის ექვსი ფაზა გამოიყოფა, რომელთა თანამიმდევრობა, თითოეული ფაზის დროს განსახორციელებელი აქტივობა და მიზანი ქვემოთ მოყვანილ ცხრილშია წარმოდგენილი.

ცხრილი ადაპტირებულია წყაროებიდან: Kaiser (Hrsg.): Die Fallstudie. Theorie und Praxis der Fallstudien didaktik (Forschen und Lernen, Bd. 6) Bad Heilbrunn 1983 Hoffmann, B.; Langefeld, U.: Methoden-Mix, 1998

ფაზები	ქმედება/აქტივობა	მიზანი
კონფრონტაცია შემთხვევასთან	შემთხვევის გაცნობა	მოსწავლეები ჩასწვდნენ ალტერნატიულ სიტუაციას და მასში მიღებულ გადაწყვეტილებას.
მუშაობა ინფორმაციაზე	სიტუაციის გაანალიზება და/ან დამატებითი ინფორმაციის მოძიება	მოსწავლეები აანალიზებენ და აფასებენ მოცემულ ინფორმაციას და მოიპოვებენ დამატებით ინფორმაციას პრობლემის უკეთ გადაჭრის მიზნით.
დისკუსია ჯგუფის შიგნით	პრობლემის გადაჭრის ალტერნატიული გზების შემუშავება, თავის მოყრა და თითოეული მათგანის ძლიერ, სუსტ მხარეებსა და შედეგებზე მსჯელობა	მოსწავლეებს უვითარდებათ დივერგენტული აზროვნება.
შეთანხმება ჯგუფის შიგნით	ჯგუფში დისკუსიის შემდეგ შემოთავაზებული ალტერნატივებიდან საუკეთესოს არჩევა	მოსწავლეებს უვითარდებათ კამათისა და შეფასების უნარი.
დისპუტი მთელი კლასის მონაწილეობით	ჯგუფებში მიღებული გადაწყვეტილების კლასისთვის გაცნობა, მიღებული გადაწყვეტილების მართებულობის დასაბუთება და ხელახალი დისკუსია მთელი კლასის მონაწილეობით	მოსწავლეებს უვითარდებათ არგუმენტირებულად დასაბუთების უნარი.
შედარება	ჯგუფების მიერ მიღებული გადაწყვეტილებების შედარება შემთხვევაში მოცემულ/რეალურად მიღებულ გადაწყვეტილებასთან და რეკომენდაციების შემუშავება	მოსწავლეებს უვითარდებათ რეფლექსიისა და ტრანსფერის უნარი.

შემთხვევის ანალიზის ზემოთ წარმოდგენილი სტრუქტურა გამოხატავს გადაწყვეტილების მიღების პროცესის ტიპურ მიმდინარეობას, თუმცა ამ პროცესის ცალკეული ფაზა შეიძლება როგორც გამორჩეულად სწრაფად, ასევე გამორჩეულად ნელა მიმდინარეობდეს ან საერთოდ გამოტოვებულ იქნეს მეთოდის ამა თუ იმ ვარიანტის შემთხვევაში.

ტექსტზე მუშაობის სტრატეგიები

ტექსტში მთავარი იდეის დადგენის რამდენიმე კარგი სტრატეგია არსებობს. ესენია ტექსტში მნიშვნელოვანი ადგილების მონიშვნა/ხაზგასმა და ჩანაწერების წარმოება.

მოსწავლეებმა ტექსტის კითხვისას უნდა იპოვონ და დაწერონ მთავარი წინადადება თითოეული აბზაციდან ან გვერდიდან. ასევე დაადგინონ რამდენიმე სპეციფიკური აზრის მომცველი ძირითადი იდეები; იპოვონ ყოველი ძირითადი იდეის შესაბამისი დამხმარე ინფორმაცია, წაშალონ ნებისმიერი ზედმეტი ინფორმაცია ან უსარგებლო დეტალები. მეტად მნიშვნელოვანი და ეფექტიანია ხაზგასასმელი ინფორმაციის სწორად შერჩევა. მეცნიერებმა დაადგინეს, რომ სწავლის პროცესი გაუმჯობესდა მას შემდეგ, რაც მოსწავლეებს ერთგვარი შეზღუდვა დაუწესეს – ყოველ აბზაცზე ან გვერდზე მხოლოდ ერთი წინადადების ხაზგასმის უფლება მისცეს. ამ დროს მოსწავლეს, ინფორმაციის სწორად შერჩევის გარდა, უნდა შეეძლოს აღნიშნული ინფორმაციის საკუთარი სიტყვებით გადმოცემაც.

ჩანაწერების კეთება მოსწავლეებს ეხმარება ყურადღების კონცენტრაციასა და ინფორმაციის კოდირებაში. აქედან გამომდინარე, ქმნის საფუძველს, მიღებული ინფორმაცია დაილექოს მათ

გრძელვადიან მეხსიერებაში. მთავარი იდეების საკუთარი სიტყვებით ჩასანერად მათ მოუწევთ ინფორმაციის ინტერპრეტაცია, არსებულ ცოდნასთან მისი დაკავშირება, ჩამოყალიბება და სტრუქტურირება. ჩანაწერების წარმოება ხელს უწყობს სწავლის პროცესს, განსაკუთრებით მაშინ, როდესაც მოსწავლეს არ გააჩნია ინფორმაციის/მასალის საბაზო ცოდნა.

ჩანაწერები საშუალებას იძლევა, დაუბრუნდეთ მას და ხელახლა გააანალიზოთ მიღებული ინფორმაცია. ისინი შეიძლება ინფორმაციის „საწყობს“ შევადაროთ. დადგენილია, რომ მოსწავლეები, რომლებიც ჩანაწერებს აწარმოებენ, უკეთ ქმნიან საბოლოო პროდუქტს, მაგალითად, სტატიას, ანგარიშს, მოხსენებას და სხვ., განსაკუთრებით მაშინ, როდესაც ჩანაწერი ბევრი და ხარისხიანია. ჩანაწერების რაოდენობა მნიშვნელოვანია, რადგან სწორად შერჩეული და ჩანერილი ინფორმაცია ძირითადი იდეისთვის ალღოს აღებაში, ცნებების გაგებასა და კავშირების დადგენაში გეხმარებათ.

მოსწავლეებმა, რომლებიც ექსპერტის დონეზე ფლობენ ჩანაწერების წარმოების ტექნიკას, იციან, როგორ გამოიყენონ ჩანაწერი მიზნის მისაღწევად და ეფექტიანად ცვლიან სტრატეგიებს შესაბამისი დავალებების შესრულების შემდეგ; ისინი იყენებენ პირად კოდებს რთული და მათთვის ახალი ინფორმაციის მოსანიშნავად; იციან, როგორ შეავსონ ნაკლები ინფორმაცია და ამისთვის მიმართავენ სხვადასხვა წყაროს;

ზოგიერთი მოსწავლეებელი ჩანაწერების წარმოებაში დასახმარებლად მოსწავლეებს სთავაზობს სპეციალურ მატრიცებსა და რუკებს. გახსოვდეთ: პირველ ეტაპზე, როდესაც მოსწავლეებისთვის სრულიად უცხოა ასეთი რუკების დახმარებით მუშაობა, სამუშაოს მეტი ნილის შესრულება თავად მოგიწევთ. თუ რუკებსა და მატრიცებს იყენებთ, ურჩიეთ მოსწავლეებს, გაუცვალონ ერთმანეთს თავიანთი შევსებული რუკები და გაუზიარონ მოსაზრებები.

SWOT-ანალიზი

SWOT-ანალიზი სტრატეგიული დაგეგმარების მეთოდია. სხვა არსებულ მეთოდებს შორის, რომლებიც აფასებენ რაიმეს (სიტუაციის, განვითარების შესაძლებლობის) მდგომარეობას, ყველაზე მეტად გავრცელებულია SWOT-ანალიზის მეთოდი. SWOT-ანალიზი არის ხერხი, რომლის მეშვეობითაც ჩვენი შესაძლებლობებისა და საქმიანი გარემოს შესწავლა შესაძლებელია.

SWOT ინგლისური აბრევიატურაა, რომლის ყოველი ასო ანალიზის ცალკეულ ელემენტს აღნიშნავს: S – strengths (ძლიერი მხარე); W – weakness (სუსტი მხარე); O – opportunities (შესაძლებლობები); T – threats (მოსალოდნელი საფრთხე). მეთოდი გამოიყენება სუსტი და ძლიერი მხარეების, გარემოში უკვე არსებული და შესაძლო დადებითი და უარყოფითი გავლენის ფაქტორების განსასაზღვრად და მათ შორის კავშირების დასანახად.

S - ძლიერი მხარეები	W - სუსტი მხარეები
1. -----	1. -----
2. -----	2. -----
3. -----	3. -----
O - შესაძლებლობები	T - საფრთხეები
1. -----	1. -----
2. -----	2. -----
3. -----	3. -----

კოგნიტური სქემის გამოყენება

გრაფიკული ორგანიზატორების – კოგნიტური სქემების – სახეები

გრაფიკული სქემების გამოყენება წარმოდგენის არალინგვისტურ ფორმებს შორის ყველაზე ფართოდ გავრცელებული საშუალებაა. გრაფიკული სქემა, როგორც წესი, წარმოსახვის ორივე ფორმას გულისხმობს – ლინგვისტურსა და არალინგვისტურს. ლინგვისტურია: სიტყვები და ფრაზები. არალინგვისტურია: სხვადასხვა ტიპის სიმბოლოები და ისრები, რომლებიც ამ სიმბოლოების ურთიერთმიმართებას გამოხატავს.

კოგნიტური სქემა არის ჩარჩო, ყალიბი, რომელშიც მოცემულია ქცევის მონახაზი, შესაძლებლობა. კოგნიტური დიაგრამებით, ანუ გრაფიკული ორგანიზატორებით მუშაობა მოსწავლეებს მნიშვნელოვანი ინფორმაციის აღქმაში ეხმარება. მათ ხელთ ეძლევათ ტექსტის, იდეის, საკითხის კონტროლის მექანიზმი, რომელიც ნაწილისა და მთელის, ცნებისა და დეტალების ურთიერთმიმართების დადგენასა და ვიზუალურად დანახვაში დაეხმარებათ. კოგნიტური დიაგრამები კარგი საშუალებაა, რომ მოსწავლეები გააქტიურდნენ და დამოუკიდებლად მუშაობას მიეჩვიონ.

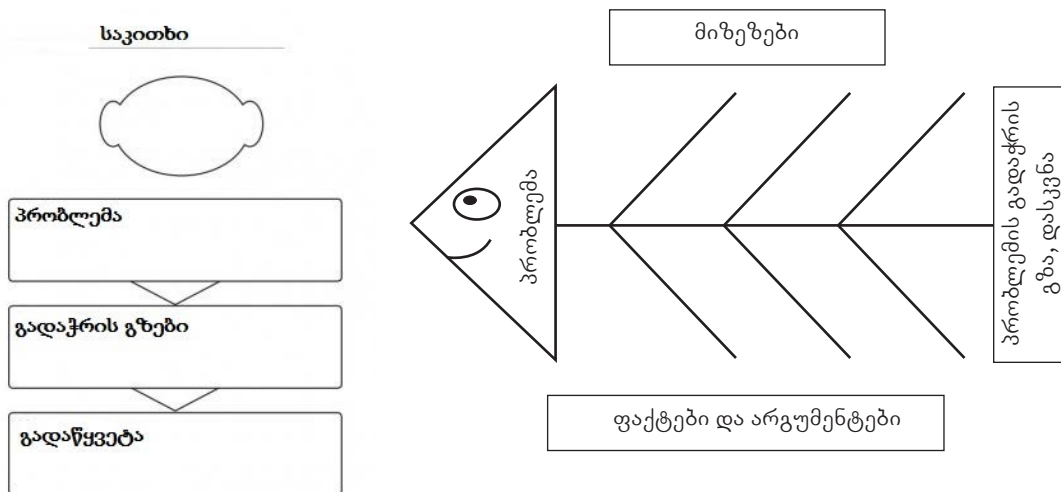
კოგნიტური დიაგრამების საშუალებით მოსწავლე:

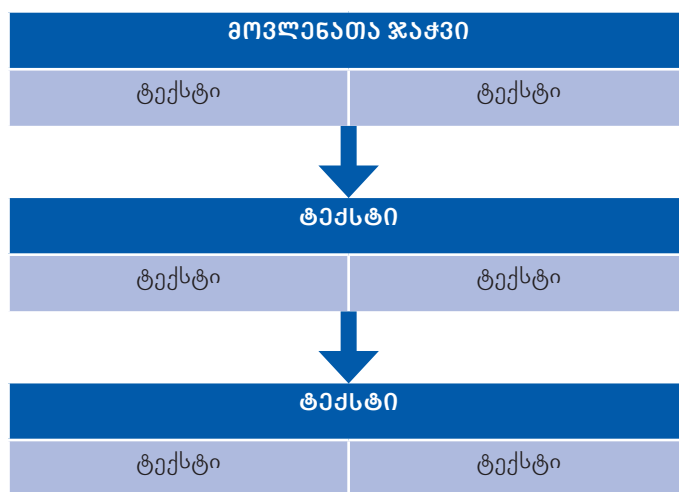
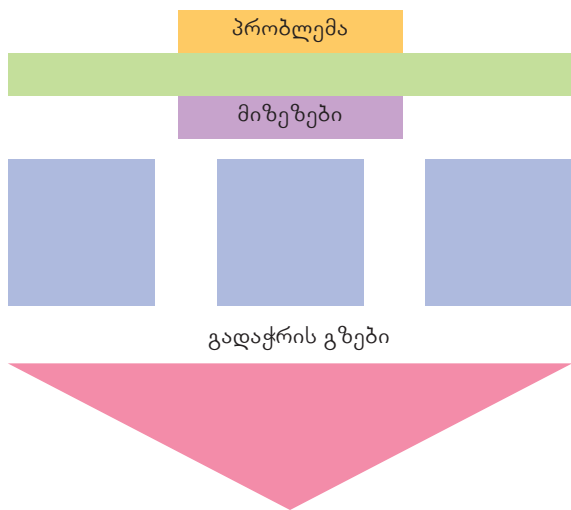
- ანაწევრებს მოცემულ ინფორმაციას;
- სისტემურად ალაგებს ინფორმაციას;
- შეიცნობს მთელისა და დეტალების ურთიერთმიმართებას;
- ეჩვევა კრიტიკულ აზროვნებას;
- სწავლობს დამოუკიდებლად მუშაობას.

როდის და როგორ გამოიყენება კოგნიტური დიაგრამები:

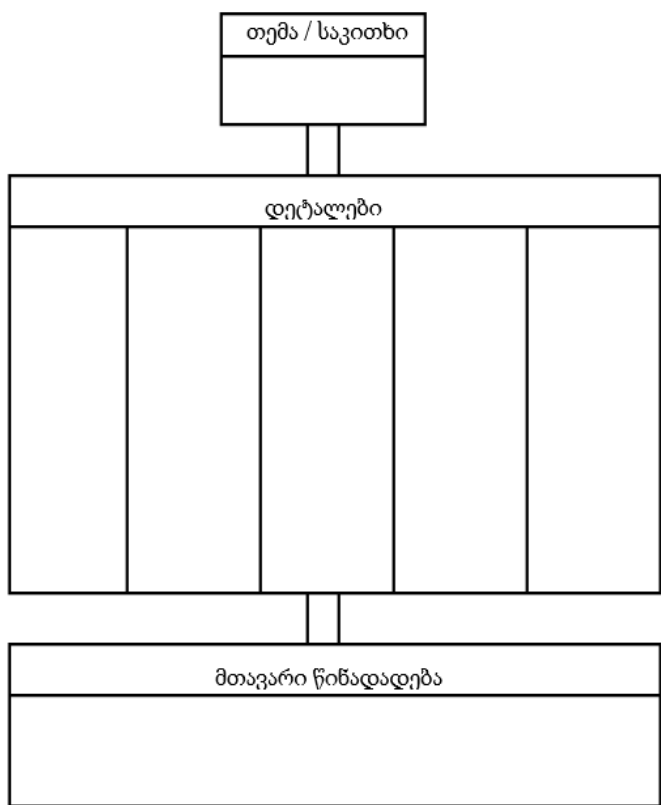
- ახალი მასალის გაცნობა-წარმოდგენისას;
- შემაჯამებელი სამუშაოს ჩატარების დროს;
- ტექსტის კითხვისა და დამუშავებისას;
- როგორც ინდივიდუალურად, ასევე ჯგუფებში მუშაობის დროს.

გთავაზობთ სხვადასხვა სახის გრაფიკულ ორგანიზატორს:

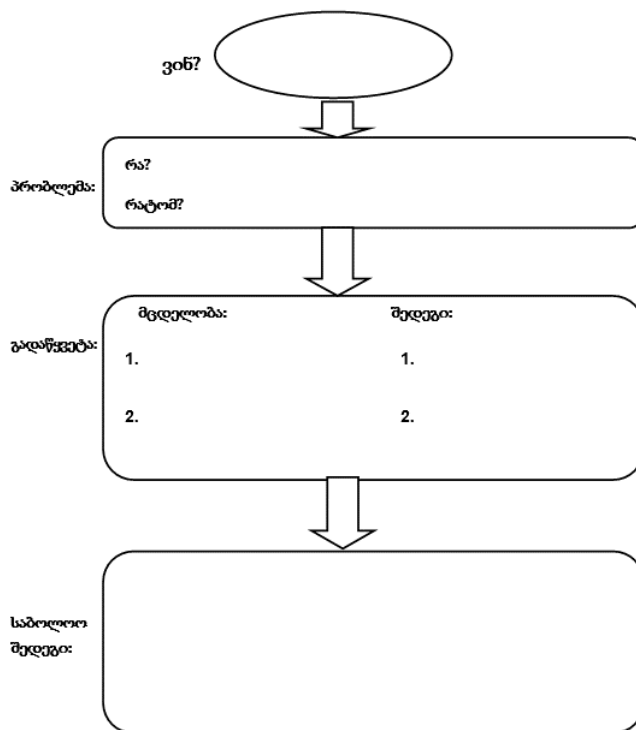

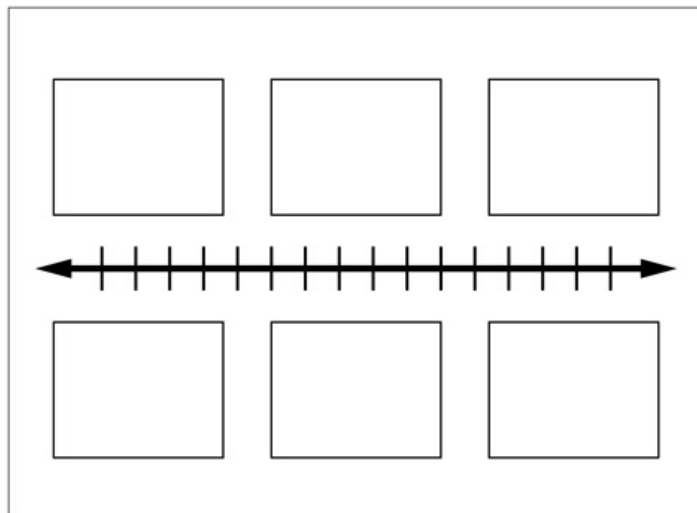
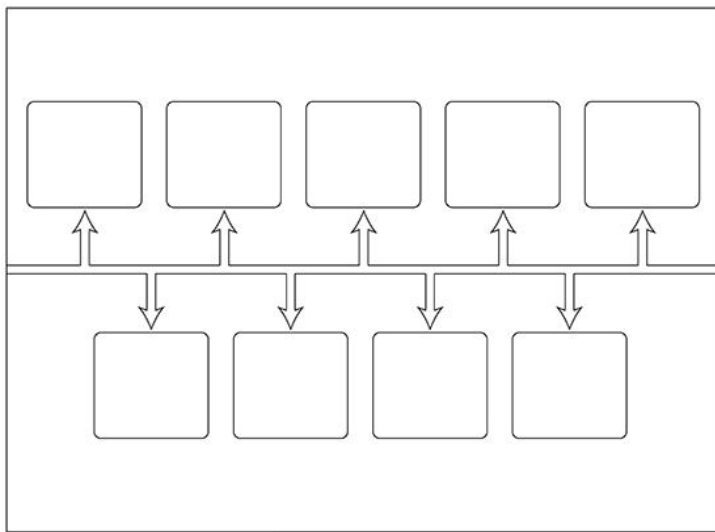
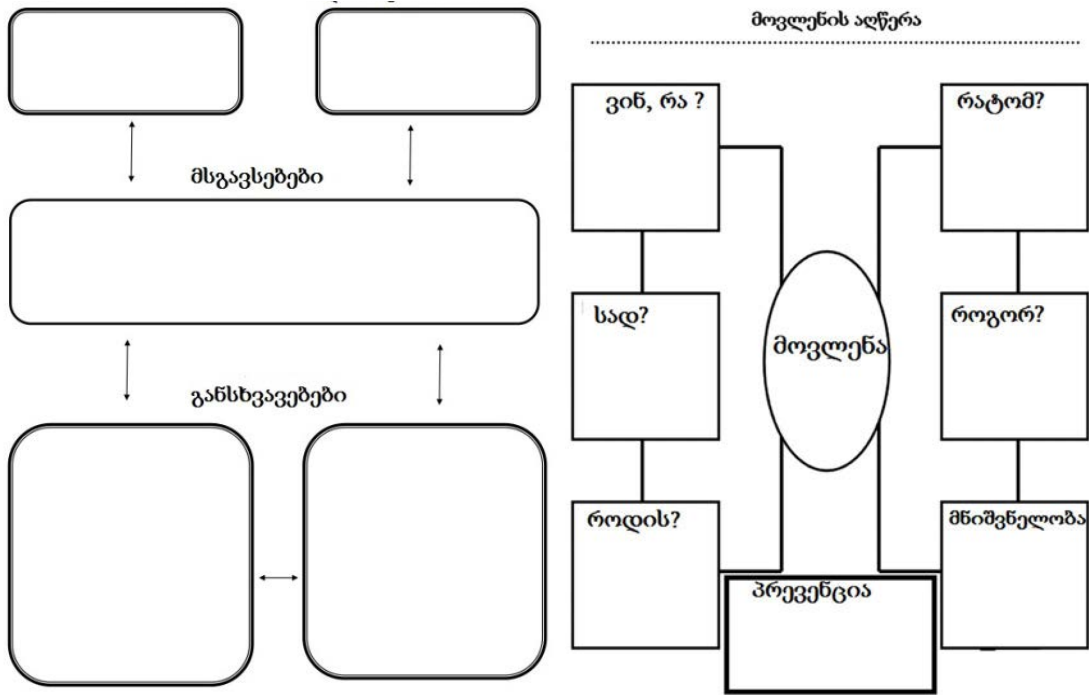

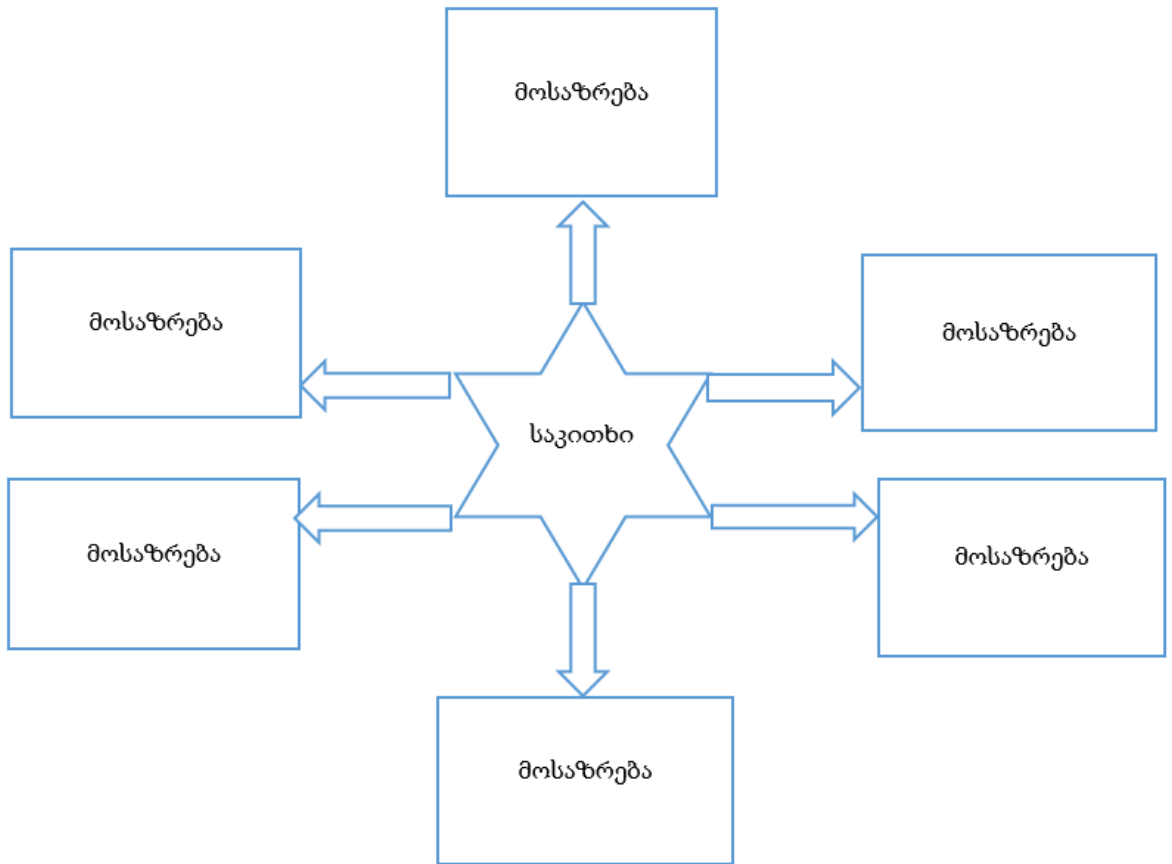
ტექსტის აღწერა

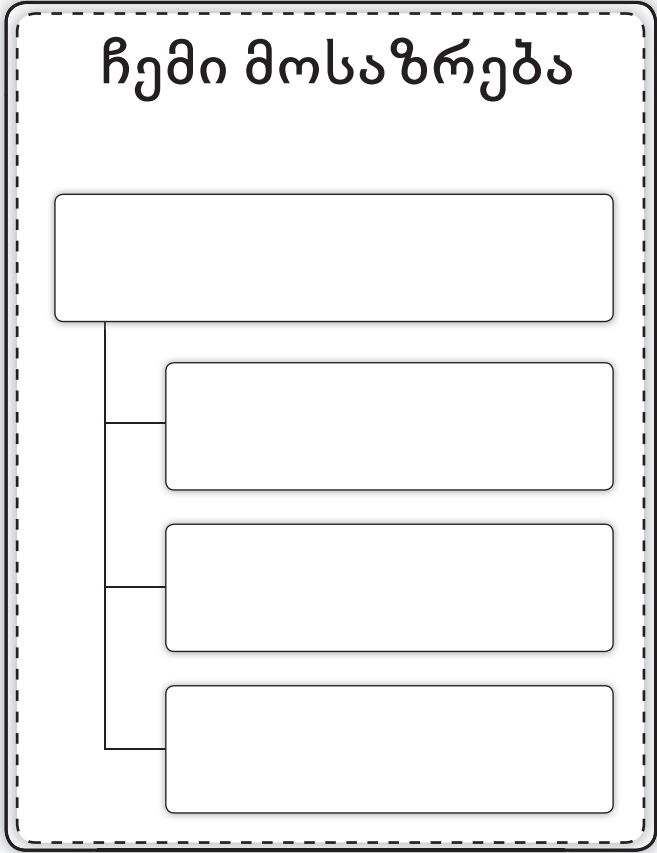
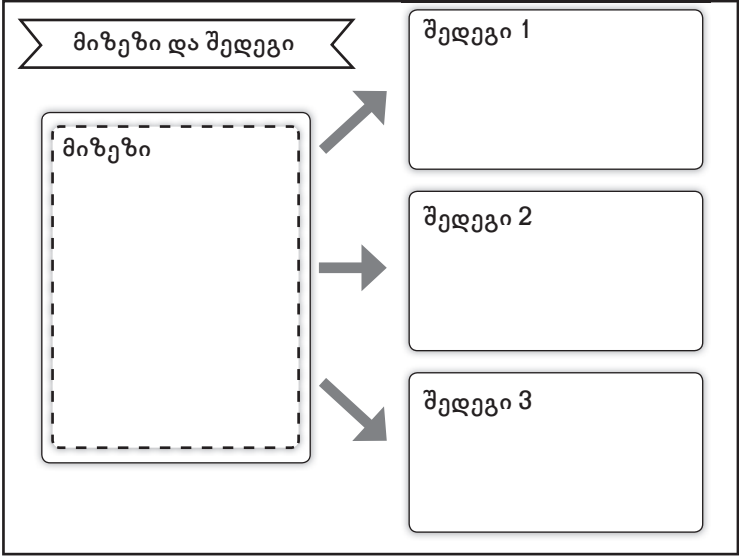
პრობლემის გადაწყვეტა

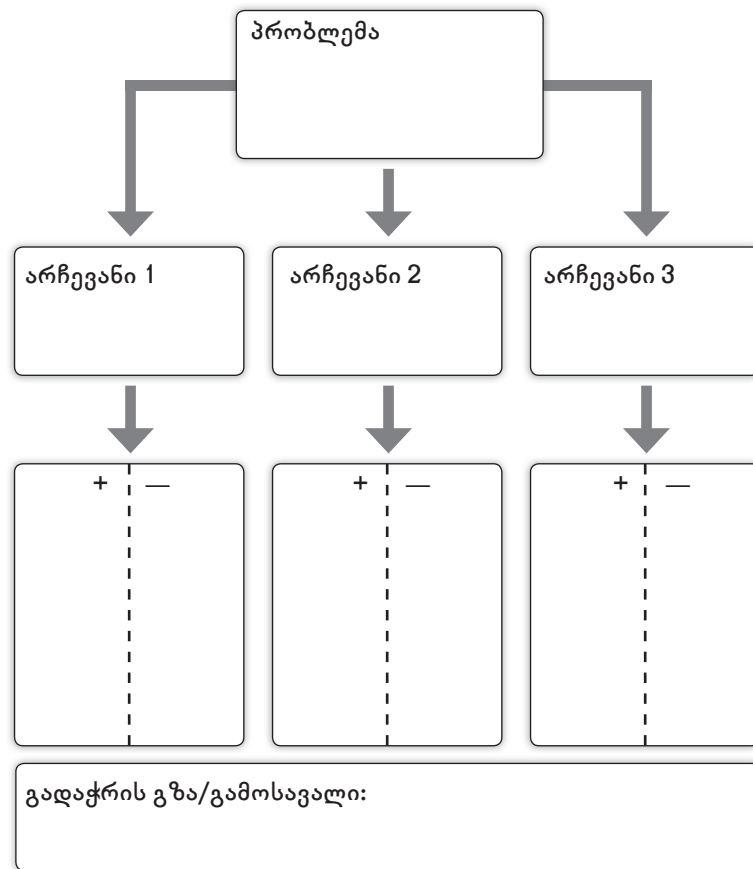

საკვანძო სიტყვები	შენიშვნები
დასკვნა, შეჯამება	

შენიშვნა:

მრავალფეროვან გრაფიკულ ორგანიზატორებს შეგიძლიათ გაცნოთ და ჩამოტვირთოთ ბმულიდან: <https://goalbookapp.com/toolkit/v/strategy/graphic-organizers>

სტრატეგია „კლასტერი“

„კლასტერი“ წარმოდგება ლათინური სიტყვისგან – **cluster** და „თავმოყრა-დაგროვებას“, „კონას“, „თანავარსკვლავედს“ ნიშნავს. კლასტერი ინფორმაციის, მასალის გრაფიკული ორგანიზების ფორმაა. მისი საშუალებით შეგიძლია, თვალსაჩინო გავხადოთ და სქემის სახით გამოვსახოთ აზროვნების ყველა ის პროცესი, რომელიც ამა თუ იმ თემის განხილვის დროს წარმოიქმნება. კლასტერი კრიტიკული და შემოქმედებითი აზროვნების განვითარების არაჩვეულებრივი ინსტრუმენტია.

მოსწავლის კრიტიკული და შემოქმედებითი აზროვნების განვითარებაზე დაფუძნებული გეოგრაფიის კავებითი შემდეგი ეტაპისგან შედგება: მუშაობის საწყის ეტაპზე მასწავლებელი მოსწავლეებთან ერთად იწერს ყველა ასოციაციას, რომლებიც მოსწავლეებს თემასთან დაკავშირებით უჩნდებათ, რითაც მოსწავლეთა სწავლისა და შემოქმედებითი აზროვნების მოტივაცია იმატებს. კლასტერი მათ ეხმარება არსებული ცოდნის სისტემატიზაციაში და ამა თუ იმ ნაწილში (სფეროში) არასაკმარისი, არაზუსტი, ბუნდოვანი, გასაუმჯობესებელი ცოდნის გამოვლენაში. მნიშვნელოვანია, რომ პროცესში ჩაერთოს ყველა მოსწავლე. ისინი აფიქსირებენ ვარაუდებს, ასოციაციებს და უჩნდებათ კითხვები, რომლებზეც სურთ პასუხების მოძებნა.

შემდეგ ეტაპზე მოსწავლეები თემაზე, შესასწავლ ახალ მასალაზე მუშაობენ დამოუკიდებლად ან ჯგუფებში. ამ დროს კითხულობენ ტექსტს, მიღებულ ინფორმაციას, ფაქტებს იაზრებენ და აანალიზებენ; ბოლო ეტაპზე კი ახალ ინფორმაციას აფიქსირებენ, აჯგუფებენ ცნებებს, ადგენენ მათ შორის ლოგიკურ კავშირებს და გამოაქვთ დასკვნები.

მეთოდის გამოყენების დადებითი მხარეებია:

- შესაძლებელია დიდი მოცულობის ინფორმაციის დამუშავება;
- ინვესს მოსწავლეთა დაინტერესებას და პროცესში ჩართვას;
- ხელს უწყობს ისეთი უნარების განვითარებას, როგორებიცაა: ვარაუდების გამოთქმა, კითხვების დასმა, პროგნოზირება, მნიშვნელოვანის გამოყოფა, მიზეზშედეგობრივი კავშირების დადგენა, დასკვნების გამოტანა, ანალიზი, შეფასება.

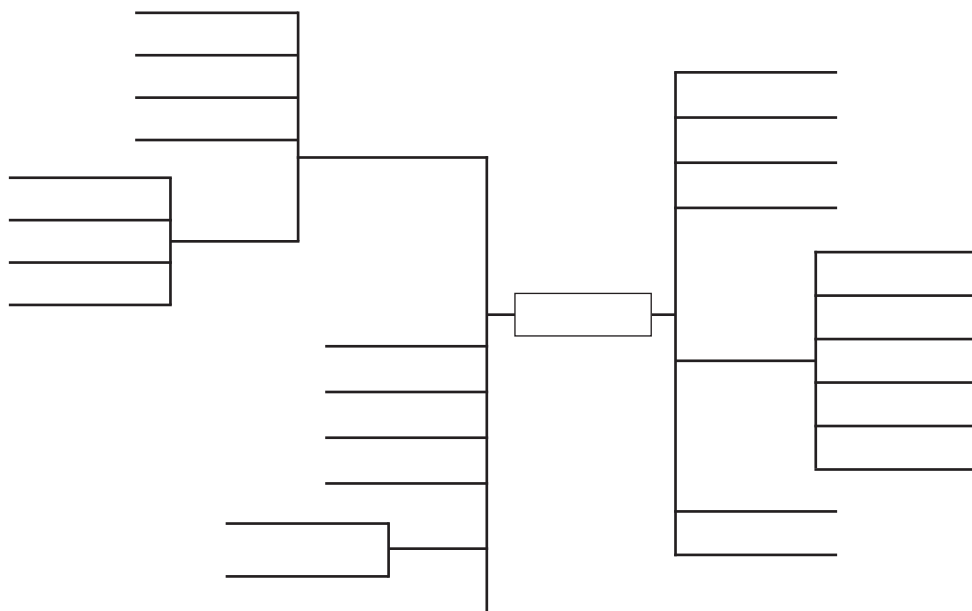
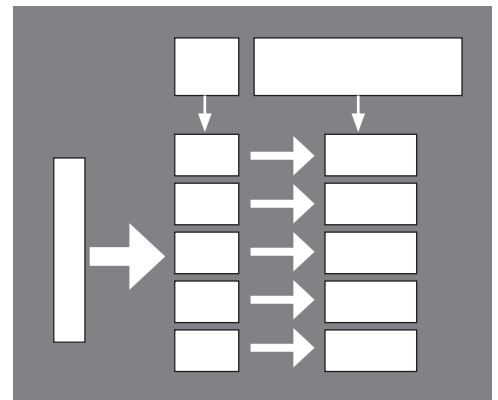
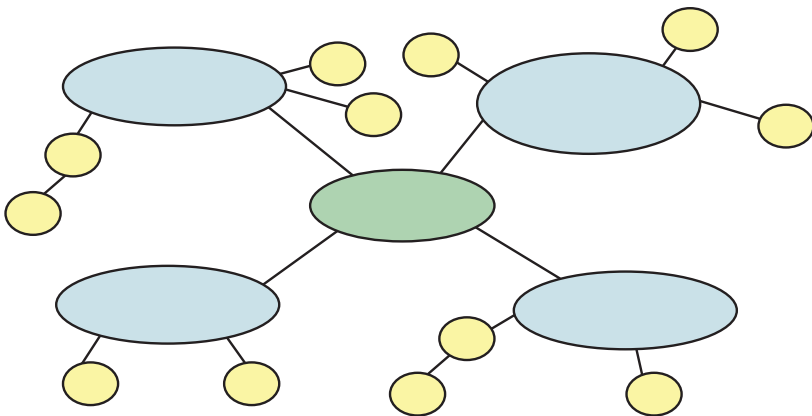
კლასტერის მეთოდის გამოყენება შესაძლებელია ყველა გაკვეთილზე, მუშაობის ფორმა შეიძლება იყოს როგორც ინდივიდუალური, ისე ჯგუფური. შესაძლებელია, ამ მეთოდით მუშაობის შერეული ფორმაც გამოვიყენოთ. მაგალითად, გამონვევის ფაზაზე მოსწავლეებმა შეიძლება იმუშაონ ინდივიდუალურად, ხოლო შემდეგ ორ ფაზაზე – ჯგუფურად.

არსებობს კლასტერების სხვადასხვა ვარიანტი. განვიხილოთ ზოგიერთი მათგანი.

ჯგუფური კლასტერი

თავდაპირველად მასწავლებელი ასახელებს თემას. მოსწავლეები მუშაობენ ჯგუფებად და თითოეული ჯგუფი ქმნის კლასტერს თემის ერთი რომელიმე მიმართულებით. შემდეგ ჯგუფების მიერ შექმნილი კლასტერები ერთიანდება და მიიღება თემის ერთიანი კლასტერი.

ჯგუფური კლასტერების ნიმუშები:

ილუსტრირებული კლასტერი

მას ზოგჯერ „არტკლასტერსაც“ უწოდებენ. მოსწავლეები იღებენ სურათებს, ნახატებს, ფოტოებს, რომლებიც დაკავშირებულია განსახილველ თემასთან. მათი ამოცანაა, განაღვიონ ეს სურათები საკვანძო საკითხის ირგვლივ და ახსნან, რატომ დევს ესა თუ ის სურათი სწორედ ამ ადგილას.

კვლევაზე დაფუძნებული სწავლება

რით იწყება კვლევა?

გაოცებით და, რა თქმა უნდა, ამ დროს გაჩენილი კითხვით: „რატომაა ეს ასე და არა სხვა-ნაირად?“ ამ კითხვის გაჩენის წუთიდან ადამიანი უკვე აღარ კმაყოფილდება მზა სქემებით და თავად ცდილობს, იპოვოს პასუხი. ესაა სწორედ ძიების, კვლევის დასაწყისი.

მასწავლებლის ერთ-ერთი მთავარი ამოცანაა, გაკვეთილზე ისეთი გარემო შექმნას, რომ მოსწავლეებს გაუჩნდეთ კითხვების დასმისა და მასზე პასუხების მოძებნის სურვილი და მოტივაცია, ანუ ხელი შეუწყოს მათი კვლევითი საქმიანობით დაინტერესებას.

კვლევითი საქმიანობა ერთ-ერთი უმთავრესი წყაროა სამყაროს შესახებ წარმოდგენების შესაქმნელად.

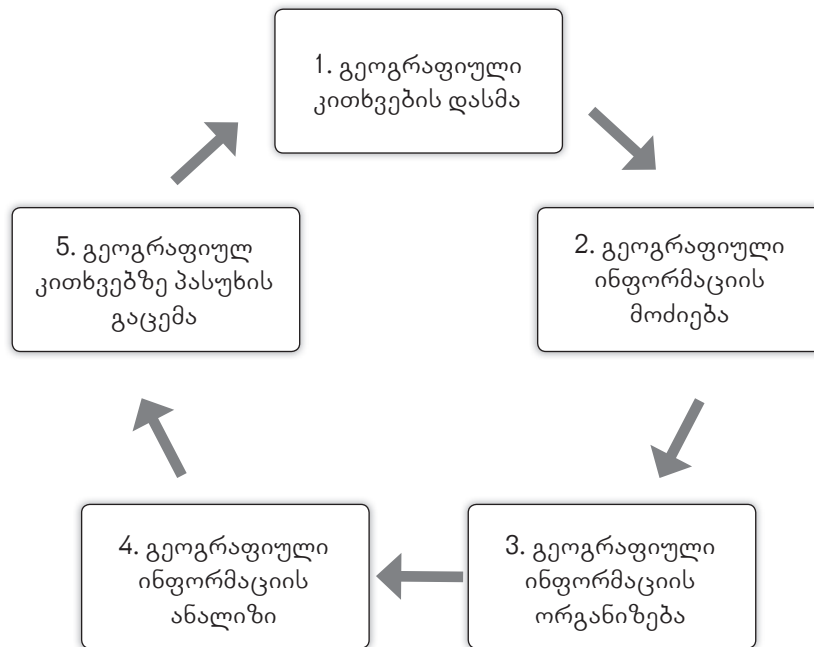
კვლევაზე დაფუძნებული სწავლების ამოცანებია:

1. ვასწავლოთ მოსწავლეებს კვლევის დაგეგმვა, მისი ეტაპების თანამიმდევრობით განხორციელება; დავეხმაროთ მათ რეალური შედეგის მიღწევაში (სამეცნიერო ნაშრომის დაწერა, სამეცნიერო კონფერენციაზე გამოსვლა და სხვ.);
2. ვასწავლოთ მოსწავლეებს თანამედროვე საინფორმაციო სივრცეში ორიენტირება;
3. განუვითაროთ მოსწავლეებს ციფრული წიგნიერების კომპეტენციები;
4. განუვითაროთ მოსწავლეებს კრიტიკული და შემოქმედებითი აზროვნება, პროექტული და კვლევითი საქმიანობის უნარები, ავუმაღლოთ ცოდნის სოციალური სტატუსი;
5. განუვითაროთ მოსწავლეებს ინტეგრირებული მიდგომები პრობლემის გადაჭრის გზების ძიებისას;
6. განუვითაროთ მოსწავლეებს დამოუკიდებელი და გუნდური მუშაობის უნარ-ჩვევები.

როგორ ვასწავლოთ კვლევა გეოგრაფიაში?

გარემო მთელი თავისი მრავალფეროვნებითა და სირთულით, ბუნება და იქ მიმდინარე მოვლენები და პროცესები გეოგრაფიული კვლევის მთავარი ობიექტია. გეოგრაფია სწორედ ის სასკოლო საგანია, რომლის დახმარებითაც მოსწავლეს შეუძლია, დამოუკიდებლად მოიძიოს ინფორმაცია, მიიღოს არასტანდარტული გადაწყვეტილებები, ეძიოს თანამედროვე კაცობრიობის განვითარების ლოკალური, რეგიონული და თვით გლობალური პრობლემების გადაწყვეტის გზებიც კი.

გეოგრაფიული კვლევა, პირობითად, 5 ძირითად ეტაპად შეიძლება დაიყოს:

გეოგრაფიული კვლევა ეს არის სურვილი და შესაძლებლობა, მოსწავლეს გაუჩნდეს კითხვები გეოსივრცითი ფენომენების შესახებ და უპასუხოს მათ.

ძირითადი გეოგრაფიული კითხვებია:

სად მდებარეობს?

რატომ მდებარეობს იქ და არა სხვაგან?

რა მნიშვნელობა აქვს ამ მდებარეობას?

რას ჰგავს ესა თუ ის ადგილი?

რასთან ასოცირდება იგი?

როგორი იყო და როგორ შეიცვალა?

შესაძლოა თუ არა, მომავალშიც შეიცვალოს?

რაში გამოიყენება?

მოსწავლეებმა უნდა მოიფიქრონ ამა თუ იმ კითხვის შესაძლო პასუხები, რის შედეგადაც ყალიბდება ჰიპოთეზები, რომლებიც ეხმარება მათ ინფორმაციის მოძიებაში.

გეოგრაფიულ საკვლევ კითხვებზე პასუხის გასაცემად მოსწავლეებმა უნდა მოიძიონ გეოგრაფიული ინფორმაცია სხვადასხვა წყაროდან. გეოგრაფიული ინფორმაციაა ნებისმიერი მასალა და რესურსი, რომლებიც მოიცავს მონაცემებს ამა თუ იმ ადგილის ფიზიკურ-გეოგრაფიული და საზოგადოებრივი მახასიათებლების შესახებ.

მოძიებული ინფორმაციის შემდეგ საჭიროა მონაცემების ორგანიზება, სისტემატიზება და სხვა ფორმით გამოსახვა, რაც მოსწავლეებს ანალიზისა და მნიშვნელობების გადმოცემაში დაეხმარება. სხვადასხვა სახის მონაცემები შეიძლება დაჯგუფდეს და გამოისახოს ვიზუალური ან გრაფიკული სახით, ციფრული და ნაბეჭდი რუკების საშუალებით, სხვადასხვა გეოსივრცითი სურათის (მაგალითად, ფოტოები, აერო-ფოტო სურათები, ზონდირებული და სკანირებული გამოსახულებები), გრაფიკების, ქრილების, კლიმატოგრამების, დიაგრამების, ცხრილებისა და კარტოგრამების ფორმით. დოკუმენტებში ასახული ტექსტური ინფორმაცია შეიძლება გამოისახოს თემის შესახებ ციტატებით ან ცხრილების სახით. გეოგრაფიული ინფორმაციის ასახვა შესაძლებელია გეოინფორმაციულ სისტემებშიც.

გეოგრაფიული ინფორმაციის ანალიზი მოვლენების სისტემატურ თანამიმდევრობას, მათი ურთიერთკავშირების, მსგავსება-განსხვავების დადგენას, მნიშვნელოვანი მიზეზშედეგობრივი კავშირების აღმოჩენას მოიცავს, რის შედეგადაც მოსწავლეებს დაკვირვებებისა და ანალიზის საფუძველზე ურთიერთ და მიზეზშედეგობრივი კავშირების, ტენდენციების, თანამიმდევრობის დადგენა და დასკვნების გამოტანა შეუძლიათ.

კვლევა იმით სრულდება, რომ მოსწავლეებმა შეძლონ მკაფიოდ და ნათლად უპასუხონ გეოგრაფიულ კითხვას. მათ უნდა შეძლონ თავიანთი ნააზრების სხვადასხვა ეფექტური და შთამბეჭდავი საშუალებით გამოხატვა. ეს შეიძლება იყოს ციფრული ფოტოები, რუკები, გრაფიკები, ვიდეოები ან პრეზენტაცია სხვადასხვა მულტიმედია საშუალებით. გეოგრაფიული ინფორმაციის გადმოცემა შეიძლება ასევე ლექსების, კოლაჟების, ჟურნალების, დებატებისა და ესეების სახით.

გეოგრაფიულ კითხვებზე პასუხის გაცემა ყოველთვის არ წარმოადგენს კვლევის საბოლოო ეტაპს, რადგან ეს პროცესი, როგორც წესი, დასკვნებიდან და განზოგადებიდან გამომდინარე ახალი გეოგრაფიული კითხვების დასმით გრძელდება.

პრობლემაზე დაფუძნებული სწავლება (PBL)

რატომ პრობლემაზე დაფუძნებული სწავლება?

იმიტომ, რომ პრობლემაზე დაფუძნებული სწავლება აქტიური სწავლების მეთოდია, რომელიც მოსწავლეზეა ორიენტირებული. პრობლემაზე დაფუძნებული სწავლება გულისხმობს ავთენტური, რეალური პრობლემების გადანაცვლებაზე დაფუძნებულ სწავლებას. ამიტომ, ჩვენ უნდა გავიხსენოთ, რა არის თავისთავად პრობლემა და რა ტიპის პრობლემებია ცნობილი. პრობლემა ორი ტიპისაა: ცუდად განსაზღვრული და კარგად განსაზღვრული.

ცუდად განსაზღვრულია ის პრობლემები, რომელთა შემთხვევაშიც პრობლემის არსი, მისი გადაჭრის შედეგად მისაღები შედეგი, ან გადანაცვლების სავარაუდო გზები არ არის გამოკვეთილი; ან პრობლემის გადანაცვლება აუცილებელი არ არის. კარგად განსაზღვრულ პრობლემებს გამოკვეთილი აქვთ მისაღწევი მიზანი ან სასურველი შედეგი, რომელიც უნდა მიიღონ. გამოკვეთილია, აგრეთვე, პრობლემის გადაჭრის სავარაუდო გზებიც, პრობლემის გადანაცვლება რეალურად მოსალოდნელია.

პრობლემაზე დაფუძნებული სწავლის მიზანია ძიება, ცოდნის მიღება, ათვისება და გამოყენება პრობლემის გადასაჭრელად ან კითხვაზე პასუხის გასაცემად.

პრობლემაზე დაფუძნებული სწავლება გულისხმობს ავთენტური, რეალური პრობლემების გადანაცვლებაზე დაფუძნებულ სწავლებას.

პრობლემაზე დაფუძნებულ სწავლებას სამი ძირითადი ასპექტი ახასიათებს:

- სწავლა ეყრდნობა ღია დასმულ პრობლემურ შეკითხვებს;
- მოსწავლეები მცირე ჯგუფებში მუშაობენ;
- მასწავლებელი გვევლინება „ფასილიტატორის“ როლში, რის შედეგადაც მოსწავლე საკუთარ სწავლაზე მეტ პიროვნულ პასუხისმგებლობას იღებს.

თავად პრობლემაზე დაფუძნებული სწავლება შემდეგი ძირითადი ეტაპებისგან შედგება:

1. პრობლემის დასმა/განსაზღვრა – მოსწავლეების მიერ პრობლემის გააზრება და პრობლემის ფორმულირება. მოსწავლეები ეცნობიან დავალების შინაარსს და მასზე დაყრდნობით განმარტავენ პრობლემის არსს, აყალიბებენ პრობლემას. ერთ-ორი წინადადებით მათ უნდა შეძლონ იმის აღწერა, თუ რის გადანაცვლებას, რაზე პასუხის გაცემას თუ რის აღმოჩენას ითხოვს დავალება. პრობლემის ფორმულირება შეიძლება გადაიხედოს, თუ წარმოდგენილი სიტუაციის შესახებ ახალი ინფორმაცია გახდება ცნობილი.
2. პრობლემის ანალიზი – პრობლემის დანაწევრება და ნაწილების პრიორიტეტებად დალაგება. მოსწავლეები ყოფენ პრობლემას შემადგენელ ნაწილებად – ერთმანეთთან დაკავშირებულ ქვეპრობლემებად. ალაგებენ ამ ნაწილებს პრიორიტეტების მიხედვით: გამოყოფენ ძირითადსა და მეორეხარისხოვანს, პირველ და მომდევნო ეტაპებზე გადასაჭრელ ამოცანებად.

3. საჭირო ინფორმაციის მობილიზება – პრობლემის შესახებ არსებული ინფორმაციისა და რესურსების მოძიება, ორგანიზება. მოსწავლეები მოიძიებენ და შეარჩევენ შესაბამის ინფორმაციას პრობლემების გადაწყვეტის მიზნით. ისინი ჩამოთვლიან ან ჩამონერენ, რა არის ცნობილი მოცემული პრობლემის შესახებ; ცალკე ჩამონერენ იმ კითხვების ან საკითხების სიას, რომლებზე პასუხებიც მათ ჯერ არ იციან, მაგრამ აუცილებლად სჭირდებათ პრობლემის გადასაჭრელად, ანუ კიდევ „რის ცოდნაა საჭირო?“. ეს კითხვები მოითხოვს მეტი ინფორმაციის მოძიებას, კვლევას, რომელიც შეიძლება განხორციელდეს ონლაინფორმით, ბიბლიოთეკაში, ან სადმე სხვაგან, კლასგარეშე სიტუაციაში.
4. ალტერნატიული გზების ძიება – პრობლემის გადაჭრის სხვადასხვა გზის შესახებ მსჯელობა – მოსწავლეები თავისუფლად, ყოველგვარი კრიტიკის გარეშე გამოთქვამენ იდეებს, მათ შორის, მოცემულ პრობლემასთან დაკავშირებულ ორიგინალურ, მოულოდნელ და არასტერეოტიპულ იდეებსაც; ჩამონერენ, თუ რა არის საჭირო პრობლემის გადასაჭრელად, მოქმედებებს, საჭირო ღონისძიებებს (მაგალითად, ექსპერტების გამოკითხვა, ონლაინმონაცემების მოპოვება, ლაბორატორიაში ვიზიტი და სხვ.), გამოთქვამენ ჰიპოთეზებს.
5. გადაჭრის ოპტიმალური გზის შერჩევა – პრობლემის გადაჭრის განხილული გზებიდან ერთ-ერთის შერჩევა გამოსაცდელად. მოსწავლეები აფასებენ პრობლემის გადაჭრის სხვადასხვა გზას სხვადასხვა პერსპექტივიდან. ისინი განსაზღვრავენ პრობლემის გადაჭრის თითოეულ სტრატეგიასთან დაკავშირებულ რისკებს, შეარჩევენ უფრო რეალურ და მისაღებ სტრატეგიას/გზას, ასაბუთებენ თავიანთ არჩევანს.
6. პრობლემის გადაჭრის დემონსტრირება – შერჩეული გზის გამოყენებით პრობლემის გადაჭრის ჩვენება ან პრობლემის გადაჭრის შესახებ გამოტანილი დასკვნის წარმოდგენა. მოსწავლეები გამოცდიან პრობლემის გადაჭრის შერჩეულ სტრატეგიას/გზას (საჭიროების შემთხვევაში, დაუბრუნდებიან შესაბამის ეტაპს და იქიდან ხელახლა იწყებენ პრობლემის გადაჭრის ციკლის გავლას), მოამზადებენ ანგარიშს და წარმოადგენენ პრობლემის გადაჭრას, ან წარმოადგენენ დასკვნას პრობლემის გადაჭრის შესახებ.

სწავლების თითოეულ ეტაპზე საჭიროა სერიოზული მუშაობა, მუდმივი მონიტორინგი და შეფასება.

პრობლემების გადაწყვეტის შესაძლებლობა დამოკიდებულია პრობლემის გააზრების უნარზე – თუ რა არის პრობლემის არსი, რა მიზანს უნდა მივაღწიოთ პრობლემის გადაჭრის შედეგად, რა გზები უნდა გამოვიყენოთ მის გადასაჭრელად. ამ ტიპის სწავლისათვის საჭიროა კრიტიკული და შემოქმედებითი აზროვნების გამოყენება. კრიტიკული აზროვნება გულისხმობს ახსნას, ლოგიკურ დასაბუთებას, შედარება/შეპირისპირებას, კანონზომიერების დადგენას, პარალელების გავლას, კავშირების მოძებნას. შემოქმედებითი აზროვნება კი გულისხმობს წარმოსახვით აზროვნებას, ვარაუდის/ჰიპოთეზების ფორმულირებას, ახლის გამოგონებას. კრიტიკული და შემოქმედებითი აზროვნების ერთიანობა ყოველთვის საჭიროა პრობლემის გადასაწყვეტად, რადგან პრობლემიდან თავის დაღწევა არ შეიძლება იმავე, ძველებურ აზროვნებაზე დაყრდნობით, რომელმაც, შესაძლოა, გამოიწვია პრობლემა.

როგორ ხორციელდება პრობლემაზე დაფუძნებული სწავლება?

პრობლემაზე დაფუძნებული სწავლების არსი ისაა, რომ პედაგოგმა მოსწავლეებს დაანახოს საკითხი/პრობლემა, რომელიც სხვადასხვა მიდგომითა და გზით შეიძლება გადაიჭრას, რომელიც საჭიროებს ძიებას, ალტერნატივების დაშვებას და მათგან ოპტიმალურის შერჩევას. როდესაც მასწავლებელი გეგმავს პრობლემაზე ორიენტირებულ გაკვეთილს, ერთ-ერთი, რაც მან უნდა გაითვალისწინოს, არის შემდეგი: პრობლემის გადასაჭრელად მოსწავლეს არ უნდა ჰქონდეს ნაცნობი სტრატეგია (ის ცოდნა და უნარ-ჩვევები), რომელსაც ის პირდაპირ გამოიყენებს. მხოლოდ ამ შემთხვევაში ჩაითვლება დაყენებული საკითხი ან სიტუაცია პრობლემურად. თუმცა, რა თქმა უნდა, ეს არ ნიშნავს, რომ პრობლემის შინაარსი არ უნდა ითვალისწინებდეს მოსწავლის მიერ სკოლაში ან რეალურ ცხოვრებაში მიღებულ გამოცდილებას, ან ასაკით განპირობებულ კოგნიტიურ შესაძლებლობებს.

პრობლემაზე დაფუძნებული სწავლებისას ახალი მასალის შესწავლა და შემდგომ მისი განმტკიცება დაფუძნებულია მოსწავლეების წინარე ცოდნასა და მისი გამოყენების უნარ-ჩვევებზე. მოსწავლეებს ეძლევათ რაიმე კონკრეტული პრობლემა, რომელიც მათ დამოუკიდებლად უნდა გადაწყვიტონ წინარე ცოდნაზე დაყრდნობით, მაგრამ უკვე ახალ სიტუაციაში და იპოვონ მისი გადაწყვეტის გზები და საშუალებები.

პრობლემაზე დაფუძნებული სწავლებისას გასათვალისწინებელია რამდენიმე პირობა:

ა) პრობლემური სიტუაცია მოსწავლეთათვის გასაგები უნდა იყოს. თუ მოსწავლეები ვერ იგებენ ამოცანის არსს, მასზე შემდგომი მუშაობა უნაყოფოა.

ბ) მეორე მოთხოვნაა – წამოჭრილი პრობლემის დაძლევა. მოსწავლეებმა დამოუკიდებლად უნდა შეძლონ პრობლემის გადაჭრა, წინააღმდეგ შემთხვევაში, ასეთ ამოცანაზე მუშაობისას ბევრი დრო დაიხარჯება, გაუგებარი იქნება და ასეთი სწავლება აზრს დაკარგავს.

გ) პრობლემის ფორმულირებამ და შინაარსმა მოსწავლეები უნდა დააინტერესოს. ასევე არც თუ უმნიშვნელო როლს თამაშობს პრობლემის ავთენტურობა და რეალურობა.

სასწავლო პროცესში პრობლემა შეიძლება წარმოდგენილი იყოს პრობლემური კითხვის ან დავალების სახით. თუმცა ორივეს აქვს საერთო: მათ შინაარსში ჩადებულია პრობლემური სიტუაციის წარმოქმნის პოტენციური შესაძლებლობა, რომელიც მათი ამოხსნის თუ შესრულების პროცესში წარმოიქმნება. პრობლემაზე დაფუძნებული სწავლებისას მოსწავლე აწყდება პრობლემას, რომლის გადაჭრაც მას უჭირს მხოლოდ იმ ცოდნით, რომელიც აქვს. ამიტომ ამ პროცესში იგი აქტიურია, ეძებს საჭირო ინფორმაციას – წიგნებს, გამოკვლევებს, ელექტრონულ ინფორმაციას და ახალი ცოდნით უბრუნდება პრობლემას და ახერხებს მის გადაჭრას.

პრობლემაზე დაფუძნებული სწავლა და კონსტრუქტივიზმი

პრობლემაზე დაფუძნებული სწავლება სხვადასხვა თეორიულ მიმდინარეობას, მათ შორის, კონსტრუქტივიზმს ეფუძნება. ამის დამადასტურებელი ნათელი მაგალითია სამი ძირითადი პრინციპი:

- რეალურ ვითარებასა და გარემოებასთან კავშირი განაპირობებს იმას, რომ მოსწავლეები უნდა იყვნენ აქტიურები, დამოუკიდებლები და პრობლემაზე ორიენტირებულები, ვიდრე ინფორმაციის პასიური მიმღებები.
- შემეცნებითი კონფლიქტი თითოეული პრობლემური სიტუაციის განხილვისას მოსწავლეებს ასწავლის სწავლას. მასწავლებლები, რომლებიც მოქმედებენ როგორც ფასილიტატორები, ცდილობენ მოსწავლეების ინიციატივის წახალისებასა და გაუმჯობესებას. მოსწავლეებს შეუძლიათ სწავლა საკუთარ თავსა და გამოცდილებაზე დაყრდნობით.
- ცოდნის განვითარების მეშვეობით ხდება სოციალური პროცესების აღიარება და მიღება. ფასდება ერთი და იგივე ფენომენის სხვადასხვა ინდივიდუალური ინტერპრეტაცია. მოსწავლეები გუნდურად მუშაობენ პრობლემების გადასაჭრელად, აქტიურად მონაწილეობენ პრობლემის მოგვარებაში, სწორედ ისინი აფიქსირებენ იკვლევენ, სწავლობენ, იყენებენ და წყვეტენ პრობლემებს.

რა არის პრობლემაზე დაფუძნებული სწავლების უპირატესობა და რისკები?

პრობლემაზე დაფუძნებული სწავლების გამოყენება განსაკუთრებით ეფექტიანს ხდის სასწავლო პროცესს და ზრდის მოსწავლეებში სწავლის მოტივაციას. ავითარებს მათში ტრანსფერის, მეტაკოგნიტიური, კრიტიკული, ანალიტიკური, შემოქმედებითი, კომუნიკაციის, თანამშრომლობისა და სხვა უნარებს. მოსწავლეებს უფითარდებათ, როგორც სასწავლო და ციფრული წიგნიერების, ასევე ცხოვრებისთვის საჭირო უნარები. სწავლების ამ სტრატეგიის გამოყენებისას მოსწავლეები დამოუკიდებლად მოიპოვებენ ინფორმაციას სხვადასხვა წყაროდან განსახილველი საკითხის შესახებ და მაქსიმალურად არიან ჩართულები სასწავლო პროცესში.

პრობლემა მათ უბიძგებს, მოიძიონ და შეიძინონ ახალი ცოდნა, ერთადერთი სწორი პასუხის ძებნისას შეძლონ პრობლემის ინტერპრეტირება, მოაგროვონ საჭირო ინფორმაცია, ააგონ მოდელი, გამოთქვან ვარაუდი, შეაფასონ და შეადარონ შესაძლო შედეგები და გამოიტანონ დასკვნები. პრობლემა არსებობს მაშინ, როცა მოსწავლე ავლენს დაინტერესებას, ცნობისმოყვარეობას და არ იცის, როგორ გადაჭრას რაიმე საკითხი.

სტრატეგიის გამოყენების ეფექტიანობას განაპირობებს პროცესში აქტიურად გამოყენებული განმავითარებელი შეფასება, რომელიც მოსწავლეებს შესაძლებლობას მისცემს, ეტაპობრივად შეძლონ ცოდნის კონსტრუირება და გააცნობიერონ საკუთარი შესაძლებლობები.

პრობლემაზე დაფუძნებული სწავლება ხელს უწყობს ინტერდისციპლინარულ სწავლებას და ცოდნის ინტეგრირებას, ფრაგმენტული ცოდნის ბარიერების გადალახვას სხვადასხვა დისციპლინასა და საგანში.

პრობლემაზე დაფუძნებული სწავლების მეთოდის გამოყენებისას გასათვალისწინებელია ის სირთულეები, რომლებიც შეიძლება მუშაობის პროცესში წარმოიშვას. ეს შეიძლება იყოს დროის დეფიციტი. აღნიშნული პრობლემის პრევენციისთვის მნიშვნელოვანია, პედაგოგმა სწორად დაგეგმოს/განსაზღვროს, რომელ ეტაპს რა დრო დასჭირდება. შესაძლებელია, პედაგოგმა, დროის მოგების მიზნით, თვითონ შესთავაზოს მოსწავლეებს უკვე იდენტიფიცირებული/განსაზღვრული პრობლემა, იმ შემთხვევაში, თუ რამდენიმე გაკვეთილს უთმობს პრობლემაზე მუშაობას; შესაძლებელია, თვითონ მოსწავლეებმა მოიძიონ პრობლემა და მოახდინონ მისი იდენტიფიცირება.

როგორც გლობალური ციფრული საზოგადოების წარმომადგენლები ამბობენ, „ყველაზე მოთხოვნილი იქნებიან ადამიანები, რომლებიც თამამად ეჭიდებიან რეალური სამყაროს გამონვევებს და იღებენ გადაწყვეტილებებს“.

როგორ გამოვიყენოთ პრობლემაზე დაფუძნებული სწავლება გეოგრაფიაში?

პრობლემაზე დაფუძნებული სწავლების ტიპის გაკვეთილების ჩატარებას დიდი მნიშვნელობა აქვს, რადგან პრობლემაზე დაფუძნებული სწავლება:

- განსაკუთრებით ზრდის მოსწავლის მოტივაციას. მოსწავლე ჩართულია აქტიურ სწავლაში, მუშაობს რეალური, ხშირად ცხოვრებისეული პრობლემების გადაჭრაზე, რის შედეგადაც სწავლა მისთვის ხდება უფრო საინტერესო და სახალისო; ზრდის მის პასუხისმგებლობას სწავლისადმი.
- მოსწავლეებში ავითარებს კრიტიკულ აზროვნებას. პრობლემის გადაჭრაზე ფიქრის დროს მოსწავლე კრიტიკულად აფასებს, თუ რა იცის, რა უნარ-ჩვევები აქვს და რა სჭირდება პრობლემის გადასაჭრელად, ამყარებს მიმართებას რამდენიმე ცნებას შორის, გამოაქვს დასკვნები და ა.შ.
- ავითარებს შემოქმედებით აზროვნებას. პრობლემის გადაჭრაზე მუშაობის დროს მოსწავლეს შეიძლება მოუხდეს პრობლემის გადაჭრის სხვადასხვა შესაძლებლობის (გზის) მოფიქრება, პრობლემის გადაჭრის რამდენიმე პასუხის პოვნა, ან ახალი (ორიგინალური) გზის ძიება და ა.შ.
- პრობლემაზე დაფუძნებული სწავლება ორიენტირებულია მოსწავლეებში პირობისეული, ანუ ფუნქციური ცოდნის შექმნაზე.

პრობლემაზე დაფუძნებული სწავლების (PBL) გამოყენება შესაძლებელია თითქმის ყველა საგანში. სტრატეგია წარმატებით გამოიყენება გეოგრაფიის სწავლებისას.

გეოგრაფიის სწავლების თავისებურება ის გახლავთ, რომ იგი მრავალი, ერთმანეთთან დაკავშირებული და ერთმანეთზე მოქმედი ფაქტორის კომპლექსს წარმოადგენს. მით უმეტეს, რომ ეს ფაქტორები მეცნიერების სხვადასხვა დარგს მიეკუთვნება, რაც მასალას განსაკუთრებულ მიმზიდველობას ანიჭებს და სასწავლო პროცესს კი უფრო საინტერესოსა და მრავალფეროვანს ხდის.

გეოგრაფია ერთ-ერთი ყველაზე საინტერესო საგანია სასკოლო პროგრამაში, მისი სწავლების

ეფექტიანობა მიიღწევა იმ შემთხვევაში, თუ სასწავლო პროცესი მიმართული იქნება მოსწავლეთა აზროვნების განვითარებისკენ, მათი შემეცნებითი დამოუკიდებლობის ფორმირებისკენ, მათ შორის, პრობლემაზე დაფუძნებული სწავლების სტრატეგიის გამოყენებით. ამიტომაც ამ სტრატეგიის გამოყენება გეოგრაფიის სწავლებისას მეტად მნიშვნელოვანი და საინტერესოა.

პრეზენტაცია

პრეზენტაცია აუდიტორიის წინაშე რაიმე საკითხის საჯარო წარდგენის პროცესია. საგნობრივი სტანდარტების მოთხოვნიდან გამომდინარე, მოსწავლეებს მუდმივად უნდა უწევდეთ თავიანთი მოკლევადიანი თუ გრძელვადიანი კვლევის კლასის წინაშე წარდგენა.

პრეზენტაციის მიზანია, ადამიანების გარკვეულ წრეს (მაგალითად, თანაკლასელებს) გააცნოს საქმიანობის, კვლევის შედეგები. სასურველია, მოსწავლეების მიერ გაკეთებული პრეზენტაცია იყოს მოკლე (არა უმეტეს, 10-15 წუთისა), აზრიანი და საინტერესო. კარგად მომზადებული შინაარსისა და სხვადასხვა თვალსაჩინოების გამოყენების (ფლიფჩარტი, მასალები და ა.შ.) გარდა, ასევე აუცილებელია, მომხსენებელმა გაითვალისწინოს არავერბალური კომუნიკაციის ისეთი ელემენტები, როგორებიცაა ხმის ტემპრი, სხეულის ენა-ჟესტიკულაცია.

პრეზენტაციის მომზადებისას საჭიროა აუდიტორიის შესწავლა, შესავლის, მოხსენების ძირითადი ნაწილისა და დასკვნის დაგეგმვა, სადემონსტრაციო თვალსაჩინოებების შერჩევა. შემდეგ ინერება მოხსენება. მოსწავლე უნდა მოემზადოს შესაძლო შეკითხვებზე პასუხის გასაცემადაც.

გასათვალისწინებელია ის ფაქტორიც, რომ, თუკი პრეზენტაცია აუდიტორიისათვის გასაგებად არ წარმართება, დაიკარგება მის მიმართ ინტერესი. ასევე კარგად უნდა იყოს დაგეგმილი გამოსვლის დრო. რაც მცირეა დრო, მით უფრო რთულია ყველა ძირითადი იდეის წარმოჩენა. მოხსენების მომზადებისას გასათვალისწინებელია, რომ მომხსენებელი, საშუალოდ, 100 სიტყვას ამბობს წუთში. გაითვალისწინეთ, რომ აუდიტორიის ინტერესს განაპირობებს გამოსვლის პირველი წუთები. მოყვანილი მაგალითები ადეკვატური უნდა იყოს. მაგალითები საშუალებას იძლევა, აუდიტორიამ უკეთ დაიმახსოვროს თემა. ძირითადი იდეა არ უნდა იყოს ბევრი (საშუალოდ – 3), რადგან ერთი თემიდან მეორეზე გადასვლა აუდიტორიის ყურადღების გაფანტვას იწვევს.

მნიშვნელოვანია გამოსვლის დასასრულიც. დასასრული უნდა იყოს პოზიტიური, ან მთავრდებოდეს შეკითხვით. ამით თქვენ აიძულებთ აუდიტორიას, მიუბრუნდეს განხილულ საკითხს და დაფიქრდეს მასზე.

თვალსაჩინოებები აუდიტორიისათვის გამომსვლელის პოზიციის ერთგვარი დადასტურება და ხელს უწყობს ძირითად იდეებზე ყურადღების გამახვილებას.

თვალსაჩინოება შეიძლება იყოს ორი ტიპის: ტექსტური და გრაფიკული. ისინი წარმოადგენენ მოხსენების მნიშვნელოვან დანამატს. ტექსტურში წარმოჩენილი უნდა იყოს მთავარი პოსტულატები, რაც აუდიტორიას მხედველობითი მეხსიერების საშუალებით ადვილად ამახსოვრებინებს საკითხს. პოსტულატი უნდა ეწეროს გარკვევით, დიდი შრიფტით და არ აღემატებოდეს 4-5 ხაზს. გრაფიკული შეიძლება იყოს სქემა, დიაგრამა, ცხრილი, რუკა, ფოტო, ნახატი. საჭიროა, პრეზენტატორმა გამოსვლაში ჩართოს ვიზუალური მასალა, მიიპყროს აუდიტორიის ყურადღება, მაგრამ არ უნდა კითხულობდეს მასზე წარწერებს. უმჯობესია პერიფრაზირება, ახსნა.

პრეზენტატორმა წინასწარ უნდა მოამზადოს ოთახი, ნახოს, რა დასჭირდება ილუსტრაციების მისამაგრებლად, საჭიროების შემთხვევაში მოამზადოს მარკერი და სხვა რესურსი.

წარმატებული გამოსვლისათვის საჭიროა, დამყარდეს აუდიტორიასთან კონტაქტი. გამოსვლისას გასათვალისწინებელია ხმის ტემპრი, რაც აუდიტორიის სიდიდეზეა დამოკიდებული.

დგომა, ჟესტები უნდა იყოს ბუნებრივი, მეტყველება – გამართული და მშვიდი, წინადადებები მარტივი, მსჯელობა – თანმიმდევრული, თავი უნდა აარიდოთ თემიდან თემაზე გადახტომას. აუდიტორიის კითხვებზე პასუხები კონკრეტული უნდა იყოს. არ არის საჭირო პასუხების ძალიან

გაშლა, რადგან შეიძლება აუდიტორიასთან კონტაქტი დაიკარგოს. თუკი კითხვები არ არის, პრეზენტატორმა თავად შეიძლება დასვას სავარაუდო კითხვა მსმენელის ნაცვლად, ამის შემდეგ, შესაძლებელია, სხვაც შეუერთდეს.

კარგია, როდესაც ადამიანი ფლობს პრეზენტაციის წარმოების უნარს. სკოლამ მოსწავლეებს უნდა განუვითაროს ეს უნარ-ჩვევა სხვადასხვა საგანში, რაც გულისხმობს მათ მიერ შექმნილი კვლევის შედეგების აუდიტორიის წინაშე წარდგენას.

პრეზენტაციის შესაფასებლად მასწავლებელმა შეიძლება გამოიყენოს შემდეგი კრიტერიუმები:

- რამდენად საინტერესო იყო შესავალი ნაწილი;
- რამდენად გამოკვეთილად იყო ჩამოყალიბებული თეზისები;
- რამდენად დამაჯერებელი იყო არგუმენტაცია, მაგალითად, გამყარებული იყო მსჯელობა კონკრეტული მაგალითებითა და ფაქტებით;
- შეაჯამა თუ არა პრეზენტაციის დასკვნითმა ნაწილმა პროექტი;
- რამდენად საინტერესო და ორიგინალური იყო საპრეზენტაციო თემა;
- რამდენად დაცული იყო მსჯელობის ნაწილებს შორის ბალანსი;
- რამდენად მიიპყრო პრეზენტატორმა აუდიტორიის ყურადღება;
- რამდენად შეძლო პრეზენტატორმა აუდიტორიის ყურადღების შენარჩუნება პრეზენტაციის ბოლომდე;
- რამდენად მოზომილი და მიზნობრივი იყო პრეზენტატორის შესტიკულაცია და მანერები;
- რამდენად სძლია პრეზენტატორმა ნერვიულობის ზოგად ფონს;
- რამდენად თამამად და დამაჯერებლად გასცა მან მსმენელების მიერ დასმულ შეკითხვებს პასუხი;
- რამდენად დაიცვა პრეზენტატორმა საპრეზენტაციო რეგლამენტი;
- რამდენად იყო პრეზენტატორი მომზადებული, მიეჯაჭვა თუ არა იგი ბარათებს, ფურცლებს, მასალას;
- რამდენად იყენებდა პრეზენტატორი თვალსაჩინოებას.

მასწავლებელმა თითოეული კრიტერიუმის გასწვრივ უნდა დაწეროს შესაბამისი ნიშანი, პროცენტული შესატყვისი, ამის შემდეგ ჯამდება ქულები და გამოითვლება საშუალო არითმეტიკული. შესაძლებელია, მასწავლებელმა არ გამოიყენოს ყველა კრიტერიუმი და შეარჩიოს მათგან უფრო მნიშვნელოვანი. იგი ინიშნავს პრეზენტატორის დადებით და სუსტ მხარეებს. პრეზენტაციის დასრულების შემდეგ კი მოსწავლეს ეუბნება ყოველივე ამის შესახებ, პოზიტიური კრიტიკის ფორმით (იხ. შეფასება).

აუდიტორიის ყურადღების მობილიზებისათვის მასწავლებელმა შესაძლოა მოსწავლეებს სთხოვოს თითოეული პრეზენტატორის შეფასება სპეციალურად მათთვის განკუთვნილი კრიტერიუმების მიხედვით. კრიტერიუმები შეიძლება იყოს შემდეგი:

- რამდენად საინტერესო იყო საპრეზენტაციო თემა;
- რამდენად მიიპყრო პრეზენტატორმა თქვენი ყურადღება;
- რამდენად გაგიჩინათ პრეზენტაციამ კითხვების დასმის სურვილი;
- რამდენად დაგიტოვათ პრეზენტაციამ სამომავლოდ ამ საკითხზე ფიქრის სურვილი.

გეოგრაფიული რისკების ანალიზი

ვიზუალური წყაროს ანალიზი

ეს სტრატეგია მოსწავლეებს საშუალებას მისცემს, გამოიმუშაონ ვიზუალური წყაროს ანალიზის უნარ-ჩვევები. ვიზუალურ გეოგრაფიულ წყაროში იგულისხმება: გეოგრაფიული შინაარსის ინფორმაციები, პოსტერები, კარიკატურები, ასევე, ფერწერული ტილოები, რომლებიც გეოგრაფიულ თემატიკაზეა შექმნილი, ფოტოსურათები, კერძო პირების ჩანახატები, კინოფილმები, ვიდეოკლიპები და სხვა.

სტრატეგია მოიცავს ხუთ საფეხურს: აღწერას – იდენტიფიცირებას – ინტერპრეტაციას – შეფასებას – გამომხატვრებას/რეფლექსიას. მისი გამოყენება მოსწავლეებს დაეხმარება:

- ვიზუალური წყაროების გაგებასა და ინტერპრეტაციაში;
- კრიტიკული აზროვნების უნარ-ჩვევების ჩამოყალიბებაში;
- სწავლის მეთოდების გამომუშავებაში.

პროცედურები:

ნაბიჯი პირველი: მომზადება

- მასწავლებელმა წინასწარ უნდა განსაზღვროს ამ სტრატეგიის კონკრეტული მიზანი კონკრეტულ გაკვეთილზე.
- აქტივობის დაგეგმვისას მასწავლებელმა უნდა შეარჩიოს ისეთი ვიზუალური წყარო, რომელიც ადვილი აღსაქმელი იქნება მოსწავლეებისთვის. უმჯობესია, ის იყოს ფერადი (თუმცა, შეიძლება იყოს შავ-თეთრიც), დიდ ფორმატზე და კლასის ნებისმიერი წერტილიდან ადვილად შეიძლებოდეს დანახვა.
- მასწავლებელმა წინასწარ უნდა განსაზღვროს: მოსწავლეებმა ინდივიდუალურად უნდა იმუშაონ თუ ჯგუფურად.
- მასწავლებელმა წინასწარ უნდა განსაზღვროს, თუ რა აქტივობებს განახორციელებენ მოსწავლეები მიზნის მისაღწევად.

ნაბიჯი მეორე: წყაროს ანალიზის ხუთი საფეხური: აღწერა – იდენტიფიცირება – ინტერპრეტაცია – შეფასება – გამომხატვრება/რეფლექსია

1. აღწერა – მასწავლებელი სთხოვს მოსწავლეებს: ყურადღებით დააკვირდით გამოსახულებას. ჩამოწერეთ ფურცლებზე ან საკუთარ რვეულებში, რაც შეიძლება, დეტალურად:
 - რას ხედავთ ამ გამოსახულებაზე?
 - რა ფერებია გამოსახულებაში გამოყენებული?
 - აღწერეთ საგნები და ადამიანები მაქსიმალურად დეტალურად;
 - აღწერეთ ამ წყაროს კომპოზიცია (გამოსახული პირების ან საგნების განლაგება, ურთიერთმიმართება და სხვა).

ამ საფეხურზე მოსწავლეები მხოლოდ აღწერენ წყაროს. მასწავლებელმა არ უნდა დაუშვას მისი ანალიზი ან ინტერპრეტაცია.

მოსწავლეების მიერ წყაროს წერილობით დახასიათების შემდეგ, ისინი კლასის წინაშე ზეპირად წარმოადგენენ საკუთარ ნამუშევარს. თუ მოსწავლეები სამუშაოს ჯგუფებში ასრულებენ, მაშინ ერთობლივი მუშაობის შემდეგ, პრეზენტატორი წარმოადგენს ჯგუფის პოზიციას. ეს პრეზენტაცია შემდეგი სიტყვებით უნდა იწყებოდეს:

ამ წყაროზე დაკვირვებისას, მე/ჩვენ ვხედავ/ვხედავთ...

2. იდენტიფიცირება – განისაზღვროს ძირითადი ინფორმაცია ამ გამოსახულების შესახებ. მასწავლებელი სთხოვს მოსწავლეებს, უპასუხონ შემდეგ შეკითხვებს: – რა კითხვები დაგებადათ წყაროს შესახებ?

– რა კითხვებზე უნდა გაიცეს პასუხი, რომ დაინყოთ წყაროს ინტერპრეტაცია?

მოსწავლეები ჩამოწერენ ამ შეკითხვებს რვეულებში ან ფურცლებზე და ცდილობენ, მონახონ პასუხები მათ მიერ დასმულ შეკითხვებზე. ეს შეკითხვები შეიძლება იყოს:

- როდის შეიქმნა ეს წყარო?
- ვინ არის მისი ავტორი? და სხვ.

მოსწავლეები კლასის წინაშე ზეპირად წარმოადგენენ საკუთარ ნამუშევარს. თუ მოსწავლეები სამუშაოს ჯგუფებში ასრულებენ, მაშინ ერთობლივი მუშაობის შემდეგ პრეზენტაციური წარმოადგენს ჯგუფის პოზიციას. ეს პრეზენტაცია შემდეგი სიტყვებით უნდა იწყებოდეს: ამ წყაროზე დაკვირვებისას, მე მინდა ვიცოდე/ჩვენ გვინდა ვიცოდეთ...

3. ინტერპრეტაცია – იმის გათვალისწინებით, თუ რა იციან კონკრეტული ვიზუალური წყაროს შესახებ (შესაძლებელია, არსებობდეს დამატებითი ინფორმაცია) და რას ხედავენ გამოსახულებაზე, მოსწავლეებმა უნდა გააანალიზონ:

- რას გულისხმობს ეს წყარო?
- რა იდეების გადმოცემა უნდოდა ავტორს?

მოსწავლეები რვეულში ან ფურცლებზე წერილობით პასუხობენ ამ შეკითხვებს, ხოლო შემდეგ მთელი კლასის წინაშე წარმოადგენენ საკუთარ ნამუშევარს. თუ მოსწავლეები სამუშაოს ჯგუფებში ასრულებენ, მაშინ ერთობლივი მუშაობის შემდეგ პრეზენტაციური წარმოადგენს ჯგუფის პოზიციას. ეს პრეზენტაცია შემდეგი სიტყვებით უნდა იწყებოდეს:

მე მგონია/ჩვენ გვგონია, რომ ამ წყაროს ავტორს უნდოდა ეთქვა...

4. შეფასება – მასწავლებელი სთხოვს მოსწავლეებს, უპასუხონ შემდეგ კითხვებს:

- როგორ ფიქრობთ, რა არის ამ გამოსახულების მიზანი?
- ვინ არიან ამ გამოსახულების ადრესატები (ვისთვისაა განკუთვნილი ეს გამოსახულება)?
- როგორ ფიქრობთ, მიაღწია თუ არა ავტორმა თავის მიზანს? თუ კი – რატომ? და თუ არა – რატომ?

მოსწავლეები რვეულში ან ფურცლებზე წერილობით პასუხობენ ამ შეკითხვებს, ხოლო შემდეგ მთელი კლასის წინაშე წარმოადგენენ საკუთარ ნამუშევარს. თუ მოსწავლეები სამუშაოს ჯგუფებში ასრულებენ, მაშინ ერთობლივი მუშაობის შემდეგ პრეზენტაციური წარმოადგენს ჯგუფის პოზიციას. ეს პრეზენტაცია შემდეგი სიტყვებით უნდა იწყებოდეს:

ჩატარებული ანალიზის საფუძველზე მივედი/მივედით იმ დასკვნამდე, რომ ავტორმა მიაღწია/არ მიაღწია თავის მიზანს, რადგანაც....

5. გამოხმაურება/რეფლექსია – მასწავლებელი სთხოვს მოსწავლეებს, უპასუხონ შემდეგ კითხვებს:

- როგორ ფიქრობთ, რა გავლენა შეეძლო მოეხდინა ამ ვიზუალურ წყაროს კონკრეტულ ისტორიულ პროცესებზე/საზოგადოებაზე/ადამიანებზე?
- რა შეუძლია მოგიტხროთ ამ გამოსახულებამ იმდროინდელი ცხოვრების, ლოკალური ადგილისა და ეპოქის შესახებ?
- რა კითხვები დაგებადათ ამ წყაროს ანალიზის შემდეგ?
- კიდევ რა გინდათ, რომ ამ თემის შესახებ იცოდეთ?

მოსწავლეები რვეულში ან ფურცლებზე წერილობით პასუხობენ ამ შეკითხვებს, ხოლო შემდეგ მთელი კლასის წინაშე წარმოადგენენ საკუთარ ნამუშევარს. თუ მოსწავლეები სამუშაოს ჯგუფებში ასრულებენ, მაშინ ერთობლივი მუშაობის შემდეგ პრეზენტაციური წარმოადგენს ჯგუფის პოზიციას. ეს პრეზენტაცია შემდეგი სიტყვებით უნდა იწყებოდეს:

მე ვფიქრობ/ჩვენ ვფიქრობთ, რომ ამ გამოსახულებას შეეძლო გავლენა მოეხდინა...

ამ წყაროს ანალიზის შედეგად, მე გავიგე/ჩვენ გავიგეთ, რომ...

ამ წყაროს ანალიზის შედეგად, მე დამეზადა/ჩვენ დაგვებადა შემდეგი შეკითხვები...

ნაბიჯი მესამე: ანალიზის შედარება

ჩატარებული სამუშაოს შემდეგ კლასში იმართება დისკუსია იმ იდეების ავტორებს შორის, რომელთაც სრულიად განსხვავებული მოსაზრებები გამოთქვეს. მასწავლებელი და მოსწავლეები აჯამებენ გაკვეთილს.

რუკის ანალიზის სამუშაო ფურცელი

<p>1. რუკის ტიპი:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ფიზიკური რუკა • ტოპოგრაფიული რუკა • პოლიტიკური რუკა • კონტურული რუკა • ბუნებრივი რესურსების რუკა • ტურისტული რუკა • კლიმატური რუკა • ბუნებრივი ზონების რუკა • აეროკოსმოსური რუკა • გზების რუკა • დასახლებების რუკა • სხვა
<p>2. რუკის ფიზიკური მახასიათებლები</p> <ul style="list-style-type: none"> • ქვეყნის მხარეების აღნიშვნა • ხელნაწერი რუკა • შექმნის დრო • ნომენკლატურა • მასშტაბი • რუკის შემდგენლის ვინაობა • სათაური • ლეგენდა • სხვა
<p>3. რუკის შექმნის დრო</p>
<p>4. რუკის შემდგენლის ვინაობა</p>
<p>5. რუკის დამზადების ადგილი</p>
<p>6. რუკის ინფორმაცია:</p> <p>ა) დააკვირდით რუკას და ჩამოთვალეთ სამი რამ, რაც თქვენი აზრით, მნიშვნელოვანია ამ რუკაზე:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. 2. 3. <p>ბ) თქვენი აზრით, რა მიზნით შეიქმნა ეს რუკა? პასუხი დაასაბუთეთ.</p> <p>გ) რა დამატებით ინფორმაციას გაძლევთ რუკა განსახილველ თემასთან დაკავშირებით?</p> <p>დ) რუკაზე მოცემული რა ინფორმაცია ეწინააღმდეგება თქვენს ცოდნას განსახილველ თემასთან დაკავშირებით?</p> <p>ე) დაუსვით რუკის შემდგენელს შეკითხვა, რომელიც, თქვენი აზრით, პასუხგაუცემელია რუკაზე:</p>

პოსტერის/ პლაკატის/ ანალიზის სამუშაო ფურცელი

1	დაასახელოთ ძირითადი ფერები, რომლებითაც შესრულებულია პოსტერი/პლაკატი.
2	აღწერეთ პოსტერი/ პლაკატი.
3	რა სიმბოლოებია გამოყენებული?
4	<p>რომელი სიმბოლოა:</p> <p>ა) ნათელი (ადვილად გასაგები) _____</p> <p>ბ) ბუნდოვანი _____</p> <p>გ) ადვილად დასამახსოვრებელი _____</p>
5	პლაკატი/პოსტერში გამოცემული ინფორმაცია არის უმთავრესად ვიზუალური, ვერბალური თუ ორივე ერთად?
6	როგორ ფიქრობთ, რომელი აუდიტორიისთვისაა განკუთვნილი ეს პლაკატი/პოსტერი?
7	რა იყო პლაკატის/პოსტერის ავტორთა მიზანი?
8	საზოგადოების რა მიზნებს ემსახურება პლაკატი/პოსტერი?

კარიკატურის ანალიზის სამუშაო ფურცელი

1. რაზე მიუთითებს კარიკატურის წარწერა და სათაური?	
2. ჩამოწერეთ ობიექტები ან ადამიანები, რომლებიც გამოსახულია კარიკატურაზე	
3. შეარჩიეთ სამი სიტყვა ან ფრაზა, რომლებიც ახასიათებს კარიკატურაზე გამოსახულ ობიექტებსა და ადამიანებს:	
4. თქვენ მიერ ჩამოწერილი ობიექტების სიიდან, რომლები წარმოადგენენ სიმბოლოებს?	
5. თქვენი აზრით, რას აღნიშნავს თითოეული სიმბოლო?	
6. დაწერეთ ყველა მნიშვნელოვანი თარიღი ან ციფრი, რომლებიც მოცემულია კარიკატურაში:	
7. რომელი სიტყვები ან ფრაზები გეჩვენებათ ყველაზე მნიშვნელოვნად? რატომ ფიქრობთ ასე?	
8. ჩამოწერეთ ზედსართავი სახელები, რომლებიც, თქვენი აზრით, გამოხატავენ კარიკატურაში გადმოცემულ ემოციებს:	
9. აღწერეთ მოქმედება, რომელიც გადმოცემულია კარიკატურაზე:	
10. როგორ გესმით კარიკატურის არსი:	
11. რომელი სოციალური ჯგუფებისთვის იქნებოდა მისაღები ან მიუღებელი კარიკატურის იდეა. ახსენით, რატომ.	

ფილმის ანალიზის სამუშაო ფურცელი

საფეხური 1. ფილმის წინასწარი ანალიზი სათაურის გაცნობის შემდეგ			
ა)	<p>ფილმის სათაური _____</p> <p>ფილმის რეჟისორი _____</p>		
ბ)	<p>როგორ ფიქრობთ, რას ნახავთ ამ ფილმში? ჩამოთვალეთ სამი მოსაზრება ან იდეა, რომლებიც თქვენ ფილმის სათაურისა და რეჟისორის გაცნობისას დაგებადათ. ფილმის სათაურიდან გამომდინარე, ჩამოთვალეთ ფილმის რამდენიმე სავარაუდო გმირი ან გამოთქვით ვარაუდი, რა საკითხების შესახებ იქნება ფილმი.</p> <table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 50%; padding: 5px;"> <p>მოსაზრება / იდეა:</p> <p>1. _____</p> <p>2. _____</p> <p>3. _____</p> </td> <td style="width: 50%; padding: 5px;"> <p>ფილმის გმირები/საკითხი:</p> <p>1. _____</p> <p>2. _____</p> <p>3. _____</p> </td> </tr> </table>	<p>მოსაზრება / იდეა:</p> <p>1. _____</p> <p>2. _____</p> <p>3. _____</p>	<p>ფილმის გმირები/საკითხი:</p> <p>1. _____</p> <p>2. _____</p> <p>3. _____</p>
<p>მოსაზრება / იდეა:</p> <p>1. _____</p> <p>2. _____</p> <p>3. _____</p>	<p>ფილმის გმირები/საკითხი:</p> <p>1. _____</p> <p>2. _____</p> <p>3. _____</p>		
საფეხური 2. ფილმის ანალიზი ჩვენების პროცესში			
ა)	<p>ფილმის სახეობა (მონიშნეთ სწორი პასუხი):</p> <ul style="list-style-type: none"> • ანიმაციური • მხატვრული • დოკუმენტური • კინოქრონიკა • პროპაგანდისტული • თეატრალური დადგმის ჩანაწერი • სატრენინგო • და სხვა 		
ბ)	<p>ფილმის ფიზიკური მახასიათებლები (მონიშნეთ სწორი პასუხი):</p> <ul style="list-style-type: none"> • მუსიკალური • ნარატიული • სპეციალური ეფექტებით • ფერადი • შავ-თეთრი 		

საფეხური 3. ფილმის ანალიზი ჩვენების შემდეგ	
ა)	ჩამოთვალეთ ის მოსაზრებები და იდეები, რომლებიც ფილმის ჩვენების შემდეგ დაემთხვა იმ იდეებს, რომლებიც სათაურის გაცნობის შემდეგ, ამ ფილმის წინასწარი ანალიზისას დაგებადათ.
ბ)	რა არის ამ ფილმის ძირითადი იდეა?
გ)	რამდენად რეალისტურია ფილმში გადმოცემული ამბავი? დაასაბუთეთ.
დ)	დაასახელეთ ორი რამ, რაც მოგვიტხოვს იმ ქვეყნის, მოვლენის, პროცესის შესახებ, რომელშიც ვითარდება ფილმის სიუჟეტი: 1. _____ _____ 2. _____ _____
ე)	დაუსვით ფილმის შემქმნელებს შეკითხვა, რომელიც ფილმში პასუხგაუცემელია.

NATIONAL GEOGRAPHIC MAPMAKER INTERACTIVE-ის გამოყენება გეოგრაფიის სწავლებისას

National Geographic გეოგრაფიის მასწავლებლებისთვის ძალიან საჭირო და ღირებული რესურსია. National Geographic-ის ვებგვერდზე, მრავალფეროვან და საინტერესო გეოგრაფიულ ინფორმაციასთან ერთად, შეგიძლიათ გაეცნოთ გაკვეთილის გეგმებს, სასწავლო მასალებსა და რესურსებს და, რაც მთავარია, გეოგრაფიულ რუკებს. უფრო მეტიც, პროგრამა <https://mapmaker.nationalgeographic.org/>-ის გამოყენებით თქვენ თავად შეგიძლიათ შექმნათ რუკები.

გთავაზობთ ინსტრუქციას და ვიდეოვნებთ, რომ ამ ონლაინინსტრუმენტს გაკვეთილზე ინტენსიურად და ეფექტიანად გამოიყენებთ.

რა არის National Geographic MapMaker Interactive?

MapMaker Interactive ონლაინრუკების ინსტრუმენტი, რომელიც მასწავლებლებსა და მოსწავლეებს საშუალებას აძლევს, შეისწავლონ მსოფლიოს ქვეყნები ვებგვერდზე მოცემული რუკების თემების, მონაცემებისა და ინსტრუმენტების გამოყენებით. ონლაინრუკები უადვილებს მოსწავლეებს, ვიზუალურად კარგად აღიქვან და დაადგინონ, თუ როგორ ურთიერთქმედებენ ჩვენს პლანეტაზე ერთმანეთთან დაკავშირებული სოციალური და ფიზიკური სისტემები.

ვებგვერდზე მრავალფეროვანი საბაზისო რუკებიდან შეგიძლიათ აირჩიოთ სწორედ ის რუკა, რომელიც თქვენი ინფორმაციის რუკაზე გადასატანად გამოგადგებათ. National Geographic MapMaker Interactive საშუალებას გაძლევთ, შეისწავლოთ სხვადასხვა სივრცული მოვლენა ან პროცესი, ან თქვენ მიერ უკვე შერჩეულ საბაზისო რუკას წინასწარ მოძიებული მონაცემები დაამატოთ.

საბაზისო რუკებზე აღნიშნულია მსოფლიოს ქვეყნები, მათი ადმინისტრაციული საზღვრები, ქალაქები, დაცული ტერიტორიები, მაგისტრალები, გზები, რკინიგზები, წყლის ობიექტები, შენობები და სხვა ობიექტები.

როგორ გამოვიყენოთ National Geographic MapMaker Interactive?

მუშაობა დაიწყეთ მსოფლიოს „ცარიელი“ ე.წ. საბაზისო რუკით, რომლის გადიდება და პანორამირება შესაძლებელია. პროგრამის გვერდზე, მარჯვენა მხარეს მოცემულია საბაზისო რუკები, რომელთაგანაც ლილაკის „შრის დამატება“ (Add & Remove Layers) საშუალებით შეგიძლიათ აირჩიოთ სასურველი რუკა. უფრო მეტიც, ერთდროულად შეგიძლიათ შეარჩიოთ რამდენიმე რუკა, დააწყოთ ეს რუკები ფენებად და შეცვალოთ მათი გამჭვირვალობა სივრცითი ურთიერთობების შესასწავლად.

საბაზისო რუკების ფენების კატეგორია მოიცავს შემდეგ რუკებს: ამინდი და კლიმატი, წყალი, აშშ-ის ისტორია, კვების პროდუქტები, მოსახლეობა, გარემოს დაცვა, ენერჯია, კულტურა, ცხოველების გავრცელების არეალები, ეკონომიკა და პოლიტიკური საზღვრები. თითოეული კატეგორია, ასევე, შედგება ჰიდროსფეროს, ლითოსფეროს, ატმოსფეროსა და ბიოსფეროსთან დაკავშირებული რუკების ფენებისგან. მაგალითად, კატეგორიაში „გარემოს დაცვა“ შედის რუკები – CO₂ ემისია, ჰიდროელექტროენერგეტიკა, გეოთერმული ენერჯია, ეკოლოგიური ნაკვალევი და სხვ. რუკები.

ამ ინტერაქტიული რუკების დახმარებით, მაგალითად, შესაძლებელია შევადაროთ CO₂-ის ემისია და ენერჯიის გლობალური მოხმარება, რომ დავინახოთ არის თუ არა კავშირი მათ შორის. ასევე, რუკების ფენების ერთმანეთზე დადებით შეგვიძლია, ძლიერი მიწისძვრების ადგილები შევადაროთ ტექტონიკური ფილების განლაგებას და გამოვიტანოთ დასკვნა (იხ. ფოტო).

National Geographic MapMaker Interactive საშუალებას გაძლევთ, თქვენს გეოგრაფიულ „მოთხრობას“ – ე.წ. „გეოტურს“ დაამატოთ ფურცლები ახალი რუკებით, ხოლო სანიშნეების საშუალებით ისინი შეინახოთ. შემდეგ კი შეძლებთ მათ რედაქტირებას, უკვე მზა სახით ელექტრონულ ფოსტაზე ადრესატისთვის გადაგზავნას (მაგალითად, მასწავლებელს ან თანაკლასელს) ან სოციალურ ქსელებში გამოაქვეყნებასა და სხვებისთვის გაზიარებას.

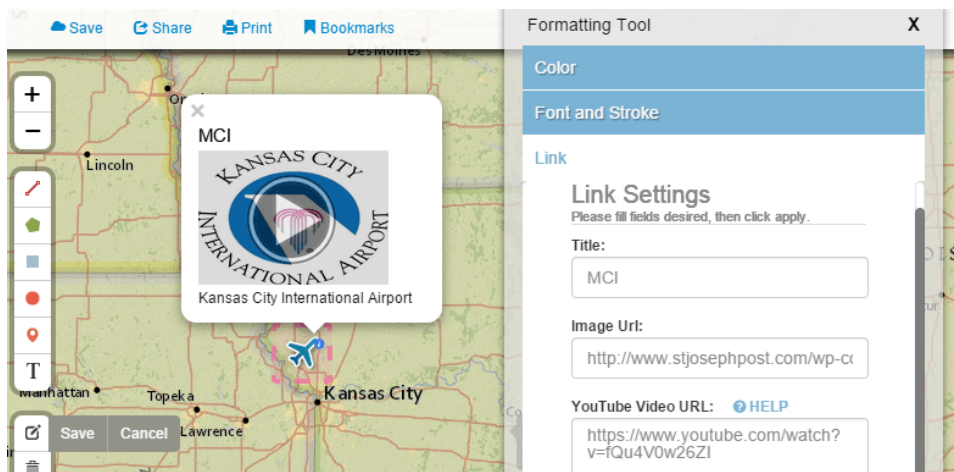
MapMaker Interactive-ში ხატვის პანელის გამოყენებით თქვენს რუკას შეგიძლიათ დაამატოთ ხაზები, მართკუთხედები, წრეები, მრავალკუთხედები და ეტიკეტები. თქვენი ობიექტის ან ტექსტის ფერის, სისქის ან ზომის შესაცვლელად გამოიყენეთ რედაქტირების პალიტრა. ეს იმას ნიშნავს, რომ შეგიძლიათ დახატოთ ახალი რუკა.

National Geographic MapMaker Interactive საშუალებას გაძლევთ, გაავლოთ ხაზები თქვენს რუკაზე ნებისმიერ გეოგრაფიულ ობიექტებს შორის, გაზომოთ ამ ხაზების სიგრძე და გაიგოთ რეალური მანძილი მათ შორის. ასევე შეგიძლიათ შეცვალოთ თქვენი ხაზი რედაქტირების პალიტრის გამოყენებით, შეცვალოთ მისი ფერი, სისქე, სტილი ან გაზომვის ერთეული, მონიშნოთ ტერიტორიები, არეალები, საზღვრები, გამოყოთ თქვენ მიერ შერჩეული ფერით.

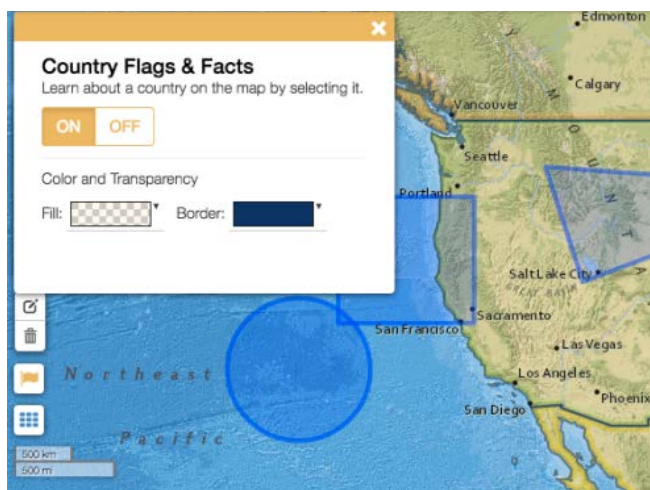
National Geographic MapMaker Interactive საშუალებას გაძლევთ, განსაზღვროთ ნებისმიერი გეოგრაფიული ობიექტის გეოგრაფიული კოორდინატები – გრძედი და განედი. თქვენს რუკაზე არსებული გრადუსთა ბადის ხაზები – მერიდიანები და პარალელები – დაგეხმარებათ გეოგრაფიულ სივრცეში თქვენი ადგილმდებარეობის განსაზღვრაში. ამისათვის კი საჭიროა მხოლოდ დაანკაპუნოთ უჯრაზე მენიუს მარცხენა ქვემოთა კუთხეში.

თქვენს რუკებზე ე.წ. „სარტყებით“ ან მარკერით შეგიძლიათ მონიშნოთ თქვენთვის მნიშვნელოვანი ადგილები, დაამატოთ მათი ფოტოები, ვიდეოები და აღწერილობები, გამოიყენოთ მარკერები, ხაზები ან ფიგურები და მოჰყვეთ თქვენი გეოგრაფიული ისტორია – „გეოტური“ Map Maker-ში.

MapMaker Interactive-ით შეგიძლიათ მიიღოთ ინფორმაცია და გაეცნოთ მსოფლიოს ნებისმიერ ქვეყანას. ამისათვის საჭიროა ჩართოთ ფუნქცია „ქვეყნის დროშები და ფაქტები“ (Country Flags & Facts), რომელიც ნახატის ხელსაწყოთა პანელშია განთავსებული და დაანკაპუნოთ თქვენთვის საინტერესო ქვეყანაზე.

როგორ შევინახოთ შექმნილი რუკა?

თქვენი შექმნილი რუკა შეგიძლიათ შეინახოთ National Geographic MapMaker Interactive-ში, ამისათვის გადადით ლილაკ „Save“-ზე და დააწკაპუნეთ. ამ ოპერაციის შემდეგ MapMaker გამოგიგზავნით თქვენი რუკის ორ ბმულს: ერთი საშუალებას გაძლევთ, განაახლოთ და შეცვალოთ რუკა მოგვიანებით და მეორე, რომელიც ინახავს „მხოლოდ წაკითხვის“ ვერსიას და რომლის გაზიარებაც შეგიძლიათ. ასევე შეგიძლიათ მონიშნოთ თქვენი რუკა GeoTour-ში მოგვიანებით გამოსაყენებლად.

როდის გამოვიყენოთ?

მასწავლებელს National Geographic Mapmaker შეუძლია გამოიყენოს მოსწავლეებთან ინფორმაციის გასაზიარებლად, დისტანციური სწავლების დროს, ინტერაქტიული გაკვეთილების ჩატარებისას, ციფრული და გეოგრაფიული უნარების განსავითარებლად, კომპლექსური დავალებების შესაქმნელად.

პორტალისა და პროგრამის ვებგვერდის ბმულები:

<https://www.nationalgeographic.org>

<https://www.nationalgeographic.org/education/>

<http://mapmaker.education.nationalgeographic.com>

განხილულ საკითხთან დაკავშირებით დამატებითი ინფორმაციის მისაღებად და პრაქტიკული საქმიანობის დასაწყებად იხილეთ ვებინარის ლინკი:

<https://www.facebook.com/tpdc.gov.ge/videos/672095783354001/>

<https://www.facebook.com/tpdc.gov.ge/videos/608652300009156/>

<https://www.facebook.com/pg/tpdc.gov.ge/videos/>

5. სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოსწავლის საგაკვეთილო პროცესში ჩართვა

კლასში, სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოსწავლის სწავლის შემთხვევაში, მასწავლებლის უმთავრეს ამოცანას საგაკვეთილო პროცესში ყველა მოსწავლის თანაბარი ჩართულობის უზრუნველყოფა და თითოეული მოსწავლისთვის დასახული მიზნის შესაბამისი ცოდნის გადაცემა წარმოადგენს. პედაგოგმა ეს უნდა შეძლოს, მიუხედავად იმისა, რომ ის განსხვავებულ მოსწავლეებთან განსხვავებული სტრატეგიებით და გეგმით მუშაობს.

მაგალითად, დასაშვებია, რომ მასწავლებლის მიზანი პირველკლასელი მოსწავლეებისთვის იყოს დაფიდან მარტივი წინადადებების გადწერის უნარის განვითარება; მათი თანაკლასელი სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოსწავლისთვის დასახულ მიზანს კი წარმოადგენდეს წერის წინმსწრები ფიგურების ხატვის უნარის განვითარება. დაუშვებელია, რომ მასწავლებელი კლასის მოსწავლეებისთვის გეგმავდეს მიზნის შესაბამის აქტივობას – დაფაზე წერდეს წინადადებებს, მოსწავლეები მას იწერდნენ რვეულში, სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოსწავლე კი ამ დროს უქმად იჯდეს და არ იყოს ჩართული რაიმე სახის წერილობით აქტივობაში. სწორი იქნება, თუკი პარალელურად, მასწავლებელი სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოსწავლეს გეომეტრიული ფიგურების გაფერადებას ან გადახატვას დაავალებს. მეტიც, მასწავლებელი შეიძლება მის გვერდითა და დარჩეს, სანამ სხვა მოსწავლეები წერენ და სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოსწავლე წახალისოს დავალების შესრულების პროცესში.

მასწავლებელი უნდა ეცადოს, სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოსწავლისთვის შერჩეული აქტივობები არ იყოს გაკვეთილის კონტექსტიდან და საგაკვეთილო თემიდან ამოვარდნილი, მიუხედავად იმისა, რომ შესაძლებელია სხვა მოსწავლეების მიზნებისგან სრულიად განსხვავებულ მიზანს ემსახურებოდეს. მნიშვნელოვანია, რომ მასწავლებელმა ყოველი აქტივობა სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოსწავლის შესაძლებლობების და დასახული მიზნების გათვალისწინებით განსაზღვროს და არ დაივიწყოს მთავარი პრინციპი – მიუხედავად განსხვავებული მიზნებისა, მან უნდა უზრუნველყოს ყველა თავისი მოსწავლის თანაბარი ჩართულობა საგაკვეთილო პროცესსა და აქტივობებში.

იდეალური იქნება, თუ მასწავლებელი მოახერხებს, სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოსწავლის შესაძლებლობებისა და მიზნების გათვალისწინებას და თავისი საგაკვეთილო პროცესის იმგვარად დაგეგმვას, რომ სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოსწავლე, ზუსტად იმავე საგაკვეთილო აქტივობებში იყოს ჩართული და იმ ხანგრძლივობით, როგორც მისი სხვა თანაკლასელები. მაგალითად, თუ მასწავლებლის ერთი კონკრეტული დღის საგაკვეთილო განრიგი ითვალისწინებს მოსწავლეთა ზეპირ გამოკითხვას, მასწავლებელმა ზეპირი გამოკითხვის პროცესში სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოსწავლეს უნდა ჩართოს (ოღონდ შესაბამისად შერჩეული მეთოდით); თუ დარჩენილი საგაკვეთილო პროცესი საკლასო წერით აქტივობას ან სავარჯიშოების შესრულებას ეთმობა, სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოსწავლემაც უნდა განახორციელოს შესაბამისი აქტივობა, თუმცა შესაძლებელია, რომ, როცა სხვები წერენ, მან ხატოს, როგორც ეს წინა მაგალითში არის განსაზღვრული.

არსებული რეალობიდან გამომდინარე, საგაკვეთილო პროცესის ამგვარად დაგეგმა ყოველთვის არ ხერხდება და ხშირად გამართლებულია სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოსწავლის ზეპირი გამოკითხვა სწორედ მაშინ განხორციელდეს, როდესაც მისი თანაკლასელები წერენ. ასე მასწავლებელი უფრო კონცენტრირდება ამ მოსწავლეზე; ან პირიქით, გამართლებულია მოსწავლემ ხატოს მაშინ, როდესაც სხვების ზეპირი გამოკითხვა ხორციელდება.

ამ შემთხვევაში, მთავარია, რომ მასწავლებლის მიერ შერჩეული სტრატეგია წინასწარ კარგად იყოს მოფიქრებული და ითვალისწინებდეს მოსწავლის შესაძლებლობებს, კლასის სტრუქტურას და საგაკვეთილო პროცესს. მთავარია, რომ მასწავლებელმა არ დაუშვას სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოსწავლის უქმად ჯდომა გაკვეთილზე მაშინ, როდესაც მისი თანაკლასელები აქტიურ მონაწილეობას იღებენ.

ცალკეულ შემთხვევებში, აუცილებელი ხდება, მოსწავლისთვის გაკვეთილზე კლასის აქტივობებისგან სრულიად განსხვავებული აქტივობების შეთავაზებაც. მთავარია, თითოეულ შემთხვევაში, მოსწავლისთვის საინტერესო აქტივობები შეირჩეს და სხვა მოსწავლეების მხრიდან ზედმეტი ინტერესის გამო, საგაკვეთილო პროცესის ჩაშლა არ გამოიწვიოს. ამგვარი აქტივობების გამოყენებისას, გადამწყვეტია, რომ მასწავლებელმა მოსწავლეს ეს აქტივობები დავალების სახით მისცეს და შესრულების პროცესი გაკვეთილის მსვლელობისას გააკონტროლოს.

ინდივიდუალური სასწავლო გეგმა

მოსწავლისთვის ინდივიდუალური სასწავლო გეგმის შექმნის აუცილებლობის შესახებ დგება საკითხი, თუ მოსწავლეს: სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროება აქვს და რეგულარულად საჭიროებს განსხვავებულ მიდგომებს სწავლებისას და შეფასებისას. არ აღენიშნება სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროება, თუმცა, გარკვეული მიზეზების გამო (ხანგრძლივი ავადმყოფობა), გარკვეული დროით საჭიროებს სპეციალურ სასწავლო პროგრამას.

ინდივიდუალური სასწავლო გეგმა სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოსწავლის საგანმანათლებლო და სასკოლო აქტივობებში ჩართვის შესაძლებლობაა. ინდივიდუალური სასწავლო გეგმა იძლევა საშუალებას, მოსწავლეზე ორიენტირებულად დაიგეგმოს დროის ის ყოველი მონაკვეთი, რომელსაც მოსწავლე სასკოლო სივრცეში გაატარებს ან დაუთმობს სასწავლო საქმიანობას სკოლასა თუ სახლში. ინდივიდუალური სასწავლო გეგმა არის სახელმძღვანელო დოკუმენტი, რათა მოსწავლე მექანიკურად არ დაესწროს გაკვეთილებს, რაც ასე ხშირად ხდებოდა ამ უკანასკნელ წლებში.

აღსანიშნავია, რომ ინდივიდუალური სასწავლო გეგმა ხელს უწყობს მოსწავლის ჩართულობას არა მხოლოდ საკლასო და აკადემიურ საქმიანობაში, არამედ აქ მოიაზრება ყველა არააკადემიური საქმიანობა, რომლის განხორციელებაც მოსწავლეს უნევს სკოლაში და რაც არანაკლებ მნიშვნელოვანია.

ინდივიდუალური სასწავლო გეგმა, ეს არის დოკუმენტი, სადაც განსაზღვრულია ინდივიდუალური სასწავლო მიზნები მოსწავლის ინდივიდუალური საჭიროებების, მისი ძლიერი და სუსტი მხარეების გათვალისწინებით. ინდივიდუალურ სასწავლო გეგმაში განსაზღვრული სასწავლო მიზნები შესაძლებელია განსხვავდებოდეს მოსწავლის საფეხურის შესაბამისი სასწავლო პროგრამის მიზნებისგან. შესაბამისად, ინდივიდუალურ სასწავლო გეგმაში დასახული სასწავლო მიზნების განხორციელება სწავლების სპეციფიკური სტრატეგიებისა და პროცესის განსაზღვრას გულისხმობს.

მნიშვნელოვანია, ეს პროცესი ზოგადსაგანმანათლებლო სასწავლო პროცესისაგან მონყვეტილად და სხვა მოსწავლეებისგან იზოლირებულად (მხოლოდ რესურსოთახში) არ მიმდინარეობდეს. პირიქით, ინდივიდუალურმა გეგმამ უფრო მეტად უნდა შეუწყოს ხელი მოსწავლის სოციალიზაციასა და ინტეგრაციას კლასში.

ინდივიდუალური სასწავლო გეგმა ეხმარება პედაგოგს, გააკონტროლოს მოსწავლის მიღწევები და წარმოადგენს მოსწავლის შესახებ ინფორმაციის სხვადასხვა პირს შორის გაზიარების საშუალებას. ინდივიდუალური სასწავლო გეგმა განახლდება რეგულარულად, წინასწარ დათქმულ ვადებში და მასში აღინერება ის ცვლილებები, რომლებიც აუცილებელია მოსწავლის ეფექტური განათლების უზრუნველყოფისთვის. სასწავლო გეგმა მოსწავლის შეფასების შედეგების და მისი სასწავლო მიღწევების საფუძველზე განახლდება.

ინდივიდუალური სასწავლო გეგმა ასახავს მოსწავლის პედაგოგთა, სკოლის ადმინისტრაციის, მშობლის და თავად მოსწავლის შეთანხმებას სპეციალური სასწავლო პროგრამის თაობაზე

და სერვისზე, რომლის უზრუნველყოფა შესაძლებელია აღნიშნული სკოლის ფარგლებში და არსებული რესურსების გათვალისწინებით.

მაშასადამე, ინდივიდუალური სასწავლო გეგმა არის სახელმძღვანელო, რომელშიც ასახული და დასაბუთებულია კონკრეტული მოსწავლისთვის საჭირო მხარდაჭერა, რომელსაც მასთან მომუშავე ყველა მასწავლებელი თუ პროფესიონალი უნდა იზიარებდეს და მისდევდეს. ეს არ არის ხისტი დოკუმენტი, არამედ ეს არის სამუშაო დოკუმენტი, რომელიც რეგულარულ ცვლილებებს მოითხოვს. დროის გარკვეულ მონაკვეთში იგი აუცილებლად უნდა გადაიხედოს/ გადაფასდეს, მოსწავლის შესაძლებლობებისა და მიღწევების შესაბამისად და განისაზღვროს საჭირო ცვლილებები.

ინდივიდუალური სასწავლო გეგმის ნიმუში

საგანი: გეოგრაფია

მასწავლებელი: -----

გრძელვადიანი მიზანი/ები (მოცემულ გრაფაში ინერება ეროვნული სასწავლო გეგმის შესაბამისი მიზანი ბავშვის შესაძლებლობებისა და კლასის გათვალისწინებით, რომელსაც ბავშვმა წლის ბოლოს უნდა მიაღწიოს)

ეკონომიკის დარგის ამოცნობა და მარტივი პროცესების აღწერა;
გამოსაკვლევნი საკითხის შესახებ კითხვების დასმა.

	მოკლევადიანი მიზანი/მიზნები	თარიღი
1.	ეკონომიკის დარგის ცნობა/დახასიათება	30.02.2022
2.	სოფლის მეურნეობის დარგების ცნობა/დახასიათება	31.03.2022

	მიზნის შესაბამისი აქტივობები	მასალა	სად სრულდება აქტივობა (კლასი, რესურს-ოთახი)	მასალის მომზადებაზე პასუხისმგებელი პირი (მშობელი, პედაგოგი, სკოლის ფსიქოლოგი და სხვა.)	აქტივობის განხორციელებაზე პასუხისმგებელი პირი
1	სურათებიდან მასწავლებლის მიერ დასახელებული ეკონომიკის დარგის შესაბამისი სურათის გამორჩევა	ეკონომიკის სხვადასხვა ამსახველი ფოტოები	კლასი	პედაგოგი	პედაგოგი
2	ეკონომიკის დარგის შესაბამისი სურათის აღწერა	ეკონომიკის სხვადასხვა ამსახველი ფოტოები	კლასი	მშობელი	პედაგოგი
3	ეკონომიკის დარგის გარშემო დასმულ მარტივ შეკითხვაზე ერთსიტყვიანი პასუხის გაცემა		კლასი	პედაგოგი	პედაგოგი

ინდივიდუალური სასწავლო გეგმა – გამარტივებული ფორმა

სკოლა _____

კლასი _____

მოსწავლე _____

დაბადების თარიღი _____

ასაკი _____

მშობელი/მეურვე _____

მისამართი/ტელეფონი _____

შეხვედრის თარიღი _____

ინდივიდუალური სასწავლო გეგმა _____გან _____მდე

ინდივიდუალური სასწავლო გეგმა გადაიხედება _____

შეხვედრის ტიპი (შემოხაზეთ)

საწყისი გადაფასება საჭიროებისამებრ დაგეგმილი შეფასება წლიური შეფასება მონაწილეები:

პედაგოგი _____

ფსიქოლოგი _____

სპეც. განათლების პედაგოგი _____

ლოგოპედი _____

მშობელი/მეურვე _____

ინდივიდუალური სასწავლო გეგმის კომპონენტები	დამხმარე კითხვები	შეფასება
ძლიერი მხარეები	რის გაკეთება შეუძლია მოსწავლეს? რა აინტერესებს? რა მოსწონს? რაშია მოსწავლე ყველაზე წარმატებული? (აღწერეთ დაწვრილებით და ზუსტად)	
პრობლემური სფეროები	რა პრობლემები უჩნდება მოსწავლეს ყველაზე ხშირად? როდის იჩენს პრობლემები თავს? (აღწერეთ დაწვრილებით და ზუსტად)	
მიზეზები	თქვენი აზრით, რა იწვევს პრობლემებს სწავლის პროცესში? (აღწერეთ დაწვრილებით და ზუსტად)	
საჭიროებები	რა საჭიროება მოსწავლეს იმისათვის, რომ უკეთ გამოავლინოს საკუთარი შესაძლებლობები? რა შეიძლება გაკეთდეს იმისათვის, რომ მოსწავლემ უკეთესად იგრძნოს თავი სკოლაში, თანაკლასელებსა და მასწავლებლებთან? (აღწერეთ დაწვრილებით და ზუსტად)	
წლიური მიზანი	რის მიღწევა გვინდა სასწავლო წლის განმავლობაში? /გაინერება ცალ-ცალკე მიზანი ყველა იმ საგნისა და სასწავლო აქტივობისთვის, სადაც მოსწავლეს პრობლემა აქვს/	
მოკლევადიანი მიზნები	რის მიღწევა გვინდა საწყის, მეორად და შემდგომ ეტაპზე წლიური მიზნის მისაღწევად? /გაინერება ცალ-ცალკე მიზანი ყველა იმ საგნისა და სასწავლო აქტივობისათვის, სადაც მოსწავლეს პრობლემა აქვს/	
პრაქტიკული საკითხები	რა დამატებითი მასალა შეგვიძლია გამოვიყენოთ? რა მეთოდი ავირჩიოთ სწავლებისათვის? როგორ მოვარგოთ გარემო ბავშვის საჭიროებებს? როგორ გავზარდოთ სწავლის მოტივაცია?	
პასუხისმგებელი პირები	ვინ არის პასუხისმგებელი ინდივიდუალური სასწავლო გეგმის განხორციელებაზე? რა კონკრეტული მოვალეობები ეკისრება გუნდის წევრებს? (პედაგოგი, მშობელი, ფსიქოლოგი და სხვ.)	

ინდივიდუალური სასწავლო გეგმის მონიტორინგი¹

ვინ ახორციელებს მონიტორინგს

დასასული აქტივობები	ორშაბათი	სამშაბათი	ოთხშაბათი	ხუთშაბათი	პარასკევი

¹ მოკლედ აღწერეთ დასახული აქტივობების განხორციელების რაოდენობრივი და/ან თვისობრივი მაჩვენებლები (როგორ და რა სიხშირით შეასრულა მოსწავლემ მისთვის განკუთვნილი დავალება).

6. თემატური მატრიცები

როგორც მოსწავლის, ისე მასწავლებლის წიგნში ჩვენ გთავაზობთ თითქმის ყველა საკითხის კომპლექსურ დავალებას, თუმცა მასწავლებელი თავად გადანყვეტს, რომელ მათგანს ჩართვას სასწავლო პროცესში კლასის საჭიროებიდან და მოსწავლეთა ინტერესებიდან გამომდინარე. ასევე, გთავაზობთ რეკომენდაციას, თუ როგორ და რა თანმიმდევრობით უნდა დამუშავდეს კომპლექსური დავალება. თემატურ მატრიცებში კონკრეტული კომპლექსური დავალება უკვე წარმოდგენილია დამუშავების ეტაპების მიხედვით.

კომპლექსური დავალების დამუშავების ეტაპები (აქტივობები, რესურსები):

ეტაპი 1. კომპლექსური დავალების არსის გაცნობა (რა საკითხს ეხება, რა ფორმით უნდა წარადგინოს მოსწავლემ კომპლექსური დავალება)

საკვანძო შეკითხვა: რას გულისხმობს შესასწავლი საკითხი? რა შემოქმედებითი პროდუქტის საშუალებით უნდა დავადასტურო, რა ვისწავლე ამ საკითხთან დაკავშირებით?

1. გავაცნობ კომპლექსური დავალების პირობას. ყურადღებას გავუმახვილებ, კონკრეტულად რა პროდუქტი უნდა შექმნას კომპლექსურ დავალებაზე მუშაობის შედეგად;
2. ავუხსნი, რა უნდა წარმოაჩინონ მათ მიერ მომზადებულ პოსტერში. ყურადღებას გავამახვილებ, რომ ეს შეფასების კრიტერიუმებია;
3. გავაცნობ, რას ნიშნავს, წარმოაჩინონ გეოგრაფიული კვლევის ეტაპები დავალებაზე მუშაობის დროს და ავუხსნი, რას გულისხმობს გეოგრაფიული კვლევა;
4. ვთხოვ, დაფიქრდნენ, დავალების პირობისა და კრიტერიუმებიდან გამომდინარე, თუ აქვთ კითხვები, ან თუ არის რაიმე მათთვის ბუნდოვანი და კიდევ ერთხელ მივცემ მითითებებს.

ეტაპი 2. კომპლექსურ დავალებაზე მუშაობა. სამიზნე ცნებასთან/ცნებებთან დაკავშირებული მკვიდრი წარმოდგენების დამუშავება.

საკვანძო შეკითხვები: როგორ შევასრულო მოცემული დავალება?

აქტივობა 1. ინერება კონკრეტული აქტივობა. მაგალითად, ვიდეოფილმის ნახვა და განხილვა და სხვ.

აქტივობა 2. ინერება კონკრეტული აქტივობა. მაგალითად, ტექსტის ან თემატური რუკების ანალიზი, მიზეზშედეგობრივი კავშირების დადგენა და სხვ.

აქტივობა 3. ინერება კონკრეტული აქტივობა. მაგალითად, კომპლექსურ დავალებაში მოცემული კონკრეტული პროდუქტის, პოსტერის შექმნა.

აქტივობა 4. ინერება კონკრეტული აქტივობა. მაგალითად, კომპლექსური დავალებების პრეზენტაცია.

საკვანძო შეკითხვა: როგორ უნდა წარმოვადგინო კომპლექსურ დავალებაზე მუშაობის შედეგები ისე, რომ ეს მსმენელებისთვის საინტერესო და გასაგები იყოს?

მოსწავლეები წარმოადგენენ მომზადებულ პროდუქტს, ასევე, გაგვიზიარებენ კვლევის იმ ეტაპებს, რომლებიც გაიარეს კომპლექსურ დავალებაზე მუშაობის დროს, რა დასკვნები გამოიტანეს, რა პრობლემებსა და სირთულეებს წააწყდნენ, რომლებსაც მომავალ კომპლექსურ დავალებაზე მუშაობისას გაითვალისწინებენ.

თემა: რესურსების გამოყენებისა და მართვის გლობალური კანონზომიერებები

თემასთან დაკავშირებული მკვიდრი წარმოდგენები:

1. გეოგრაფიული გარემო გეოგრაფიული გარსის ნაწილი და ადამიანის სასიცოცხლო სივრცეა.
2. მრავალფეროვანი ბუნებრივი რესურსები სხვადასხვა ნიშნით იყოფა და არათანაბრადაა განაწილებული დედამიწაზე.
3. ადამიანების მიერ რესურსების არარაციონალური გამოყენება უარყოფითად მოქმედებს გარემოსა და საზოგადოებაზე.
4. მოსახლეობის დემოგრაფიულ მახასიათებლებსა და რესურსების რაციონალურ გამოყენებას შორის მჭიდრო ურთიერთკავშირია.
5. რესურსების არათანაბარი განაწილება და არარაციონალური გამოყენება განაპირობებს მიგრაციულ პროცესებს.
6. ქვეყნის განვითარების პროცესში მნიშვნელოვან როლს ასრულებს რესურსუზრუნველყოფა.
7. რესურსების რაციონალური გამოყენება მომავალი თაობების კეთილდღეობის საწინდარია.
8. მდგრადი ტურიზმის განვითარება ქვეყნის მდგრადი ეკონომიკის განვითარების პროცესში მნიშვნელოვან როლს ასრულებს.
9. ნარჩენების მართვა განაპირობებს ქვეყნის მოსახლეობის კეთილდღეობის ამაღლებას.
10. რესურსების არათანაბარი განაწილება და არარაციონალური გამოყენება იწვევს გაუაღბნობის პროცესს.

კომპლექსური დავალებები (დასახელება)	სამიზნე ცნებები და ძველცნებები	საკითხები	საკვანძო შეკითხვები
1. სცენარის დაწერა ადამიანისა და გეოგრაფიული გარემოს ურთიერთკავშირის შესახებ.	გეოგრაფიული გარსი – ნოოსფერო, ლანდშაფტი; მოსახლეობა და მეურნეობა – ადამიანის სამეურნეო საქმიანობის განვითარება ისტორიულ პერიოდში; მდგრადი განვითარება – მოსახლეობის კეთილდღეობა, ბუნებათსარგებლობა, ველური ბუნება.	1. გეოგრაფიული დეტერმინიზმი	როგორ მივანოდო ინფორმაცია საზოგადოებას სატელევიზიო სცენარის საშუალებით ადამიანისა და გეოგრაფიული გარემოს ურთიერთკავშირის შესახებ, რათა გააცნობიეროს თავისი საქმიანობის გავლენა გარემოს ცვლილებაში?
2. იაპონური „მწვანე“ რჩევების კატალოგის შექმნა ბუნებრივი პირობებისა და რესურსების რაციონალურად გამოყენების შესახებ.	გეოგრაფიული გარსი – ნოოსფერო, ველური ბუნება. მოსახლეობა და მეურნეობა – რესურსების მოპოვება და მეურნეობის განვითარება ისტორიულ პერიოდში; მდგრადი განვითარება – ბიომრავალფეროვნება, ეკონომიკა.	2. იაპონური „მწვანე“ რჩევები	როგორ გავაცნო საზოგადოებას ბუნებრივი პირობებისა და რესურსების არარაციონალური გამოყენების უარყოფითი შედეგები იაპონური „მწვანე“ რჩევების კატალოგის გამოყენებით?
3. ბლოგის შექმნა ნორვეგიის ბუნებრივი რესურსების გამოყენების შესახებ.	გეოგრაფიული გარსი – ლითოსფერო, ბიოსფერო, ანთროპოგენური ლანდშაფტი; მოსახლეობა და მეურნეობა – სასარგებლო წიაღისეული, ბუნებრივი პირობები, მოპოვებითი მრეწველობა, ეკონომიკა; მდგრადი განვითარება – ბუნებათსარგებლობა, მოსახლეობის კეთილდღეობა, მდგრადი ეკონომიკა.	3. ნორვეგიის ბუნებრივი რესურსები	როგორ გავაცნო საზოგადოებას ბლოგის დახმარებით, თუ რა როლს ასრულებს რესურსების არათანაბარი განაწილება და რესურსუზრუნველყოფა ნორვეგიის განვითარების პროცესში და მოსახლეობის კეთილდღეობის ამაღლებაში?

<p>4. SWOT-ანალიზი მოსახლეობის სიმჭიდროვის შესახებ.</p>	<p>გეოგრაფიული გარსი – ტერიტორიის ათვისება ადამიანის მიერ. მოსახლეობა და მეურნეობა – მოსახლეობის დემოგრაფია, ურბანიზაცია, სოფლის მეურნეობა; მდგრადი განვითარება – კეთილდღეობა, ველური ბუნება, ცხოვრების დონე.</p>	<p>4. ინდონეზიის მოსახლეობის სიმჭიდროვე</p>	<p>როგორ მივანოდო ინფორმაცია საზოგადოებას SWOT-ანალიზის საშუალებით ინდონეზიის მოსახლეობის სიმჭიდროვის შესახებ და როგორ მოქმედებს მოსახლეობის სიმჭიდროვე მდგრადი განვითარების მიზნების შესრულებაზე?</p>
<p>5. ფიშბოუნის სქემის შექმნა ეკომიგრანტების პრობლემების შესახებ.</p>	<p>გეოგრაფიული გარსი – გლობალური კლიმატცვლილება, ეკოლოგიური კატასტროფები; მოსახლეობა და მეურნეობა – მიგრაცია, სოფლის მეურნეობა; მდგრადი განვითარება – ეკონომიკური განვითარება, ცხოვრების დონე.</p>	<p>5. ტუვალუელი ეკომიგრანტები</p>	<p>როგორ გამოვსახო ფიშბოუნის სქემის საშუალებით ტუვალუელი ეკომიგრანტების პრობლემების გამომწვევი მიზეზები და მათი გადაჭრის გზები გრძელვადიან გლობალურ პერსპექტივაში?</p>
<p>6. კონცეფციის შემუშავება საქართველოში მდგრადი ტურიზმის განვითარების მნიშვნელობის შესახებ.</p>	<p>გეოგრაფიული გარსი – რელიეფი, კლიმატი, ბიომრავალფეროვნება; მოსახლეობა და მეურნეობა – სოფლის მეურნეობა, ეკოტურიზმი, აგროტურიზმი; მდგრადი განვითარება – რაციონალური ბუნებათსარგებლობა, დაცული ტერიტორიები.</p>	<p>6. მდგრადი ტურიზმი საქართველოში</p>	<p>რატომ არის მნიშვნელოვანი საქართველოში მდგრადი ტურიზმის განვითარება? რა როლს ასრულებს მდგრადი ტურიზმი ქვეყნის მიერ მდგრადი განვითარების მიზნების მიღწევაში?</p>
<p>7. ბიზნესგეგმის შედგენა მწვანე ბიზნესის განვითარებისთვის ნარჩენების შესამცირებლად.</p>	<p>გეოგრაფიული გარსი – ლითოსფერო, ატმოსფერო, ჰიდროსფერო, ბიოსფერო; მოსახლეობა და მეურნეობა – საყოფაცხოვრებო ნარჩენები, მრეწველობა, სოფლის მეურნეობა; მდგრადი განვითარება – დაბინძურება, რაციონალური ბუნებათსარგებლობა, გარემოს დაცვა.</p>	<p>7. „მწვანე ბიზნესი“ საქართველოში</p>	<p>როგორ ვაქციოთ ნარჩენები „მწვანე“ ბიზნესად?</p>
<p>8. „მაინკრაფტის“ მოდელის შექმნა გაუდაბნოების პროცესის შესახებ.</p>	<p>გეოგრაფიული გარსი – ლითოსფერო, ატმოსფერო, ჰიდროსფერო, ბიოსფერო; მოსახლეობა და მეურნეობა – სოფლის მეურნეობა, დასახლებები; მდგრადი განვითარება – რაციონალური ბუნებათსარგებლობა, გაუდაბნოების პრევენცია.</p>	<p>8. ჩინეთის „დიდი მწვანე კედელი“</p>	<p>როგორ გავაცნობიერებინო მოსახლეობას პროგრამა „მაინკრაფტის“ მოდელის საშუალებით გაუდაბნოების პროცესში ჩინეთის „დიდი მწვანე კედლის“ გლობალური მნიშვნელობა?</p>

<p>გრძელვადიანი მიზანი</p> <p>სამიზნე ცნება და მასთან დაკავშირებული მკვიდრი ნარმოდგენები</p>	<p>საკითხი/ ქვესაკითხები</p> <p>1. გეოგრაფიული დეტერმინიზმი</p> <p>ქვესაკითხები: რელიეფი, კლიმატი, ლანდშაფტი, განსახლების ტიპები, ანთროპოგენური ლანდშაფტი, კულტურა</p>	<p>საკვანძო შეკითხვა / შეკითხვები</p> <p>როგორ მივანდოლო ინფორმაცია საზოგადოებას სატელევიზიო სცენარის საშუალებით ადამიანისა და გეოგრაფიული გარემოს ურთიერთკავშირის შესახებ, რათა გააცნობიეროს საკუთარი საქმიანობის გავლენა გარემოს ცვლილებაზე?</p>	<p>შუალედური სასწავლო მიზანი</p> <p>კომპლექსური დავალების პირობა</p>
<p>გეოგრაფიული გარსი (შედეგები 1,2,3,4)</p> <ul style="list-style-type: none"> • გეოგრაფიული გარსი შედგება გეოსფეროებისგან (ლითოსფერო, ატმოსფერო, ჰიდროსფერო, ბიოსფერო), რომლებსაც ახასიათებთ კანონზომიერებები. • ადამიანების წყალობით ყალიბდება ნოოსფერო (გონის სფერო), რომელიც ზემოქმედებს სხვა გეოსფეროებზე. <p>მოსახლეობა და მეურნეობა (შედეგები 3,4)</p> <ul style="list-style-type: none"> • ბუნებრივი გარემო გავლენას ახდენს მოსახლეობასა და მეურნეობაზე. სხვადასხვა ქვეყანაში მეურნეობის ესა თუ ის დარგია წამყვანი, რაც შრომის გეოგრაფიულ დანაწილებას განაპირობებს. • მოსახლეობისა და მეურნეობის სტრუქტურა, განაწილება და განლაგება ცვალებადია დროსა და სივრცეში. • სახელმწიფო გავლენას ახდენს ქვეყანაში მიმდინარე სოციალურ-ეკონომიკურ პროცესებზე, რაც მის განვითარების დონეზე აისახება. 	<p>კომპლექსური დავალების დამუშავების ეტაპები (აქტივობები, რესურსები):</p> <p>I ეტაპი: კომპლექსური დავალების ფორმა</p> <p>ნაბიჯი 1. როგორ უნდა წარმოვაჩინო საკუთარი ცოდნა შესასწავლ საკითხთან დაკავშირებით?</p> <p>რესურსი/აქტივობა:</p> <p>როგორ იწერება სცენარი https://litagora.ge/2021/12/21/uta_beria_rogor_iwereba_scenari/</p> <p>როგორ დავწეროთ სცენარი https://bit.ly/3J3n1gA</p> <p>კითხვები:</p> <ul style="list-style-type: none"> • რა არის სცენარი? • რა მიზნით იქმნება სცენარი? • გაქვს თუ არა სცენარზე მუშაობის გამოცდილება? • რა საკითხთან დაკავშირებით მოგიმზადებია სცენარი? • როგორ უნდა შექმნა სცენარი და რაზე უნდა გაამახვილო ყურადღება მასზე მუშაობის დროს? • როგორ უნდა გადაანაწილო სცენარში ინფორმაცია? • რა მნიშვნელოვანი კომპონენტები უნდა გამოყო სცენარში? • კომპლექსური დავალების პირობის თანახმად, ვისთვის უნდა შექმნა აღნიშნული სცენარი? 	<p>გეოგრაფიული დეტერმინიზმის იდეა თითქმის ორი ათას წელზე მეტს ითვლის. მის მიხედვით, საზოგადოების კულტურის ჩამოყალიბებაზე ზემოქმედებს ახდენს კლიმატი და რელიეფი. დეტერმინისტების აზრით, სხვადასხვა არეალის მსგავსი ფიზიკური გარემო მსგავს კულტურებს აყალიბებს.</p> <p>გეოგრაფიული დეტერმინიზმის იდეას უპირისპირდება მიდგომა – „ადამიანი, როგორც დედამიწის გარდამქმნელი“. ამ მიდგომის მომხრეების აზრით, ადამიანი უმნიშვნელოვანეს როლს ასრულებს გარემოს შეცვლის პროცესში და მისი გავლენა გარემოზე შეიძლება იყოს როგორც უარყოფითი, ასევე, დადებითი.</p> <p>წარმოიდგინე, რომ ტელეჟურნალისტი ხარ და საერთაშორისო ორგანიზაცია „გლობალური ბუდის“ დაკვეთით, მოსახლეობის ცნობიერების ამაღლების მიზნით, სატელევიზიო გადაცემისთვის უნდა დანერო სცენარი და მოამზადო გადაცემა ადამიანისა და გეოგრაფიული გარემოს ურთიერთკავშირის შესახებ.</p>	

<p>მდგრადი განვითარება (შედეგები 1,2,3,4)</p> <ul style="list-style-type: none"> • ლოკალურ ქმედებებს გლობალური შედეგები შეიძლება მოჰყვეს. • მდგრადი განვითარების მიზნების (სოციალური, ეკონომიკური, გარემოსდაცვითი და კეთილდღეობა) შესრულება აუცილებელია მომავალი თაობების კეთილდღეობისთვის. 	<p>II ეტაპი: კომპლექსური დავალების შინაარსი</p> <p>ნაბიჯი 1.</p> <ul style="list-style-type: none"> • რატომ იცვლებოდა ისტორიის განმავლობაში გეოგრაფიულ გარსსა და ნოოსფეროს შორის ურთიერთკავშირი (გეოგრაფიული გარსი მ. ნ. 1. 2). <p>რესურსი/აქტივობა: მოსწავლის წიგნი: 13. გეოგრაფიული გარემო და ადამიანი</p> <p>კითხვები:</p> <ul style="list-style-type: none"> • რა არის გეოგრაფიული გარსი, რა ნაწილებისგან შედგება იგი და სად გადის მისი საზღვრები? • რა მნიშვნელობა აქვს გეოგრაფიული გარსის შემადგენელ ნაწილებს? • რა ძირითადი კანონზომიერებებით ხასიათდება გეოგრაფიული გარსი? • რომელი ეტაპები გამოიყოფა გეოგრაფიული გარსის ფორმირების პროცესში და აღწერე რა ძირითადი მოვლენები და პროცესები მიმდინარეობდა თითოეულ ეტაპზე? • როგორ ურთიერთქმედებენ გეოსფეროები გეოგრაფიულ გარსში? • რა კავშირები იკვეთება გეოგრაფიულ გარემოსა და გეოგრაფიულ გარსს შორის? • რას ეფუძნება ადამიანისა და ბუნების ურთიერთობის პროცესის პერიოდიზაცია? <p>რესურსი/აქტივობა:</p> <p>მოსწავლის სამუშაო რეგული: 13. გეოგრაფიული გარემო და ადამიანი – დავალება 1 (გვ. 25); დავალება 2 – გეოგრაფიული კვლევა (გვ. 26).</p> <p>კითხვები: გაანალიზე სურ. 13.4 (მოსწავლის წიგნი, გვ. 13) და დაადგინე:</p> <ol style="list-style-type: none"> ნადირობისა და შემგროვებლობის არეალები; მემცენარეობისა და მეცხოველეობის გავრცელების არეალები; რომელ არეალებში მოხდა საქართველო და რა როლი შეასრულა ამ ფაქტმა ქვეყნის შემდგომი განვითარების პროცესში? <p>რესურსი/აქტივობა:</p> <p>მოსწავლის წიგნი: 13. გეოგრაფიული გარემო და ადამიანი – შემთხვევის ანალიზი 1 (გვ. 14).</p> <p>კითხვები:</p> <ul style="list-style-type: none"> • გაანალიზე სურ. 13.5 (მოსწავლის წიგნი, გვ. 15), გამოყავი თითოეული ეპოქისთვის დამახასიათებელი ერთი მნიშვნელოვანი მოვლენა და ახსენი, რატომ მიანიჭე მას უპირატესობა. 	<p>სცენარში ხაზგასმით წარმოაჩინე:</p> <ul style="list-style-type: none"> • რატომ იცვლებოდა ისტორიულ პერიოდში გეოგრაფიულ გარსსა და ნოოსფეროს შორის ურთიერთკავშირი (გეოგრაფიული გარსი მ. ნ. 1. 2). • რა გავლენა მოახდინა გეოგრაფიული გარემოს ჩამოყალიბებაში ადამიანის სამეურნეო საქმიანობამ. (მოსახლეობა და მეურნეობა მ. ნ. 1. 2) • როგორ და რატომ იცვლებოდა ისტორიულ პერიოდში ბუნებრივი გარემოს ზეგავლენა ადამიანის საქმიანობასა და ქვეყნის განვითარების დონეზე (მოსახლეობა და მეურნეობა მ. ნ. 2. 3). • როგორ უნდა განვითარდეს საზოგადოება და გეოგრაფიული გარემო მომავალი თაობის კეთილდღეობისთვის (მდგრადი განვითარება მ. ნ. 1. 2).
--	---	---

	<ul style="list-style-type: none"> • რა როლს ასრულებს გეოგრაფიული გარემო კაცობრიობის ისტორიაში? • რომელ ეპოქაში ისურვებდი ცხოვრებას და რატომ? • გეოგრაფიული გარემოს რომელი ფაქტორები ზემოქმედებს თანამედროვე საზოგადოების ცხოვრებასა და საქმიანობაზე და რა როლს ასრულებს ადამიანი გარემოსთან ურთიერთქმედების პროცესში? <p>როგორ და რა უნდა ასახო სცენარში?</p> <p>ნაბიჯი 2.</p> <ul style="list-style-type: none"> • რა გავლენა მოახდინა გეოგრაფიული გარემოს ჩამოყალიბებაში ადამიანის სამეურნეო საქმიანობამ (მოსახლეობა და მეურნეობა მ. წ. 1. 2). • როგორ და რატომ იცვლებოდა ისტორიულ პერიოდში ბუნებრივი გარემოს ზეგავლენა ადამიანის საქმიანობასა და ქვეყნის განვითარების დონეზე (მოსახლეობა და მეურნეობა მ. წ. 2. 3). <p>რესურსი/აქტივობა: მოსწავლის წიგნი, 13. გეოგრაფიული გარემო და ადამიანი.</p> <p>კითხვები:</p> <ul style="list-style-type: none"> • სურ. 13.7-ის (მოსწავლის წიგნი, გვ. 18) მიხედვით აღწერე, როგორ მიმდინარეობს ნივთიერებათა ცვლის პროცესი საზოგადოებასა და ბუნებას შორის. • რა მიზეზები იწვევს გარემოს კრიტიკულ, კატასტროფულ და კოლაფსურ მდგომარეობას? • რა გავლენას ახდენს გეოგრაფიული გარემო ნოოსფეროზე? • ფრანგი გეოგრაფი ე. რეკლიუ აღნიშნავდა, რომ საზოგადოების განვითარებასთან ერთად, „ადამიანი უსასრულოდ ზრდის გარემოსთან გადაკვეთისა და შეხების წერტილებს და სწავლობს იმ ბუნებრივი პირობების გამოყენებას, რომლებიც მანამდე მისთვის უსარგებლო და უფრო მეტიც, საზიანო იყო“. როგორ ფიქრობ, რას გულისხმობდა ე. რეკლიუ? • როგორ ფიქრობ, დადგება თუ არა დრო, როცა ადამიანი აღარ იქნება ბუნებაზე დამოკიდებული? პასუხი დაასაბუთე. • მოიყვანე მაგალითები, როცა ადამიანის სამეურნეო საქმიანობის შედეგად ბუნებას მაინც აქვს აღდგენის უნარი. • ახსენი, რა როლს ასრულებს გეოგრაფიული გარემო ადამიანის ცხოვრებაში. • იმსჯელე, ადამიანის საქმიანობის რომელი სფეროები ახდენს ყველაზე დიდ გავლენას გეოგრაფიულ გარემოზე. 	
--	---	--

	<p>რესურსი/აქტივობა: მოსწავლის წიგნი, 13. გეოგრაფიული გარემო და ადამიანი, შემთხვევის ანალიზი 2 (გვ. 20); ჩანართი – გარემოს მცველი (გვ. 22).</p> <p>სტატია – გეოგრაფიული დეტერმინიზმი და მოდის ისტორია http://mastsavlebeli.ge/?p=1382</p> <p>კითხვები:</p> <ul style="list-style-type: none"> • გერმანელი მეცნიერი ჰ. ჰეიდენი ამბობდა: „მომეცით ქვეყნის რუკა, გამაცანით კლიმატური პირობები, წყლები და მთელი ფიზიკური გეოგრაფია, მისი ბუნებრივი რესურსები და მე წინასწარ გეტყვით, როგორი იქნება ამ ქვეყნის ადამიანი (მოსახლე) და რა როლს შეასრულებს ქვეყანა კაცობრიობის ისტორიაში“. გამოთქვი შენი მოსაზრება, ეთანხმები თუ არა მეცნიერს და რატომ. • XX საუკუნის მეცნიერის, ი. ვერნადსკის, აზრით, დედამიწის ზედაპირზე ადამიანი მთავარ „გეოლოგიურ ძალად“ იქცა. როგორ ფიქრობ, რატომ გააიგივა მეცნიერმა ადამიანი გეოლოგიურ ძალასთან? • ბუნების რომელი კანონები გამოიყენა ადამიანმა თავის სასარგებლოდ? • რა გავლენას ახდენს ბუნებრივი გარემო ადამიანის მიერ საცხოვრებელი ადგილის არჩევასა და ქვეყნის განვითარების დონეზე? მოიყვანე მაგალითები. • რა ურთიერთდამოკიდებულებაა ბუნებასა და საზოგადოებას შორის? • როგორ შეიცვალა ადამიანსა და ბუნებას შორის ურთიერთდამოკიდებულება დროთა განმავლობაში? • რა გავლენა მოახდინა გეოგრაფიულმა გარემომ კულტურის ჩამოყალიბებაზე? • გეოგრაფიული დეტერმინიზმის მომხრეებისა და მონინალმდეგეების რომელი არგუმენტებია მისაღები და რატომ? <p>როგორ და რა უნდა ასახოს სცენარში?</p> <p>ნაბიჯი 3.</p> <ul style="list-style-type: none"> • როგორ უნდა განვითარდეს საზოგადოება და გეოგრაფიული გარემო მომავალი თაობის კეთილდღეობისთვის (მდგრადი განვითარება მ.წ.1,2). <p>რესურსი/აქტივობა: მოსწავლის წიგნი: 13. გეოგრაფიული გარემო და ადამიანი.</p>	
--	--	--

	<p>კითხვები:</p> <ul style="list-style-type: none"> • გეოგრაფიული გარემოს რომელი ფაქტორები მოქმედებს ყველაზე მეტად თანამედროვე საზოგადოების ცხოვრებასა და საქმიანობაზე და რა როლს ასრულებს ადამიანი გარემოსთან ურთიერთქმედების პროცესში? • არსებობს თუ არა ზღვარი ბუნებასა და საზოგადოებას შორის და შეიძლება თუ არა მომავალში მათი ჰარმონიული განვითარება? • ეთანხმები თუ არა მოსაზრებას: „ადამიანი ავლენს ზონალობის კანონზომიერებას თავისი ცხოვრების ნებისმიერ ასპექტში – ადათ-წესებში, რელიგიაში, აღნაგობა-სილამაზეში; ზონალურია მისი შინაური ცხოველები და ფრინველები, კულტურული მცენარეულობა, შენობა-ნაგებობანი“. • ფრანგი მწერალი ანტუან დე სენტ-ეგზიუპერი თავის ნაწარმოებში – „პატარა უფლისწული“ – წერს: „დილას ადექი, პირი დაიბანე და პლანეტა მოანესრიგე“. ახსენი როგორ გესმის მწერლის ეს სიტყვები. • მომავალში როგორ შეიძლება შეიცვალოს ადამიანის საქმიანობა, რათა ახალი ურთიერთობები დამყარდეს გარემოსა და საზოგადოებას შორის და რას დაარქმევდი ურთიერთობის ამ ეტაპს? <p>როგორ და რა უნდა ასახო სცენარში?</p> <p>მოსწავლეების მიერ კომპლექსური დავალების პრეზენტაციის პროცესში მასწავლებლის მიერ დასმული შეკითხვები:</p> <ul style="list-style-type: none"> • აღწერე, როგორ წარიმართა დავალებაზე მუშაობის პროცესი; • რა ინფორმაცია შეიტანე შენ მიერ შექმნილ სცენარში? • რა საკითხს შეეხება შენ მიერ შექმნილი სცენარი? • ახსენი, რატომ შექმენი სცენარი. • რის თქმა გინდოდა მისი საშუალებით? • რატომ ფიქრობ, რომ შენ მიერ შექმნილი პროდუქტი ნამდვილად სცენარია? • შენი აზრით, ვინ უნდა დაინტერესდეს შენ მიერ შექმნილი სცენარით და რატომ? • რა დაბრკოლებებს წააწყდი დავალებაზე მუშაობის პროცესში? • რას გააკეთებდი სხვაგვარად, ახლა რომ იწყებდე დავალებაზე მუშაობას? • მსგავსი ფორმის ან შინაარსის დავალება სხვა დროს თუ შეგისრულებია? • შენი აზრით, რით ჰგავს და რით განსხვავდება შენი დავალება შენი თანაკლასელების ნაშრომებისგან? 	
--	---	--

<p>ბრძელვადიანი მიზანი</p> <p>სამიზნე ცნება და მასთან დაკავშირებული მკვიდრი ნარმოცხეები</p>	<p>საკითხი/ ქვესაკითხები</p> <p>2. იაპონური „მწვანე“ რჩევები</p> <p>ქვესაკითხები: სასარგებლო წიაღისეული, სამთო მოპოვება, მოპოვებითი მრეწველობა, მოსახლეობის ყოფა-ცხოვრება.</p>	<p>საკვანძო შეკითხვა/ შეკითხვები</p> <ul style="list-style-type: none"> როგორ გავაცნო საზოგადოებას ბუნებრივი პირობებისა და რესურსების არარაციონალური გამოყენების უარყოფითი შედეგები იაპონური „მწვანე“ რჩევების კატალოგის საშუალებით? 	<p>შუალედური სასწავლო მიზანი</p> <p>კომპლექსური დავალების პირობა</p>
<p>გეოგრაფიული გარსი (შედეგები 1,2,3,4)</p> <ul style="list-style-type: none"> გეოგრაფიული გარსი შედგება გეოსფეროები-საგან (ლითოსფერო, ატმოსფერო, ჰიდროსფერო, ბიოსფერო), რომლებსაც ახასიათებთ კანონზომიერებები. ადამიანების წყალობით ყალიბდება ნოოსფერო (გონის სფერო), რომელიც ზემოქმედებს სხვა გეოსფეროებზე. <p>მოსახლეობა და მეურნეობა (შედეგები 3,4)</p> <ul style="list-style-type: none"> ბუნებრივი გარემო გავლენას ახდენს მოსახლეობასა და მეურნეობაზე. სხვადასხვა ქვეყანაში მეურნეობის ესა თუ ის დარგია წამყვანი, რაც შრომის გეოგრაფიულ დანაწილებას განაპირობებს. მოსახლეობისა და მეურნეობის სტრუქტურა, განაწილება და განლაგება ცვალებადია დროსა და სივრცეში. სახელმწიფო გავლენას ახდენს ქვეყანაში მიმდინარე სოციალურ-ეკონომიკურ პროცესებზე, რაც მის განვითარების დონეზე აისახება. 	<p>კომპლექსური დავალების დამუშავების ეტაპები (რესურსები, აქტივობები):</p> <p>I ეტაპი: კომპლექსური დავალების ფორმა</p> <p>ნაბიჯი 1. როგორ უნდა წარმოვაჩინო საკუთარი ცოდნა შესასწავლ საკითხთან დაკავშირებით?</p> <p>რესურსი/აქტივობა:</p> <p>როგორ შეექმნათ კატალოგი https://www.canva.com/</p> <ul style="list-style-type: none"> რა მიზნით იქმნება მწვანე რჩევების კატალოგი? გაქვს თუ არა მწვანე რჩევების კატალოგზე მუშაობის გამოცდილება? რა საკითხთან დაკავშირებით გაგიკეთებია მწვანე რჩევების კატალოგი? როგორ უნდა შექმნა მწვანე რჩევების კატალოგი და რაზე უნდა გაამახვილო ყურადღება მასზე მუშაობის დროს? როგორ უნდა გადაანანილო მწვანე რჩევების კატალოგში ინფორმაცია? რა მნიშვნელოვანი კომპონენტები უნდა გამოყო მწვანე რჩევების კატალოგში? კომპლექსური დავალების პირობის თანახმად, ვისთვის უნდა შექმნა აღნიშნული მწვანე რჩევების კატალოგი? <p>II ეტაპი: კომპლექსური დავალების შინაარსი</p> <p>ნაბიჯი 1.</p> <ul style="list-style-type: none"> როგორ უკავშირდება ბუნებაში ანთროპოგენური ცვლილებები ადამიანის, როგორც ბიოსოციალური არსების, საჭიროებებს. (გეოგრაფიული გარსი მ.წ.1. 2) როგორ შეცვალა ბუნებრივი რესურსების ათვისებამ ადამიანის სამეურნეო საქმიანობა და მისი ბუნების მიმართ დამოკიდებულება (მოსახლეობა და მეურნეობა მ. წ. 1. 2. 3). 	<p>ტერმინები – „მდგრადი განვითარება“ და „ეკოგანვითარება“ – ეკოლოგიურ-ეკონომიკური მიმართულების ბევრ ნაშრომში გამოიყენება, როგორც სინონიმები. მდგრად განვითარებაში იგულისხმება საზოგადოების ისეთი განვითარება, რომლის დროსაც გარემოზე ზემოქმედება რჩება ბიოსფეროს წონასწორობის ფარგლებში და არ ირღვევა ადამიანის სიცოცხლის კვლავნარმოების ბუნებრივი საფუძველი.</p> <p>დედამინის მზარდი მოსახლეობის მოთხოვნილებები და პლანეტის ამონურგადი რესურსები საფუძვლად დაედო თანამედროვე ეკონომიკური თეორიის ახლებურ გაგებას, რომლის იდეა ადამიანის სამეურნეო საქმიანობის ოპტიმალური ეკოკრიტიერიუმის მოძებნაა.</p> <p>წარმოიდგინე, რომ გაეროს გარემოსდაცვითი პროგრამის – United Nations Environment Programm (UNEP) – თანამშრომელი ხარ და დაგავალეს მწვანე რჩევების კატალოგის მომზადება. შენი მიზანია, მოსახლეობას დაანახო, რას გულისხმობს ქვეყნის მდგრადი განვითარება და რა როლის შესრულება შეუძლია თითოეულ მათგანს მწვანე რჩევების დანერგვით მწვანე ცხოვრების წესზე გადასვლაში.</p>	

<p>მდგრადი განვითარება (შედეგები 1,2,3,4)</p> <ul style="list-style-type: none"> • ლოკალურ ქმედებებს გლობალური შედეგები შეიძლება მოჰყვეს; • მდგრადი განვითარების მიზნების (სოციალური, ეკონომიკური, გარემოსდაცვითი და კეთილდღეობა) შესრულება აუცილებელია მომავალი თაობების კეთილდღეობისთვის. 	<p>რესურსი/აქტივობა: მოსწავლის ნიგნი: 14. ბუნებრივი პირობები და ბუნებრივი რესურსები</p> <p>კითხვები:</p> <ul style="list-style-type: none"> • გეოგრაფიის რომელი მიმართულება შეისწავლის ბუნებრივი რესურსების გეოგრაფიას? • რატომ არის მნიშვნელოვანი გეოგრაფიულ გარსში მიმდინარე პროცესების ცოდნა? • რა არის გეოგრაფიული გარემო და როგორია გარემოსა და ადამიანის ურთიერთქმედება. მოიყვანე მაგალითები. • როგორ იცვლება დედამიწაზე ბუნებრივი პირობები და პროცესები? • როგორ მიმდინარეობდა ბუნებისა და ადამიანის ურთიერთობის ისტორია და ახსენი, საზოგადოების განვითარების რომელ ეტაპზე იყო გარემოზე ადამიანის ზემოქმედება ყველაზე ძლიერი. • როგორ ნაწილდება მოსახლეობა დედამიწაზე და რამ განაპირობა მათი ასეთი განლაგება? • როგორ და რაში იყენებს ადამიანი გეოგრაფიულ ცოდნას? • შენ სად და როდის დაგჭირდა გეოგრაფიული ცოდნის გამოყენება? <p>რესურსი/აქტივობა: მოსწავლის ნიგნი, 14. ბუნებრივი პირობები და ბუნებრივი რესურსები. მოსწავლის რვეული, 14. ბუნებრივი პირობები და ბუნებრივი რესურსები – დავალება 1 და დავალება 2 (გვ. 29).</p> <p>კითხვები:</p> <ul style="list-style-type: none"> • როგორ ფიქრობ, რომელი ბუნებრივი ზონაა ადამიანის ცხოვრებისა და საქმიანობისთვის ყველაზე ხელსაყრელი? მოიყვანე მაგალითები. <p>რესურსი/აქტივობა: მოსწავლის ნიგნი, 14 ბუნებრივი პირობები და ბუნებრივი რესურსები – შემთხვევის ანალიზი 1 (გვ. 28).</p> <p>მოსწავლის რვეული: 14. ბუნებრივი პირობები და ბუნებრივი რესურსები – დავალება 4 – გეოგრაფიული კვლევა (გვ. 31)</p> <p>კითხვები:</p> <ul style="list-style-type: none"> • რატომ ითვლება რელიეფი და ჰავა განსაკუთრებით მნიშვნელოვან ბუნებრივ პირობად? • რა მნიშვნელობა აქვს ადამიანისა და ბუნების ურთიერთობის შესწავლას? • რა მნიშვნელობა აქვს ბუნებრივ პირობებს ადამიანის ცხოვრებასა და სამეურნეო საქმიანობაში? • რა როლი შეასრულა ბუნებრივი რესურსების გამოყენებამ ქვეყნის განვითარების პროცესში? • რა როლი შეასრულა ბუნებრივი რესურსების ათვისებამ გეოგრაფიული გარემოს ეკოლოგიური პრობლემების ჩამოყალიბებაში? 	<p>მწვანე რჩევების კატალოგში საზგასმით წარმოაჩინე:</p> <ul style="list-style-type: none"> • როგორ უკავშირდება ბუნებაში ანთროპოგენური ცვლილებები ადამიანის, როგორც ბიოსოციალური არსებობის, საჭიროებებს (გეოგრაფიული გარსი მ. წ. 1. 2). • როგორ შეცვალა ბუნებრივი რესურსების ათვისებამ ადამიანის სამეურნეო საქმიანობა და ბუნების მიმართ მისი დამოკიდებულება (მოსახლეობა და მეურნეობა მ. წ. 1. 2. 3). • როგორ შეიძლება კაცობრიობის „უკონფლიქტო“ განვითარება ეკოლოგიური კრიზისების გარეშე (მდგრადი განვითარება მ. წ. 1. 2).
--	--	--

	<ul style="list-style-type: none"> • რატომ უნდა გაუფრთხილდეს ადამიანი ბუნებას? • რა „მწვანე“ რჩევებს მისცემ ადამიანს? <p>როგორ და რა უნდა ასახო მწვანე რჩევების კატალოგში?</p> <p>ნაბიჯი 2.</p> <ul style="list-style-type: none"> • როგორ შეიძლება კაცობრიობის „უკონფლიქტო“ განვითარება ეკოლოგიური კრიზისების გარეშე (მდგრადი განვითარება მ. ნ.1. 2). <p>რესურსი/აქტივობა: მოსწავლის წიგნი, 14. ბუნებრივი პირობები და ბუნებრივი რესურსები</p> <p>კითხვები:</p> <ul style="list-style-type: none"> • როგორი ბუნებრივი რესურსები არსებობს? • რომელი რესურსები შეიძლება ჩაითვალოს პოტენციურ ანუ სამომავლო, შეუცვლელ და ჩანაცვლებად რესურსებად? <p>რესურსი/აქტივობა:</p> <p>მოსწავლის წიგნი, 14. ბუნებრივი პირობები და ბუნებრივი რესურსები – შემთხვევის ანალიზი 2 (გვ. 36) ეკონომიკური თანამშრომლობისა და განვითარების ორგანიზაცია (OECD) https://www.oecd.org/about/</p> <p>კითხვები:</p> <ul style="list-style-type: none"> • რა განსხვავებაა ბუნებრივ და ეკონომიკურ რესურსებს შორის? • ეთანხმები თუ არა მოსაზრებას, რომ „ბუნებრივი რესურსები ისტორიული კატეგორიაა“. • როგორ იცვლებოდა ისტორიის განმავლობაში ცალკეული ბუნებრივი რესურსის როლი ადამიანის საქმიანობაში? • რატომ განსხვავდება ბუნებრივი რესურსების განაწილება დედამიწის რეგიონების მიხედვით? • რა კრიტერიუმებით განისაზღვრება ბუნებრივი რესურსებით სარგებლობის საზღვრები? • როგორი იქნება დედამიწაზე გლობალური რესურსული პრობლემა 2100 წლისთვის? • რა კავშირია გარემოს დაცვასა და ეკონომიკის განვითარებას შორის? • როგორია ეკოლოგიისა და ეკონომიკის ურთიერთკავშირი? • რას უნდა მიენიჭოს პრიორიტეტი – ეკონომიკურ განვითარებას თუ გარემოს დაცვას? • რა არის „მწვანე ცხოვრების“ მიზანი და პრიორიტეტები? • რა „მწვანე რჩევებს“ მისცემდი შენს მეგობრებს და რატომ? <p>როგორ და რა უნდა ასახო მწვანე რჩევების კატალოგში?</p>	
--	--	--

	<p>მოსწავლეების მიერ კომპლექსური დავალების პრეზენტაციის პროცესში მასწავლებლის მიერ დასმული შეკითხვები:</p> <ul style="list-style-type: none"> • აღწერე, როგორ წარიმართა დავალებაზე მუშაობის პროცესი. • აღწერე, „მწვანე რჩევების“ როგორი კატალოგი შექმენი. • რა ინფორმაცია შეიტანე შენ მიერ შექმნილ „მწვანე რჩევების“ კატალოგში? • რა საკითხს შეეხება შენ მიერ შექმნილი „მწვანე რჩევების“ კატალოგი? • ახსენი, რატომ შექმენი „მწვანე რჩევების“ კატალოგი. • რის თქმა გინდოდა მისი საშუალებით? • რატომ ფიქრობ, რომ შენ მიერ შექმნილი პროდუქტი ნამდვილად „მწვანე რჩევების“ კატალოგია? • შენი აზრით, ვინ უნდა დაინტერესდეს შენ მიერ შექმნილი „მწვანე რჩევების“ კატალოგით და რატომ? • რა დაბრკოლებებს წააწყდი დავალებაზე მუშაობის პროცესში? • რას გააკეთებდი სხვაგვარად, ახლა რომ იწყებდე დავალებაზე მუშაობას? • მსგავსი ფორმის ან შინაარსის დავალება სხვა დროს თუ შეგისრულებია? • შენი აზრით, რით ჰგავს და რით განსხვავდება შენი დავალება შენი თანაკლასელების ნაშრომებისგან? 	
--	--	--

<p>ბრძელვადიანი მიზანი</p> <p>სამიზნე ცნება და მასთან დაკავშირებული მკვიდრი ნარმოდგენები</p>	<p>საკითხი/ ქვესაკითხები</p> <p>3. ნორვეგიის ბუნებრივი რესურსები</p> <p>ქვესაკითხები: სასარგებლო წიაღისეული, ტყეები, ეკონომიკა, ცხოვრების დონე.</p>	<p>საკვანძო შეკითხვა/ შეკითხვები</p> <ul style="list-style-type: none"> როგორ გავაცნო საზოგადოებას ბლოგის დახმარებით, თუ რა როლს ასრულებს რესურსების არათანაბარი განაწილება და რესურსუზრუნველყოფა ქვეყნის განვითარების პროცესში და მოსახლეობის კეთილდღეობის ამაღლებაში? 	<p>შუალედური სასწავლო მიზანი</p> <p>კომპლექსური დავალების პირობა</p>
<p>გეოგრაფიული გარსი (შედეგები 1,2,3,4)</p> <ul style="list-style-type: none"> გეოგრაფიული გარსი შედგება გეოსფეროებისაგან (ლითოსფერო, ატმოსფერო, ჰიდროსფერო, ბიოსფერო), რომლებსაც ახასიათებთ კანონზომიერებები. ადამიანების წყალობით ყალიბდება ნოოსფერო (გონის სფერო), რომელიც ზემოქმედებს სხვა გეოსფეროებზე. <p>მოსახლეობა და მეურნეობა (შედეგები 3,4)</p> <ul style="list-style-type: none"> ბუნებრივი გარემო გავლენას ახდენს მოსახლეობასა და მეურნეობაზე. სხვადასხვა ქვეყანაში მეურნეობის ესა თუ ის დარგია წამყვანი, რაც შრომის გეოგრაფიულ დანაწილებას განაპირობებს. მოსახლეობისა და მეურნეობის სტრუქტურა, განაწილება და განლაგება ცვალებადია დროსა და სივრცეში. სახელმწიფო გავლენას ახდენს ქვეყანაში მიმდინარე სოციალურ-ეკონომიკურ პროცესებზე, რაც მის განვითარების დონეზე აისახება. 	<p>კომპლექსური დავალების დამუშავების ეტაპები (რესურსები, აქტივობები):</p> <p>I ეტაპი: კომპლექსური დავალების ფორმა</p> <p>ნაბიჯი 1. როგორ უნდა წარმოვაჩინო საკუთარი ცოდნა შესასწავლ საკითხთან დაკავშირებით?</p> <p>რესურსი/აქტივობა:</p> <p>როგორ შევქმნათ ბლოგი http://www.ict.tpd.c.ge/video/48?ch=431</p> <ul style="list-style-type: none"> რა მიზნით იქმნება ბლოგი? გაქვს თუ არა ბლოგზე მუშაობის გამოცდილება? რა საკითხის შესახებ გაგიკეთებია ბლოგი? როგორ უნდა შექმნა ბლოგი და რაზე უნდა გაამახვილო ყურადღება მასზე მუშაობის დროს? როგორ უნდა განათავსო ბლოგზე ინფორმაცია? რა მნიშვნელოვანი კომპონენტები უნდა გამოყო ბლოგზე? კომპლექსური დავალების პირობის თანახმად, ვისთვის უნდა შექმნა აღნიშნული ბლოგი? <p>II ეტაპი: კომპლექსური დავალების შინაარსი</p> <p>ნაბიჯი 1.</p> <ul style="list-style-type: none"> როგორ ზეგავლენას ახდენს რესურსების არათანაბარი განაწილება და რესურსუზრუნველყოფა მოსახლეობის ყოფა-ცხოვრებასა და ქვეყნის განვითარების პროცესზე (მოსახლეობა და მეურნეობა მ.წ. 1. 2. 3). <p>რესურსი/აქტივობა:</p> <p>მოსწავლის წიგნი, 15. რესურსების არათანაბარი განაწილება და რესურსუზრუნველყოფა</p> <p>კითხვები:</p> <ul style="list-style-type: none"> რა მნიშვნელობა აქვს ადამიანისა და ბუნების ურთიერთობის შესწავლას? რა არის ბუნებრივი რესურსები და რა ნიშნების მიხედვით ხდება მათი კლასიფიკაცია? 	<p>ადამიანმა შეძლო ბუნებასთან „შეგუებიდან“ მის „მართვაზე“ გადასვლა. მისი საქმიანობის მასშტაბი ისე გაიზარდა, რომ მან ჩვენი პლანეტის სასიცოცხლო პროცესებზეც კი მოახდინა გავლენა.</p> <p>სამეცნიერო და ტექნოლოგიური პროგრესის ეპოქაში, რომელიც ბუნებაზე აქტიური ზემოქმედებით გამოირჩევა, ბუნებრივი რესურსების რაციონალური გამოყენება და გარემოს დაცვა საზოგადოების ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი პრობლემაა. ჩვენი პლანეტის მდიდარ ბუნებრივ რესურსებს ადამიანი უძველესი დროიდან ინტენსიურად იყენებს. ზოგიერთი რესურსი უკვე ამოწურვის პირასაა. გარდა ამისა, რესურსები მეტად არათანაბრად ნაწილდება.</p> <p>წარმოიდგინე, რომ მსოფლიო რესურსების ინსტიტუტში (WRI) მუშაობ. შენი დავალებაა, მოამზადო ბლოგი – „ბუნებრივი რესურსების გამოყენების საერთაშორისო პრობლემები“ და მოსახლეობას მიაწოდო ინფორმაცია, თუ როგორ ნაწილდება დედამიწაზე რესურსები და რა როლს ასრულებს რესურსუზრუნველყოფა ნორვეგიის განვითარების პროცესში.</p>	

<p>მდგრადი განვითარება (შედეგები 1,2,3,4)</p> <ul style="list-style-type: none"> • ლოკალურ ქმედებებს გლობალური შედეგები შეიძლება მოჰყვეს. • მდგრადი განვითარების მიზნების (სოციალური, ეკონომიკური, გარემოსდაცვითი და კეთილდღეობა) შესრულება აუცილებელია მომავალი თაობების კეთილდღეობისთვის. 	<ul style="list-style-type: none"> • რა კავშირია რელიეფის ფორმებს, ტექტონიკურ სტრუქტურებსა და სასარგებლო წიაღისეულის საბადოების განლაგებას შორის? • რას გულისხმობს ტერმინები: რესურსების რაციონალური გამოყენება და რესურსების მეორეული გამოყენება? • რა ფაქტორებმა განაპირობა ბუნებრივი რესურსების არათანაბარი განაწილება დედამიწის ზედაპირზე? <p>რესურსები/აქტივობა:</p> <p>მოსწავლის რვეული, 15. რესურსების არათანაბარი განაწილება და რესურსუზრუნველყოფა – დავალება 1 (გვ.34); დავალება 2 – გეოგრაფიული კვლევა (გვ. 35)</p> <p>კითხვები:</p> <ul style="list-style-type: none"> • სტატისტიკური მონაცემების მიხედვით, 1 ამერიკელი მოქალაქე იმდენ რესურსს იყენებს, რამდენსაც 2 ევროპელი, 35 ინდოელი, 210 ტანზანიელი და 600 ბუტანელი. შენი აზრით, რა მოხდება, თუ განვითარებადი ქვეყნების მოსახლეობაც იმდენივე რესურსის მოხმარებას დაიწყებს, რამდენსაც განვითარებულ ქვეყნებში მოიხმარენ? • რამდენად შესაძლებელი იქნება მეურნეობის დარგების ისე გაზრდა, რომ ყველას მოთხოვნილება დაკმაყოფილდეს? • რამდენად სწორად ვიქცევით, როცა რესურსებზე მოთხოვნილებებს მუდმივად ვზრდით, მაშინ როცა სხვებს ამის შესაძლებლობა არა აქვთ? <p>მოსწავლის რვეული, 15. რესურსების არათანაბარი განაწილება და რესურსუზრუნველყოფა – დავალება 3 – გეოგრაფიული კვლევა (გვ. 37); დავალება 4 – გეოგრაფიული კვლევა (გვ. 41).</p> <p>კითხვები:</p> <ul style="list-style-type: none"> • რატომ არ შეიძლება რესურსუზრუნველყოფაზე მსჯელობა მხოლოდ მათი მარაგის მიხედვით? • როგორ ფიქრობ, მხოლოდ ეკონომიკური მიზეზებითაა (ცოტას დახარჯავ – ცოტას გადაიხდი) გამოწვეული რესურსების დაზოგვის აუცილებლობა? პასუხი დაასაბუთე. • ეყოფა თუ არა ჩვენს შემდგომ თაობებს ბუნებრივი რესურსები? მოიყვანე არგუმენტები. <p>რესურსი/აქტივობა:</p> <p>მოსწავლის წიგნი, 15. რესურსების არათანაბარი განაწილება და რესურსუზრუნველყოფა – შემთხვევის ანალიზი 1 (გვ. 43).</p> <p>კითხვა:</p> <ul style="list-style-type: none"> • როგორ და რატომ წარმოიქმნება რესურსული პრობლემა? <p>როგორ და რა უნდა ასახო ბლოგში?</p>	<p>ბლოგში საზგასამით წარმოაჩინე:</p> <ul style="list-style-type: none"> • როგორ გავლენას ახდენს რესურსების არათანაბარი განაწილება და რესურსუზრუნველყოფა ნორვეგიის მოსახლეობის ყოფაცხოვრებასა და ქვეყნის განვითარების პროცესზე (მოსახლეობა და მეურნეობა მ. წ. 1. 2. 3). • რა როლს ასრულებს რესურსების არათანაბარი განაწილება და რესურსუზრუნველყოფა ნორვეგიის გარემოსა და ნოოსფეროს ჩამოყალიბებაში (გეოგრაფიული გარსი მ. წ. 1. 2). • რატომაა რესურსების არათანაბარი განაწილება და რესურსუზრუნველყოფა ზოგიერთი ქვეყნისთვის პრობლემა და როგორ შეიძლება „რესურსული წყევლის“ თავიდან აცილება (მდგრადი განვითარება მ. წ. 1. 2).
--	--	---

	<p>ნაბიჯი 2.</p> <ul style="list-style-type: none"> რა როლს ასრულებს რესურსების არათანაბარი განაწილება და რესურსუზრუნველყოფა გარემოსა და ნოოსფეროს ჩამოყალიბების პროცესში. (გეოგრაფიული გარსი მ. ნ. 1. 2) <p>რესურსი/აქტივობა: მოსწავლის წიგნი, 15. რესურსების არათანაბარი განაწილება და რესურსუზრუნველყოფა.</p> <p>მსოფლიო რესურსების ინსტიტუტი https://www.oecd.org/about/</p> <p>მინერალური რესურსების ეროვნული სააგენტო https://nam.gov.ge/?m=text&menu=31</p> <p>როგორ გამდიდრდა ნორვეგია? https://bit.ly/3PAiXH5</p> <p>ნორვეგია ნავთობის გაყიდვის მოგებიდან მიღებულ თანხას საკუთარ მოქალაქეებს ურიცხავს http://dudana.kvirispalitra.ge/?p=18271</p> <p>კითხვები:</p> <ul style="list-style-type: none"> რა კომპონენტებს მოიცავს ბუნებათსარგებლობა და რა კავშირია მათ შორის? რას გულისხმობს ბიოლოგიური და სამრეწველო ბუნებათსარგებლობა? რა განსხვავებაა გარემოს დაცვასა და ეკოლოგიურ უსაფრთხოებას შორის? რა საერთო აქვთ რესურსუზრუნველყოფასა და ბუნებათსარგებლობას? რა კრიტერიუმებით განისაზღვრება ბუნებრივი რესურსებით სარგებლობის საზღვრები? გაეცანი რესურსთსარგებლობის ძირითად პარადიგმებს და ახსენი, შენ რომელს ემხრობი და რატომ? მოქმედებს თუ არა ქვეყნის გეოგრაფიული მდებარეობა და კლიმატური პირობები ამ სახელმწიფოს ბუნებრივი რესურსებით უზრუნველყოფასა და ბუნებათსარგებლობაზე? რა როლი შეასრულა ნორვეგიის გეოგრაფიულმა მდებარეობამ და ბუნებრივმა რესურსებმა ქვეყნის ეკონომიკის განვითარების პროცესში? როგორ გესმის დებულება: „აღამიანმა უნდა ისწავლოს მომავლის განჭვრეტა და შეიმუშაოს მისთვის საჭირო ბუნებრივი და ტექნიკური გარემოს შექმნის სტრატეგია“. განმარტე გამოთქმა: „სასარგებლო წიაღისეულის ძიება ორი მიმართულებით ხორციელდება – „სიღრმეში“ და „სივანეში“? 	
--	--	--

	<ul style="list-style-type: none"> • რა გარემოსდაცვითი პრობლემები წარმოიქმნება მიწის ნერალური რესურსების მოპოვების რეგონებში? • როგორ უმკლავდება ნორვეგია გარემოსდაცვით პრობლემებს? <p>ნაბიჯი 3.</p> <ul style="list-style-type: none"> • როგორ აისახება გეოგრაფიულ გარემოზე რესურსების არათანაბარი განაწილება და რესურსუზრუნველყოფა (მდგრადი განვითარება მ. ნ. 1. 2). <p>რესურსები/აქტივობა:</p> <p>მოსწავლის წიგნი, 15. რესურსების არათანაბარი განაწილება და რესურსუზრუნველყოფა</p> <p>ტყის რესურსების შეფასება – ანგარიში 2020 წელი https://www.fao.org/forest-resources-assessment/2020/en</p> <p>ნორვეგია ხდება მსოფლიოში პირველი ქვეყანა, რომელმაც აკრძალა ტყეების განადგურება https://bit.ly/2SJR0yW</p> <p>ნორვეგია ნავთობის გაყიდვის მოგებიდან მიღებულ თანხას საკუთარ მოქალაქეებს ურიცხავს http://dudana.kvirispalitra.ge/?p=18271</p> <p>კითხვები:</p> <ul style="list-style-type: none"> • რა არის ტყე და როგორი ტყეები არსებობს დედამიწაზე? • როგორი ბუნებრივი რესურსია ტყის რესურსები და რა გეოგრაფიული თავისებურებებით ხასიათდება მათი გავრცელება? • როგორია ტყეების გეოგრაფიული, სანიტარულ-ჰიგიენური, გარემოსდაცვითი, სოციალურ-კულტურული მნიშვნელობა? • რა ღონისძიებებს ატარებს ნორვეგია ტყის გადასარჩენად? <p>რესურსები/აქტივობა:</p> <p>მოსწავლის წიგნი, 15. რესურსების არათანაბარი განაწილება და რესურსუზრუნველყოფა – შემთხვევის ანალიზი 2 (გვ. 52)</p> <p>ნორვეგია ნავთობის გაყიდვის მოგებიდან მიღებულ თანხას საკუთარ მოქალაქეებს ურიცხავს http://dudana.kvirispalitra.ge/?p=18271</p> <p>კითხვები:</p> <ul style="list-style-type: none"> • მიეკუთვნება თუ არა რესურსების პრობლემა გლობალური პრობლემების რიცხვს? პასუხი დაასაბუთე.
--	--

	<ul style="list-style-type: none"> • როგორ ფიქრობ, განაპირობებს თუ არა მდიდარი ბუნებრივ-რესურსული პოტენციალი ქვეყნის მოსახლეობის ცხოვრების მაღალ დონეს? მოიყვანე შენი მოსაზრების დამამტკიცებელი არგუმენტები. • როგორ შეიძლება ადამიანმა გამოიყენოს გეოგრაფიული ცოდნა რესურსული პრობლემების გადასაწყვეტად? • როგორ გესახება შენი როლი დედამიწის რესურსების გაფრთხილებისა და მდგრადი განვითარების პროცესში? <p>როგორ და რა უნდა ასახო ბლოგში?</p> <p>მოსწავლეების მიერ კომპლექსური დავალების პრეზენტაციის პროცესში მასწავლებლის მიერ დასმული შეკითხვები:</p> <ul style="list-style-type: none"> • აღწერე, როგორ წარიმართა დავალებაზე მუშაობის პროცესი. • აღწერე, რა ბლოგი შექმენი. • რა ინფორმაცია შეიტანე შენ მიერ შექმნილ ბლოგში? • რა საკითხს შეეხება შენ მიერ შექმნილი ბლოგი? • ახსენი, რატომ შექმენი ბლოგი. • რის თქმა გინდოდა მისი საშუალებით? • რატომ ფიქრობ, რომ შენ მიერ შექმნილი პროდუქტი ნამდვილად ბლოგია? • შენი აზრით, ვინ უნდა დაინტერესდეს შენ მიერ შექმნილი ბლოგით და რატომ? • რა დაბრკოლებებს წააწყდი დავალებაზე მუშაობის პროცესში? • რას გააკეთებდი სხვაგვარად, ახლა რომ იწყებდე დავალებაზე მუშაობას? • მსგავსი ფორმის ან შინაარსის დავალება სხვა დროს თუ შეგისრულებია? • შენი აზრით, რით ჰგავს და რით განსხვავდება შენი დავალება შენი თანაკლასელების ნაშრომებისგან? 	
--	---	--

<p>ბრკელვადიანი მიზანი</p> <p>სამიზნე ცნება და მასთან დაკავშირებული მკვიდრი ნარმოვბენები</p>	<p>საკითხი/ ქვესაკითხები</p> <p>4. ინდონეზიის მოსახლეობის სიმჭიდროვე</p> <p>ქვესაკითხები: გეოგრაფიული გარემო, რელიეფი, კლიმატი, სოფლის მეურნეობა, ურბანული განსახლება.</p>	<p>საკვანძო შეკითხვა / შეკითხვები</p> <ul style="list-style-type: none"> როგორ მივანოდო ინფორმაცია საზოგადოებას SWOT-ანალიზის საშუალებით ინდონეზიის მოსახლეობის სიმჭიდროვის შესახებ და როგორ მოქმედებს მოსახლეობის სიმჭიდროვე მდგრადი განვითარების მიზნების შესრულებაზე? 	<p>შუალედური სასწავლო მიზანი</p> <p>კომპლექსური დავალების პირობა</p>
<p>მოსახლეობა და მეურნეობა (შედეგები 3,4)</p> <ul style="list-style-type: none"> ბუნებრივი გარემო გავლენას ახდენს მოსახლეობასა და მეურნეობაზე. სხვადასხვა ქვეყანაში მეურნეობის ესა თუ ის დარგია წამყვანი, რაც შრომის გეოგრაფიულ დანაწილებას განაპირობებს. მოსახლეობისა და მეურნეობის სტრუქტურა, განაწილება და განლაგება ცვალებადია დროსა და სივრცეში. სახელმწიფო გავლენას ახდენს ქვეყანაში მიმდინარე სოციალურ-ეკონომიკურ პროცესებზე, რაც მის განვითარების დონეზე აისახება. <p>მდგრადი განვითარება (შედეგები 1,2,3,4)</p> <ul style="list-style-type: none"> ლოკალურ ქმედებებს გლობალური შედეგები შეიძლება მოჰყვეს. მდგრადი განვითარების მიზნების (სოციალური, ეკონომიკური, გარემოსდაცვითი და კეთილდღეობა) შესრულება აუცილებელია მომავალი თაობების კეთილდღეობისთვის. 	<p>კომპლექსური დავალების დამუშავების ეტაპები (რესურსები, აქტივობები):</p> <p>I ეტაპი: კომპლექსური დავალების ფორმა</p> <p>ნაბიჯი 1. როგორ უნდა წარმოვანიოთ საკუთარი ცოდნა შესასწავლ საკითხთან დაკავშირებით? რესურსი/აქტივობა:</p> <p>SWOT-ანალიზი http://business.org.ge/swot-analizi/ SWOT-ანალიზი პერსონალური განვითარებისთვის https://gvantsabarabazde.com/</p> <ul style="list-style-type: none"> რა არის SWOT-ანალიზი? რა მიზნით იქმნება SWOT-ანალიზი? გაქვს თუ არა SWOT-ანალიზზე მუშაობის გამოცდილება? რა საკითხთან დაკავშირებით გაგიკეთებია SWOT-ანალიზი? როგორ უნდა შექმნა SWOT-ანალიზი და რაზე უნდა გაამახვილო ყურადღება მასზე მუშაობის დროს? როგორ უნდა გადაანალიზო SWOT-ანალიზზე ინფორმაცია? რა მნიშვნელოვანი კომპონენტები უნდა გამოყო SWOT-ანალიზზე? კომპლექსური დავალების პირობის თანახმად, ვისთვის უნდა შექმნა აღნიშნული SWOT-ანალიზი? <p>II ეტაპი: კომპლექსური დავალების შინაარსი</p> <p>ნაბიჯი 1.</p> <ul style="list-style-type: none"> რომელი ბუნებრივი და სოციალურ-ეკონომიკური ფაქტორები ახდენს გავლენას მოსახლეობის სიმჭიდროვესა და მის ყოფა-ცხოვრებაზე (მოსახლეობა და მეურნეობა მ. წ. 1. 2). როგორ ცვლის ადგილობრივი მოსახლეობის განსახლების არეალი და სიმჭიდროვე გარემოსა და ქვეყნის ეკონომიკურ დონეს (მოსახლეობა და მეურნეობა მ. წ. 2. 3). 	<p>მოსახლეობის ნორმალური ცხოვრებისთვის აუცილებელია წყლისა და სითბოს არსებობა. ამიტომ ადამიანები ითვისებდნენ თბილ და ნოტიო ადგილებს, სადაც შესაძლებელი იყო მინათმოქმედების განვითარება. დღესაც კი, როდესაც სამეცნიერო ტექნიკურმა პროგრესმა განვითარების მწვერვალს მიაღწია, ბუნებრივ-კლიმატური პირობები მოსახლეობის განსახლებაში კვლავ მნიშვნელოვან როლს ასრულებს. მსოფლიოს მთელი მოსახლეობიდან, დაახლოებით, 15-20 მილიონი ადამიანი იმ ტერიტორიებზე ცხოვრობს, რომლებიც ჩ.გ. 72°-სა და ს.გ. 54°-ს შორისაა მოქცეული და ზღ.დ. 5 000 მეტრ სიმაღლემდე (გამონაკლისს წარმოადგენს უფრო მაღლა მდებარე დასახლებები ტიბეტსა და ანდებში) მდებარეობს. დედამიწის სწორედ ეს ნაწილი წარმოადგენს კაცობრიობის განსახლების თანამედროვე არეალს.</p> <p>წარმოიდგინე, რომ გაეროს მოსახლეობის განვითარების პროგრამის (UNDP) თანამშრომელი ხარ და მოსახლეობის სიმჭიდროვესთან დაკავშირებულ საკითხებს იკვლევ. შენი მიზანია, ფონდს გააცნო კვლევის შედეგები მოსახლეობის</p>	

	<p>რესურსი/აქტივობა: მოსწავლის წიგნი, 16. მოსახლეობის სიმჭიდროვე</p> <p>კითხვები:</p> <ul style="list-style-type: none"> • რა არის ოიკუმენი და როგორ ფართოვდებოდა იგი? • როგორ დგინდება მოსახლეობის რაოდენობა და სხვა დემოგრაფიული მაჩვენებლები? • ემუქრება თუ არა დედამიწას მოსახლეობის სიჭარბე? • როგორ არეგულირებს სახელმწიფო მოსახლეობის რაოდენობას? • როგორ გამოითვლება მოსახლეობის სიმჭიდროვე? • რომელი ტერმინებისა და ცნებების ცოდნა დაგჭირდება მოსახლეობის სიმჭიდროვის შესწავლისას? • რა პრობლემებს წარმოქმნის ბუნებრივი კატაკლიზმები და როგორ აისახებოდა და აისახება ეს მოსახლეობის განლაგებაზე? <p>რესურსი/აქტივობა მოსწავლის წიგნი, 16. მოსახლეობის სიმჭიდროვე – შემთხვევის ანალიზი 1 (გვ. 60)</p> <p>კითხვები:</p> <ul style="list-style-type: none"> • რომელი ბუნებრივი ზონებია ათვისებული და აუთვისებელი ადამიანის მიერ? ახსენი, რატომ. • რომელი ქვეყნების ტერიტორიებზე მდებარეობს აუთვისებელი სივრცეები? ახსენი მიზეზები. • როგორ ნაწილდება მოსახლეობა სიმაღლისა და ზღვის დონიდან დაშორების მიხედვით? • რატომ ირჩევდა ადამიანი საცხოვრებლად ვაკეებსა და ზღვასთან ახლომდებარე ტერიტორიებს? • რომელი ქვეყნებში იცხოვრებს მოსახლეობა, უმეტესად, მთიან რეგიონებში, ვაკე-დაბლობებსა და სანაპირო ზოლში? • როგორ შეიცვალა მოსახლეობის განაწილება მსოფლიო რეგიონების მიხედვით? ახსენი, რამ გამოიწვია ასეთი ცვლილება. • როგორია მოსახლეობის განლაგების კანონზომიერებები? <p>რესურსი/აქტივობა: მოსწავლის რვეული, 16. მოსახლეობის სიმჭიდროვე – დავალება 1 (გვ. 46).</p> <p>კითხვები:</p> <ul style="list-style-type: none"> • რატომ იზრდება განვითარებად ქვეყნებში მოსახლეობის საშუალო სიმჭიდროვის მაჩვენებელი მკვეთრად? • რატომ ხასიათდება მსოფლიო მოსახლეობის საშუალო სიმჭიდროვის მაჩვენებელი ზრდის ტენდენციით? • რა გავლენას ახდენს მოსახლეობის სიმჭიდროვის ცვლილება ქვეყნის ეკონომიკურ განვითარებაზე? 	<p>განლაგების კანონზომიერებებისა და მისი ქვეყნის მდგრად განვითარებაზე გავლენის შესახებ. ამისათვის გამოიკვლიე მსოფლიო მოსახლეობის სიმჭიდროვე და გააკეთე SWOT-ანალიზი.</p> <p>SWOT-ანალიზში საზგასმით წარმოაჩინე:</p> <ul style="list-style-type: none"> • რომელი ბუნებრივი და სოციალურ-ეკონომიკური ფაქტორები ახდენს გავლენას მოსახლეობის სიმჭიდროვესა და მის ყოფა-ცხოვრებაზე (მოსახლეობა და მეურნეობა მ. წ. 1. 2). • როგორ ცვლის ადგილობრივი მოსახლეობის განსახლების არეალი და სიმჭიდროვე გარემოსა და ქვეყნის ეკონომიკურ დონეს (მოსახლეობა და მეურნეობა მ. წ. 2. 3). • რა ურთიერთკავშირია მოსახლეობის სიმჭიდროვესა და მდგრადი განვითარების მიზნებს შორის (მდგრადი განვითარება მ. წ. 1. 2).
--	--	--

	<p>რესურსი/აქტივობა:</p> <p>მოსწავლის წიგნი, 16. მოსახლეობის სიმჭიდროვე – შემთხვევის ანალიზი 2 (გვ. 68)</p> <p>როგორ გამოიყენებ მიღებულ ინფორმაციას SWOT-ანალიზის შექმნის დროს?</p> <p>ნაბიჯი 2.</p> <ul style="list-style-type: none"> • რა ურთიერთკავშირია მოსახლეობის სიმჭიდროვესა და მდგრადი განვითარების მიზნებს შორის (მდგრადი განვითარება მ. წ. 1. 2). <p>რესურსი/აქტივობა:</p> <p>მოსწავლის წიგნი, 16. მოსახლეობის სიმჭიდროვე</p> <p>კითხვები:</p> <ul style="list-style-type: none"> • როგორ უკავშირდება ერთმანეთს სოფლის მეურნეობა და მოსახლეობის სიმჭიდროვე? • რას გულისხმობდა გეოგრაფი ა.ი. ვოევიკოვი, როცა ამბობდა, რომ „მოსახლეობის განაწილებაში გადამწყვეტი ფაქტორი არა ბუნებრივი გარემო, არამედ თავად ადამიანია?“ • ექსპერტთა ვარაუდით, 2056 წელს დედამიწის მოსახლეობის რაოდენობა 10 მლრდ-ს მიაღწევს. გამოთვალე, მსოფლიოს მოსახლეობის მოსალოდნელი სიმჭიდროვე ამ დროისთვის და შეადარე არსებულს. როგორ ფიქრობ, როგორ იქნება იმ დროისთვის მოსახლეობა რეგიონებისა და ტერიტორიების მიხედვით განაწილებული? • რა პროგნოზი შეიძლება გაკეთდეს მოსახლეობის განლაგებასა და სიმჭიდროვესთან დაკავშირებით სტატისტიკურ-დემოგრაფიულ მაჩვენებლებზე დაყრდნობით? 	
--	--	--

	<p>როგორ ასახავ SWOT-ანალიზში მიღებულ ინფორმაციას?</p> <p>მოსწავლეების მიერ კომპლექსური დავალების პრეზენტაციის პროცესში მასწავლებლის მიერ დასმული შეკითხვები:</p> <ul style="list-style-type: none"> • აღწერე, როგორ წარიმართა დავალებაზე მუშაობის პროცესი. • აღწერე, რა SWOT-ანალიზი შექმენი. • რა ინფორმაცია შეიტანე შენ მიერ შექმნილ SWOT-ანალიზში? • რა საკითხს შეეხება შენ მიერ შექმნილი SWOT-ანალიზი? • ახსენი, რატომ შექმენი SWOT-ანალიზი. • რის თქმა გინდოდა მისი საშუალებით. • რატომ ფიქრობ, რომ შენ მიერ შექმნილი პროდუქტი ნამდვილად SWOT-ანალიზია? • შენი აზრით, ვინ უნდა დაინტერესდეს შენ მიერ შექმნილი SWOT-ანალიზით და რატომ? • რა დაბრკოლებებს წააწყდი დავალებაზე მუშაობის პროცესში? • რას გააკეთებდი სხვაგვარად, ახლა რომ იწყებდე დავალებაზე მუშაობას? • მსგავსი ფორმის ან შინაარსის დავალება სხვა დროს თუ შეგისრულებია? • შენი აზრით, რით ჰგავს და რით განსხვავდება შენი დავალება შენი თანაკლასელების ნაშრომებისგან? 	
--	---	--

<p>ბრკელვადიანი მიზანი</p> <p>სამიზნე ცნება და მასთან დაკავშირებული მკვიდრი ნარმოვბენები</p>	<p>საკითხი/ ქვესაკითხები</p> <p>5. ტრავალუელი ეკომიგრანტები</p> <p>ქვესაკითხები: ბუნებრივი პირობები, გლობალური კლიმატცვლილება, მდგრადი განვითარების მიზნები.</p>	<p>საკვანძო შეკითხვა / შეკითხვები</p> <ul style="list-style-type: none"> როგორ ავსახო ფიშბოუნის საშუალებით ტრავალუელი ეკომიგრანტების პრობლემების გამომწვევი მიზეზები და გადაჭრის გზები გრძელვადიან გლობალურ პერსპექტივაში? 	<p>შუალედური სასწავლო მიზანი</p> <p>კომპლექსური დავალების პირობა</p>
<p>გეოგრაფიული გარსი (შედეგები 1, 2, 3, 4)</p> <ul style="list-style-type: none"> გეოგრაფიული გარსი შედგება გეოსფერობი-საგან (ლითოსფერო, ატმოსფერო, ჰიდროსფერო, ბიოსფერო), რომლებსაც ახასიათებთ კანონზომიერებები. ადამიანების წყალობით ყალიბდება ნოოსფერო (გონის სფერო), რომელიც ზემოქმედებს სხვა გეოსფეროებზე. <p>მოსახლეობა და მეურნეობა (შედეგები 3,4)</p> <ul style="list-style-type: none"> ბუნებრივი გარემო გავლენას ახდენს მოსახლეობასა და მეურნეობაზე. სხვადასხვა ქვეყანაში მეურნეობის ესა თუ ის დარგია წამყვანი, რაც შრომის გეოგრაფიულ დანაწილებას განაპირობებს. მოსახლეობისა და მეურნეობის სტრუქტურა, განაწილება და განლაგება ცვალებადია დროსა და სივრცეში. სახელმწიფო გავლენას ახდენს ქვეყანაში მიმდინარე სოციალურ-ეკონომიკურ პროცესებზე, რაც მის განვითარების დონეზე აისახება. 	<p>კომპლექსური დავალების დამუშავების ეტაპები (რესურსები, აქტივობები):</p> <p>I ეტაპი: კომპლექსური დავალების ფორმა</p> <p>რესურსი/აქტივობა:</p> <p>„ფიშბოუნის“ გამოყენება გეოგრაფიის გაკვეთილზე http://mastsavlebeli.ge/?p=19599</p> <p>ნაბიჯი 1. როგორ უნდა წარმოვაჩინო საკუთარი ცოდნა შესასწავლ საკითხთან დაკავშირებით?</p> <ul style="list-style-type: none"> რა მიზნით იქმნება სქემა „ფიშბოუნის“? გაქვს თუ არა „ფიშბოუნის“ სქემაზე მუშაობის გამოცდილება? რა საკითხთან დაკავშირებით გაგიკეთებია „ფიშბოუნის“ სქემა? როგორ უნდა შექმნა „ფიშბოუნის“ სქემა და რაზე უნდა გაამახვილო ყურადღება მასზე მუშაობის დროს? რა მნიშვნელოვანი კომპონენტები უნდა გამოყო „ფიშბოუნის“ სქემაზე? კომპლექსური დავალების პირობის თანახმად, ვისთვის უნდა შექმნა აღნიშნული სქემა? <p>II ეტაპი: კომპლექსური დავალების შინაარსი</p> <p>ნაბიჯი 1.</p> <ul style="list-style-type: none"> რომელი ფაქტორები განაპირობებს ეკომიგრანტების წარმოშობას (გეოგრაფიული გარსი მ. წ. 1. 2). <p>რესურსი/აქტივობა:</p> <p>სახელმძღვანელო, 17. ეკომიგრაცია</p> <p>მსოფლიო მიგრაციის ანგარიში 2022</p> <p>https://worldmigrationreport.iom.int/wmr-2022-interactive/</p>	<p>გაეროს საერთაშორისო სახელმძღვანელო პრინციპებით, „იძულებით გადაადგილებულად“ მიიჩნევიან ის პირები, ან პირთა ჯგუფები, რომლებიც იძულებული გახდნენ, დაეტოვებინათ სახლი ან მუდმივი საცხოვრებელი ადგილი, რათა გაჰქცეოდნენ შეიარაღებულ კონფლიქტს, საყოველთაო ძალადობას, ადამიანის უფლებათა ხელყოფასა და სტიქიურ ან ადამიანის მიერ გამოწვეულ კატასტროფებს. აქედან გამომდინარე, ტერმინი „იძულებით გადაადგილებული პირი“ „ეკომიგრანტსაც“ უნდა მოიცავდეს.</p> <p>ბუნებრივი კატასტროფების რისკებისა და საფრთხეების მატებასთან ერთად, მსოფლიოში გაიზარდა იმ ოჯახების რიცხვი, რომლებიც იძულებული არიან, დატოვონ საკუთარი საცხოვრებელი სახლები და ადგილსამყოფელი სტიქიით მიყენებული ზიანისა თუ ზარალის შედეგად. ეკომიგრაცია ყველა ქვეყნისთვის ერთ-ერთ მნიშვნელოვანი გამოწვევაა.</p> <p>წარმოიდგინე, რომ ხარ არასამთავრობო ორგანიზაციის წევრი. შენი მიზანია, დაეხმარო ეკომიგრანტებს. ამიტომ შეისწავლე მათი მდგომარეობა, არსებული პრობლემები, მათი გამომწვევი მიზეზები და დასახე გადაჭრის გზები. კვლევა წარმოადგინე „ფიშბოუნის“ სქემის სახით.</p>	

<p>მდგრადი განვითარება (შედეგები 1,2,3,4,)</p> <ul style="list-style-type: none"> • ლოკალურ ქმედებებს გლობალური შედეგები შეიძლება მოჰყვეს. • მდგრადი განვითარების მიზნების (სოციალური, ეკონომიკური, გარემოსდაცვითი და კეთილდღეობა) შესრულება აუცილებელია მომავალი თაობების კეთილდღეობისთვის. 	<p>კითხვები:</p> <ul style="list-style-type: none"> • რა არის მიგრაცია, რამდენი სახის მიგრაცია არსებობს და რა მიზეზები განაპირობებს მას? • როგორ ვლინდება მიგრაციის დადებითი და უარყოფითი მხარეები? • როგორ ფიქრობ, რა უნდა იყოს ეკოლოგიური მიგრაციის გამომწვევი მიზეზი და როგორი სახის მიგრაციას მიეკუთვნება იგი? <p>რესურსი/აქტივობა: მოსწავლის რვეული, 17. ეკომიგრაცია. დავალება 1 – გეოგრაფიული კვლევა (გვ. 48)</p> <p>კითხვები:</p> <ul style="list-style-type: none"> • შენი აზრით, რა მიზეზები განაპირობებს კლიმატური მიგრანტების წარმოქმნას აფრიკის ქვეყნებში? <p>რესურსი/აქტივობა: მოსწავლის წიგნი, 17. ეკომიგრაცია. შემთხვევის ანალიზი 1 (გვ. 76)</p> <p>კითხვა:</p> <ul style="list-style-type: none"> • რა თავისებურებებით ხასიათდება ეკოლოგიური მიგრაცია? <p>როგორ გამოიყენებ მიღებულ ინფორმაციას „ფიშპოუნის სქემაში“</p> <p>ნაბიჯი 2.</p> <ul style="list-style-type: none"> • როგორ შეიცვალა ადამიანის ყოფა-ცხოვრება და რა გავლენას ახდენს ეკომიგრაცია ქვეყნის სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების დონეზე (მოსახლეობა და მეურნეობა მ.წ.1.2)? • როგორი უნდა იყოს ეკომიგრაციის მართვის გრძელვადიანი სტრატეგია (მდგრადი განვითარება მ. წ. 1. 2). <p>რესურსი/აქტივობა: მოსწავლის წიგნი, 17. ეკომიგრაცია. შემთხვევის ანალიზი 2 (გვ. 79); შემთხვევის ანალიზი 3 (გვ. 80); შემთხვევის ანალიზი 4 (გვ. 81) მოსწავლის წიგნი, 17. ეკომიგრაცია. ეკომიგრანტების მცველი (გვ. 77)</p> <p>კითხვები:</p> <ul style="list-style-type: none"> • იმსჯელე, სავარაუდოდ, რა პრობლემები შეიძლება შეექმნათ ეკომიგრანტებს ჩასახლების ადგილას? • როგორ ფიქრობ, ასახავს თუ არა მოსახლეობის დემოგრაფიული სტრუქტურა ადამიანის ბუნებრივ-ეკოლოგიურ პირობებთან ადაპტაციას? პასუხი დაასაბუთე. 	<p>ფიშპოუნის სქემაში ხაზგასმით წარმოაჩინე:</p> <ul style="list-style-type: none"> • რომელი ფაქტორები განაპირობებს ეკომიგრანტების წარმოშობას (გეოგრაფიული გარსი მ. წ. 1. 2). • როგორ შეიცვალა ადამიანის ყოფა-ცხოვრება და რა გავლენას ახდენს ეკომიგრაცია ქვეყნის სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების დონეზე (მოსახლეობა და მეურნეობა მ. წ. 1. 2). • როგორი უნდა იყოს ეკომიგრაციის მართვის გრძელვადიანი სტრატეგია (მდგრადი განვითარება მ. წ. 1. 2).
--	---	--

	<p>როგორ გამოიყენებ მიღებულ ინფორმაციას „ფიშბოუნის“ სქემაში?</p> <p>მოსწავლეების მიერ კომპლექსური დავალების პრეზენტაციის პროცესში მასწავლებლის მიერ დასმული შეკითხვები:</p> <ul style="list-style-type: none"> • აღწერე, როგორ წარიმართა დავალებაზე მუშაობის პროცესი; • აღწერე, რა სქემა შექმენი; • რა ინფორმაცია შეიტანე შენ მიერ შექმნილ „ფიშბოუნის“ სქემაში? • რა საკითხს შეეხება შენ მიერ შექმნილი „ფიშბოუნის“ სქემა? • ახსენი, რატომ შექმენი „ფიშბოუნის“ სქემა? • რის თქმა გინდოდა მისი საშუალებით? • რატომ ფიქრობ, რომ შენ მიერ შექმნილი პროდუქტი ნამდვილად „ფიშბოუნის“ სქემაა? • შენი აზრით, ვინ უნდა დაინტერესდეს შენ მიერ შექმნილი სქემით და რატომ? • რა დაბრკოლებებს წააწყდი დავალებაზე მუშაობის პროცესში? • რას გააკეთებდი სხვაგვარად, ახლა რომ იწყებდე დავალებაზე მუშაობას? • მსგავსი ფორმის ან შინაარსის დავალება სხვა დროს თუ შეგისრულებია? • შენი აზრით, რით ჰგავს და რით განსხვავდება შენი დავალება შენი თანაკლასელების ნაშრომებისგან? 	
--	--	--

<p>ბრძელვადიანი მიზანი</p> <p>სამიზნე ცნება და მასთან დაკავშირებული მკვიდრი წარმოდგენები</p>	<p>საკითხი/ ქვესაკითხები</p> <p>6. მდგრადი ტურიზმი საქართველოში</p> <p>ქვესაკითხები: კლიმატი, „ტურისტული ბუნებათ-სარგებლობა“, „მწვანე ტურიზმი“, მდგრადი განვითარების მიზნები.</p>	<p>საკვანძო შეკითხვა / შეკითხვები</p> <ul style="list-style-type: none"> რატომ არის მნიშვნელოვანი საქართველოში მდგრადი ტურიზმის განვითარება? რა როლს ასრულებს მდგრადი ტურიზმი ქვეყნის მიერ მდგრადი განვითარების მიზნების მიღწევაში? 	<p>შუალედური სასწავლო მიზანი</p> <p>კომპლექსური დავალების პირობა</p>
<p>გეოგრაფიული გარსი (შედეგები 1, 2, 3, 4)</p> <ul style="list-style-type: none"> გეოგრაფიული გარსი შედგება გეოსფეროებისაგან (ლითოსფერო, ატმოსფერო, ჰიდროსფერო, ბიოსფერო), რომლებსაც ახასიათებთ კანონზომიერებები. ადამიანების წყალობით ყალიბდება ნოოსფერო (გონის სფერო), რომელიც ზემოქმედებს სხვა გეოსფეროებზე. <p>მოსახლეობა და მეურნეობა (შედეგები 3, 4)</p> <ul style="list-style-type: none"> ბუნებრივი გარემო გავლენას ახდენს მოსახლეობასა და მეურნეობაზე. სხვადასხვა ქვეყანაში მეურნეობის ესა თუ ის დარგია წამყვანი, რაც შრომის გეოგრაფიულ დანაწილებას განაპირობებს. მოსახლეობისა და მეურნეობის სტრუქტურა, განაწილება და განლაგება ცვალებადია დროსა და სივრცეში. სახელმწიფო გავლენას ახდენს ქვეყანაში მიმდინარე სოციალურ-ეკონომიკურ პროცესებზე, რაც მისი განვითარების დონეზე აისახება. 	<p>კომპლექსური დავალების დამუშავების ეტაპები (რესურსები, აქტივობები):</p> <p>I ეტაპი: კომპლექსური დავალების ფორმა</p> <p>ნაბიჯი 1. როგორ უნდა წარმოვაჩინო საკუთარი ცოდნა შესასწავლ საკითხთან დაკავშირებით?</p> <p>რესურსი/აქტივობა:</p> <p>გაეცანი კონცეფციის განმარტებას. კონცეფცია – შეხედულებათა სისტემა; მოვლენის ასეთი თუ ისეთი გაგება. ნაწარმოების, თხზულების ძირითადი აზრი. რაიმე საგნის, მოვლენის, პროცესის სისტემატური ანალიზის სახელმძღვანელო იდეა, ძირითადი თვალსაზრისი.</p> <p>კითხვები:</p> <ul style="list-style-type: none"> რა არის კონცეფცია? გაქვს თუ არა კონცეფციაზე მუშაობის გამოცდილება? როგორ უნდა შექმნა კონცეფცია და რაზე უნდა გაამახვილო ყურადღება მასზე მუშაობის დროს? როგორ უნდა ჩამოაყალიბო კონცეფციის სტრუქტურა? რა მნიშვნელოვანი კომპონენტები უნდა გამოყო კონცეფციაში? ვისთვის უნდა შექმნა კონცეფცია? <p>II ეტაპი: კომპლექსური დავალების შინაარსი</p> <p>ნაბიჯი 1.</p> <p>რომელი ფაქტორები განაპირობებს მდგრადი ტურიზმის განვითარების პერსპექტივებს საქართველოში (გეოგრაფიული გარსი მ. ნ. 1. 2).</p>	<p>2012 წლის იანვარში გაეროს კონფერენციაზე – „რიო+20“, რომელიც მდგრადი განვითარების საკითხებს მიეძღვნა, სახელმწიფოთა ლიდერები შეთანხმდნენ, რომ ტურიზმის სფეროში კარგად დაგეგმილ და დარეგულირებულ საქმიანობას შეუძლია დიდი წვლილი შეიტანოს მდგრადი განვითარების სამივე ასპექტის (ეკონომიკური, სოციალური, ეკოლოგიური) გაუმჯობესებაში. ტურიზმი მჭიდროდ უკავშირდება ეკონომიკის სხვა სექტორებს, ხელს უწყობს სამუშაო ადგილების შექმნასა და შესაძლებლობების გაფართოებას ვაჭრობის სფეროში და ამავე დროს, ბევრი ქვეყნისათვის უცხოური ვალუტის ძირითად ან ერთ-ერთ წყაროს წარმოადგენს.</p> <p>ტურიზმის სფეროს განვითარებას უზარმაზარი მნიშვნელობა აქვს როგორც განვითარებული, ასევე, განვითარებადი ქვეყნების ეკონომიკური მდგრადობის გაძლიერებისათვის. მსოფლიოს მრავალი ქვეყნის მოსახლეობისთვის ტურიზმი შემოსავლის ძირითადი წყაროა.</p>	

<p>მდგრადი განვითარება (შედეგები 1, 2, 3, 4)</p> <ul style="list-style-type: none"> • ლოკალურ ქმედებებს გლობალური შედეგები შეიძლება მოჰყვეს; • მდგრადი განვითარების მიზნების (სოციალური, ეკონომიკური, გარემოსდაცვითი და კეთილდღეობა) შესრულება აუცილებელია მომავალი თაობების კეთილდღეობისთვის. 	<p>რესურსი/აქტივობა:</p> <p>მოსწავლის წიგნი: 18. მდგრადი ტურიზმი</p> <p>სსიპ – საქართველოს ტურიზმის ეროვნული ადმინისტრაცია https://gnta.ge/ge/ სტატია: CSR და ტურიზმი https://bit.ly/3b5vm72</p> <p>მოსწავლის წიგნი: 18. მდგრადი ტურიზმი – შემთხვევის ანალიზი 1 (გვ. 85)</p> <p>კითხვა:</p> <ul style="list-style-type: none"> • როგორ ვითარდებოდა ტურიზმი? <p>რესურსი/აქტივობა:</p> <p>მოსწავლის რვეული, 18. მდგრადი ტურიზმი. დავალება 1 და დავალება 2 (გვ. 49)</p> <p>კითხვა:</p> <ul style="list-style-type: none"> • საქართველოს რომელი მხარეები გამოირჩევა ისტორიული, ბუნებრივი, რელიგიური და კულტურული ტურისტულ-რეკრეაციული რესურსებით? <p>მოსწავლის წიგნი, 18. მდგრადი ტურიზმი</p> <p>კითხვები:</p> <ul style="list-style-type: none"> • გაეცანი გამონათქვამებს: ა. ტურიზმი – ეს არის დარგთაშორისი კომპლექსი. ბ. ტურიზმი არის რთული სოციალური მოვლენა. გ. ტურიზმი მრავალდარგოვანი საწარმოო კომპლექსია. რომელ მოსაზრებას ემხრობი და რატომ? • რატომ უწოდეს ტურიზმს „თანამედროვეობის ეკონომიკური ფენომენი“? • რა დადებითი და უარყოფითი მხარეები აქვს ტურიზმს? • რომელი ბუნებრივი ფაქტორები ახდენს გავლენას ტურიზმის განვითარებაზე? • რა ურთიერთდამოკიდებულება არსებობს ტურიზმსა და გარემოს მდგომარეობას შორის? • გაეცანი მდგრადი ტურიზმის განმარტებას და გამოთქვი შენი მოსაზრება: „მდგრადია ტურიზმი, თუ ის მდგრადია ეკონომიკური, სოციალურ-კულტურული და ეკოლოგიური თვალსაზრისით. მდგრადი ტურიზმის დროს სოციალურ-კულტურული და ეკოლოგიური შედეგები არც მუდმივია და არც შეუქცევადი“. • გაეცანი ტურიზმის ფორმებს (მოსწავლის წიგნი, გვ. 87, სურ. 18.3) და ახსენი, რომელი მათგანი შეიძლება ჩაითვალოს მდგრად ტურიზმად. 	<p>ტურიზმს, რომელიც მნიშვნელოვნად დამოკიდებულია ბუნებრივ რესურსებზე, მდგრადობის შემთხვევაში, შეუძლია, უზრუნველყოს მათი ოპტიმალური გამოყენება, ასევე შეუძლია, ხელი შეუწყოს ეკოლოგიური პროცესების სწორად წარმართვასა და ბუნებრივი რესურსებისა და ბიომრავალფეროვნების შენახვა-გაფრთხილებას, იზრუნოს ადგილობრივი მოსახლეობის კეთილდღეობაზე, გაუფრთხილდეს მათ კულტურულ მემკვიდრეობასა და ტრადიციებს.</p> <p>წარმოიდგინე, რომ დღეს შენ საქართველოს პრემიერ-მინისტრი ხარ და მიგაჩნია, რომ ტურიზმი ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი დარგია ქვეყნის განვითარებისთვის. შენი ამოცანაა, შეიმუშაო და მთავრობის სხდომაზე მინისტრთა კაბინეტს წარუდგინო მდგრადი ტურიზმის განვითარების კონცეფცია.</p> <p>კონცეფციაში ხაზგასმით წარმოაჩინე:</p> <ul style="list-style-type: none"> • რომელი ფაქტორები განაპირობებს მდგრადი ტურიზმის განვითარების პერსპექტივებს საქართველოში (გეოგრაფიული გარსი მ. წ. 1. 2). • როგორ აისახება მდგრადი ტურიზმის განვითარება ადგილობრივი მოსახლეობის დასაქმებასა და კეთილდღეობაში (მოსახლეობა და მეურნეობა მ. წ. 1. 2. 3). • როგორი ურთიერთდამოკიდებულებაა მდგრადი ტურიზმის განვითარების პირობებში ეკოლოგიურ, ეკონომიკურ და სოციალურ-კულტურულ ასპექტებს შორის (მდგრადი განვითარება მ. წ. 1. 2).
---	--	--

	<ul style="list-style-type: none"> • გაეცანი მდგრადი ტურიზმის განვითარების 12 მიზანს და განმარტე, რას გულისხმობს თითოეული მათგანი. შენი აზრით, რა პირობებს უნდა აკმაყოფილებდეს ტერიტორია, რომ ის მდგრადი ტურიზმის განვითარების არეალად მივიჩნიოთ? <p>როგორ და რა უნდა ასახო კონცეფციაში?</p> <p>ნაბიჯი 2.</p> <ul style="list-style-type: none"> • რა ურთიერთკავშირია ტურიზმის განვითარების ეკოლოგიურ, ეკონომიკურ და სოციალურ-კულტურულ ასპექტებს შორის (მდგრადი განვითარება მ. ნ. 1. 2). <p>რესურსი/აქტივობა: მოსწავლის რეგული, 18. მდგრადი ტურიზმი. დავალებები 4 და 5 (გვ. 50) მოსწავლის წიგნი. 18. მდგრადი ტურიზმი – შემთხვევის ანალიზი 3 (გვ. 94)</p> <p>კითხვა:</p> <ul style="list-style-type: none"> • როგორ უნდა გადავიდეთ მდგრადი ტურიზმის მოდელზე? <p>რესურსი/აქტივობა:</p> <p>მდგრადი ტურიზმი და მისი როლი ქვეყნის ეკონომიკის მდგრადობაში https://bit.ly/3PwZ9oc სტატია: ტურიზმის განვითარების პერსპექტივები საქართველოში (ქეთევან ქველაძე) https://bit.ly/3RYD2bP</p> <p>მოსწავლის წიგნი: 18. მდგრადი ტურიზმი – შემთხვევის ანალიზი 4 (გვ. 101)</p> <p>კითხვა:</p> <ul style="list-style-type: none"> • რა გავლენას ახდენს მდგრადი ტურიზმი მოსახლეობის ცხოვრების წესსა და სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების დონეზე? <p>რესურსი/აქტივობა: მოსწავლის წიგნი, 18. მდგრადი ტურიზმი – შემთხვევის ანალიზი 5 (გვ. 103)</p> <p>კითხვა:</p> <ul style="list-style-type: none"> • როგორ შეიცვლება საქართველოს მთიანი რეგიონის მოსახლეობის ეკონომიკური მდგომარეობა მდგრადი ტურიზმის განვითარების შემთხვევაში? 	<ul style="list-style-type: none"> • როგორ უნდა განვითარდეს საქართველოში მდგრადი ტურიზმი მდგრადი განვითარების მიზნების მიღწევის გათვალისწინებით (მდგრადი განვითარება მ. ნ. 1. 2).
--	--	--

	<p>რესურსი/აქტივობა:</p> <p>სახელმძღვანელო, 18. მდგრადი ტურიზმი – ჩანართი „მდგრადი ტურიზმის მცველი“ (გვ.104)</p> <p>კითხვა:</p> <ul style="list-style-type: none"> • მოსახლეობის ეკონომიკური მდგომარეობის გარდა, კიდევ რა პრობლემების გადაჭრაა შესაძლებელი მდგრადი ტურიზმის განვითარების შემთხვევაში? როგორ და რა უნდა ასახო კონცეფციაში? <p>ნაბიჯი 3.</p> <p>რა ურთიერთკავშირია ტურიზმის განვითარების ეკოლოგიურ, ეკონომიკურ და სოციალურ-კულტურულ ასპექტებს შორის (მდგრადი განვითარება მ. წ. 1. 2).</p> <p>რესურსი/აქტივობა:</p> <p>მოსწავლის წიგნი, 18. მდგრადი ტურიზმი; მოსწავლის რვეული, 18. მდგრადი ტურიზმი. დავალება 4 (გვ. 54), დავალება 5 (გვ. 54). მოსწავლის წიგნი, 18. მდგრადი ტურიზმი – შემთხვევის ანალიზი 3 (გვ. 94).</p> <p>კითხვა:</p> <ul style="list-style-type: none"> • როგორ უნდა გადავიდეთ მდგრადი ტურიზმის მოდელზე? <p>რესურსი/აქტივობა:</p> <p>მოსწავლის რვეული, ნაბიჯი 3 (გვ. 10).</p> <p>კითხვები:</p> <ul style="list-style-type: none"> • სად და როგორ ვლინდება ტურიზმის დადებითი და უარყოფითი ზეგავლენა? • გაეცანი სქემას (მოსწავლის წიგნი, გვ. 100, სურ. 18.9), შეარჩიე თითოეული სფეროდან ერთი კომპონენტი და ახსენი, კონკრეტულად რა გავლენას ახდენს მასზე ტურიზმი. • რატომ აქვს ზოგიერთ კომპონენტს ერთდროულად როგორც დადებითი, ისე უარყოფითი გავლენა? <p>რესურსები:</p> <p>დამატებითი საკითხავი: ბიოსფერული რეზერვატი</p> <p>კითხვები/დავალებები:</p> <ul style="list-style-type: none"> • რა მოთხოვნებს უნდა აკმაყოფილებდეს რეგიონი ბიოსფერული რეზერვატის სტატუსის მისანიჭებლად? • რომელი ქვეყნები და რეგიონები გამოირჩევა ბიოსფერული რეზერვატის რაოდენობით? • ბიოსფერული რეზერვატის ფუნქციებიდან რომელია ყველაზე მნიშვნელოვანი და რატომ? • რა როლს ასრულებს ბიოსფერული რეზერვატი მდგრადი ტურიზმისა და ქვეყნის მდგრად განვითარებაში? • რომელი ფაქტორები უწყობს ხელს აგროტურიზმის განვითარებას? • რა ფაქტორების არსებობამ განაპირობა ბიოსფერული რეზერვატის დაარსება კახეთის რეგიონში? 	
--	--	--

	<p>როგორ და რა უნდა ასახო კონცეფციაში?</p> <p>ნაბიჯი 4.</p> <ul style="list-style-type: none"> • რა როლს ასრულებს მდგრადი ტურიზმის განვითარება მდგრადი განვითარების მიზნების განხორციელებაში. (მდგრადი განვითარება მ. ნ. 1, 2) <p>რესურსები:</p> <p>სსიპ – საქართველოს ტურიზმის ეროვნული ადმინისტრაცია https://gnta.ge/ge/ სტატია: CSR და ტურიზმი https://bit.ly/3RYkwjN</p> <p>სტატია: ტურიზმის განვითარების პერსპექტივები საქართველოში (ქეთევან ქველაძე) https://bit.ly/3z7s5Mh მდგრადი განვითარების მიზნები https://www.ge.undp.org/content/georgia/ka/home/post-2015.html მოსწავლის რეგული: ნაბიჯი 4 (გვ. 12).</p> <p>კითხვები/დავალებები:</p> <ul style="list-style-type: none"> • რომელ მიზნებს უკავშირდება მდგრადი ტურიზმი? • რა სახის ტურიზმი მოგწონს ყველაზე მეტად და რატომ? • გსურს, რომ იმუშაო ტურიზმის ინდუსტრიაში და რატომ? • როგორ გესმის ტერმინები – „ტურისტული ბუნებათსარგებლობა“ და „მწვანე ტურიზმი“? • გაერომ 2017 წელი ტურიზმის საერთაშორისო წლად გამოაცხადა დევიზით: „მდგრადი ტურიზმი – განვითარებისთვის“. რა მნიშვნელობა აქვს გაეროს ამ გადამწყვეტილებას და რატომაა ის მნიშვნელოვანი? • როგორია მდგრადი ტურიზმის როლი, როგორც კულტურათაშორისი ურთიერთობისა და ეკონომიკური საქმიანობის სფეროში? • რა ეკონომიკური და სოციალური მნიშვნელობა აქვს მდგრად ტურიზმს? • რომელი დარგების განვითარებას უწყობს ხელს მდგრადი ტურიზმი? ჩამოთვალე ყველა ის თანამდებობა და უწყება, რომლებმაც, შენი აზრით, კონკრეტული დავალებები უნდა შეასრულოს. • რომელია მდგრადი ტურიზმის განვითარების შესაძლო არეალები თემატური (ტურიზმის სახეობების შესაბამისი) და გეოგრაფიული (რეგიონების შესაბამისად) ნიშნის მიხედვით? • როგორია მდგრადი ტურიზმის განვითარების პოტენციალი, შედეგი და პერსპექტივა? 	
--	---	--

	<p>რესურსი/აქტივობა:</p> <p>ვიდეო: ტურიზმი პანდემიის დროს https://bit.ly/3oqlKFF პანდემია და ტურიზმი – სწავლის პროცესში ანალიზისა და შეფასებისთვის http://mastsavlebeli.ge/?p=27441 პანდემიის პირობებში ტურიზმის ინდუსტრიაში არსებული გამოწვევები, სიტუაციის სოციალურ-ეკონომიკური ანალიზი და ტურიზმის განვითარების ხელშეწყობის რეკომენდაციები https://bit.ly/3or8jGC</p> <p>კითხვები:</p> <ul style="list-style-type: none"> • რა გავლენა მოახდინა პანდემიამ მდგრადი ტურიზმის განვითარებაზე? • როგორ გესახება ტურიზმის განვითარება პანდემიის დასრულების შემდეგ საქართველოში? <p>როგორ და რა უნდა ასახო კონცეფციაში?</p> <p>მოსწავლეების მიერ კომპლექსური დავალების პრეზენტაციის პროცესში მასწავლებლის მიერ დასმული შეკითხვები:</p> <ul style="list-style-type: none"> • აღწერე, როგორ წარმართა დავალებაზე მუშაობის პროცესი; • აღწერე, რა კონცეფცია შექმენი; • რა ინფორმაცია შეიტანე შენ მიერ შექმნილ კონცეფციაში? • რა საკითხს შეეხება შენ მიერ შექმნილი კონცეფცია? • ახსენი, რატომ შექმენი კონცეფცია. • რის თქმა გინდოდა მისი საშუალებით? • რატომ ფიქრობ, რომ შენ მიერ შექმნილი პროდუქტი ნამდვილად კონცეფციაა? • შენი აზრით, ვინ უნდა დაინტერესდეს შენ მიერ შექმნილი კონცეფციით და რატომ? • რა დაბრკოლებებს წააწყდი დავალებაზე მუშაობის პროცესში? • რას გააკეთებდი სხვაგვარად, ახლა რომ იწყებდე დავალებაზე მუშაობას? • მსგავსი ფორმის ან შინაარსის დავალება სხვა დროს თუ შეგისრულებია? • შენი აზრით, რით ჰგავს და რით განსხვავდება შენი დავალება შენი თანაკლასელების ნაშრომებისგან? 	
--	--	--

<p>ბრკალვადიანი მიზანი</p> <p>სამიზნე ცნება და მასთან დაკავშირებული მკვიდრი ნარმოდგენები</p>	<p>საკითხი/ ქვესაკითხები</p> <p>7. „მწვანე ბიზნესი“ საქართველოში</p> <p>ქვესაკითხები: სოფლის მეურნეობა, მოსახლეობის საქმიანობა, მიწის რესურსი, ეროზია, დეგრადაცია, გაუდაბნობა, მდგრადი განვითარების მიზნები.</p>	<p>საკვანძო შეკითხვა / შეკითხვები</p> <ul style="list-style-type: none"> როგორ ვაქციოთ ნარჩენები „მწვანე“ ბიზნესად? 	<p>შუალედრი სასწავლო მიზანი</p> <p>კომპლექსური დავალების პირობა</p>
<p>გეოგრაფიული გარსი (შედეგები 1, 2, 3)</p> <ul style="list-style-type: none"> გეოგრაფიული გარსი შედგება გეოსფეროებისაგან (ლითოსფერო, ატმოსფერო, ჰიდროსფერო, ბიოსფერო), რომლებსაც ახასიათებთ კანონზომიერებები. ადამიანების წყალობით ყალიბდება ნოოსფერო (გონის სფერო), რომელიც ზემოქმედებს სხვა გეოსფეროებზე. <p>მოსახლეობა და მეურნეობა (შედეგები 3,4)</p> <ul style="list-style-type: none"> ბუნებრივი გარემო გავლენას ახდენს მოსახლეობასა და მეურნეობაზე. სხვადასხვა ქვეყანაში მეურნეობის ესა თუ ის დარგია წამყვანი, რაც შრომის გეოგრაფიულ დანაწილებას განაპირობებს. მოსახლეობისა და მეურნეობის სტრუქტურა, განაწილება და განლაგება ცვალებადია დროსა და სივრცეში. სახელმწიფო გავლენას ახდენს ქვეყანაში მიმდინარე სოციალურ-ეკონომიკურ პროცესებზე, რაც მის განვითარების დონეზე აისახება. 	<p>კომპლექსური დავალების დამუშავების ეტაპები (რესურსები, აქტივობები):</p> <p>I ეტაპი: კომპლექსური დავალების ფორმა</p> <p>ნაბიჯი 1. როგორ უნდა წარმოვაჩინო საკუთარი ცოდნა შესასწავლ საკითხთან დაკავშირებით?</p> <p>რესურსი/აქტივობა:</p> <p>როგორი უნდა იყოს ბიზნესგეგმა https://www.finedu.gov.ge/ge/biznesgegma-1</p> <ul style="list-style-type: none"> რა არის ბიზნესგეგმა? გაქვს თუ არა ბიზნესგეგმაზე მუშაობის გამოცდილება? როგორ უნდა შექმნა ბიზნესგეგმა და რაზე უნდა გაამახვილო ყურადღება მასზე მუშაობის დროს? როგორ უნდა ჩამოაყალიბო ბიზნესგეგმის სტრუქტურა? რა მნიშვნელოვანი კომპონენტები უნდა გამოყო ბიზნესგეგმაში? ვისთვის უნდა შექმნა ბიზნესგეგმა? <p>II ეტაპი: კომპლექსური დავალების შინაარსი</p> <p>ნაბიჯი 1.</p> <ul style="list-style-type: none"> რა გავლენას ახდენს ნარჩენები გარემოზე და ადამიანის ჯანმრთელობაზე (მოსახლეობა და მეურნეობა მ.ნ. 1. 2). <p>რესურსი/აქტივობა:</p> <p>მოსწავლის წიგნი, 19. ნარჩენები</p>	<p>გარემოსდაცვითი ორგანიზაციებისა და გარემოსდამცველების მიზანია, მთელ მსოფლიოში შეცვალონ მოქალაქეების დამოკიდებულება ნარჩენების მიმართ, რომელთა მეორეული გამოყენება მნიშვნელოვნად დაზოგავს რესურსებსა და ენერჯიას.</p> <p>CENN გარემოსდაცვითი არასამთავრობო ორგანიზაციაა, რომელიც ხელს უწყობს გარემოს დაცვას სამხრეთ კავკასიაში მდგრადი განვითარების ხელშეწყობით. ორგანიზაცია ნერგავს თანამედროვე და მდგრადი განვითარების ღირებულებებს, ამყარებს კაუშირს თემებს შორის და აყალიბებს ისეთ პროგრესულ საზოგადოებას, რომელიც იცავს გარემოს. ორგანიზაციის სლოგანია: „მომავლის ფორმირება აწმყოს შეცვლით“.</p> <p>ორგანიზაციის მიზანია კონსულტაციების გამართვა და საქმიანობა საზოგადოებასთან, მთავრობასა და ბიზნესთან მდგრადი გადაწყვეტილებების შესამუშავებლად, ჩვენი გარემოს დაცვისა და მოსახლეობის ცხოვრების გასაუმჯობესებლად. ასევე, ძლიერი და პასუხისმგებლობიანი სამოქალაქო საზოგადოების ჩამოყალიბება და ბიზნესის მხარდაჭერა.</p>	

<p>მდგრადი განვითარება (შედეგები 1,2,3,4)</p> <ul style="list-style-type: none"> • ლოკალურ ქმედებებს გლობალური შედეგები შეიძლება მოჰყვეს. • მდგრადი განვითარების მიზნების (სოციალური, ეკონომიკური, გარემოსდაცვითი და კეთილდღეობა) შესრულება აუცილებელია მომავალი თაობების კეთილდღეობისთვის. 	<p>რატომ არ უნდა გადავყაროთ საყოფაცხოვრებო ნარჩენები ბუნებაში? https://bit.ly/3vfQpdT</p> <p>კითხვები:</p> <ul style="list-style-type: none"> • რა ნიშნებს ეფუძნება ბუნებრივი რესურსების კლასიფიკაცია? • რა არის რესურსუზრუნველყოფა და რაციონალური ბუნებათსარგებლობა? • როგორ ფიქრობ, რა არის ნარჩენი და რატომ იზრდება მუდმივად ნარჩენების რაოდენობა? • გაეცანი სქემას (მოსწავლის წიგნი, გვ. 108, სურ. 19.1.) და მოიყვანე თითოეული ნარჩენის მაგალითი. • რომელი ნარჩენია ყველაზე მეტად გავრცელებული მსოფლიოში? • რა ზიანის მოტანა შეუძლია ნარჩენებს? • არსებობს თუ არა ბუნებაში „სასარგებლო ნარჩენები“? მოიყვანე მაგალითები. <p>რესურსი/აქტივობა: მოსწავლის წიგნი, 19. ნარჩენები – სურ. 19.2 (გვ. 109)</p> <p>კითხვები:</p> <ul style="list-style-type: none"> • დაახასიათე პროდუქტის სასიცოცხლო ციკლის თითოეული ეტაპი და ახსენი, რომელი ბუნებრივი რესურსების გამოყენებაა საჭირო ამ ეტაპებზე. • რატომ არის მნიშვნელოვანი ნარჩენების მეორეული გამოყენება? <p>რესურსი/აქტივობა: მოსწავლის წიგნი, 19. ნარჩენები – შემთხვევის ანალიზი 1-ს (გვ. 110), შემთხვევის ანალიზი 2 (გვ. 115), მოსწავლის რვეული, 19. ნარჩენები. დავალება 1 და 2 (გვ. 51).</p> <p>შედეგი ნარჩენებს მეზობელი ქვეყნებისგან იყიდის https://bit.ly/3PAjWaf</p> <p>ნარჩენების მართვა ესტონეთში https://www.youtube.com/watch?v=MVtY52Cp1uM</p> <p>კითხვები/დავალებები:</p> <ul style="list-style-type: none"> • სურ. 19.4-ისა (მოსწავლის წიგნი, გვ. 113) და მსოფლიოს პოლიტიკური რუკის (დანართი 1) გამოყენებით დაადგინე: <ol style="list-style-type: none"> რომელი ქვეყნები ლიდერობენ ნარჩენების წარმოქმნით ქალაქის ერთ მცხოვრებზე? რომელ ქვეყნებშია ნარჩენების მცირე რაოდენობა ქალაქის ერთ მცხოვრებზე? რით შეიძლება აიხსნას არსებული მდგომარეობა? • როგორ ფიქრობ, რატომ არის ქალაქებში ნარჩენების პრობლემა ჯერაც მოუგვარებელი? • როგორ უნდა მოგვარდეს ნარჩენების პრობლემა თანამედროვე ქალაქებში? 	<p>ორგანიზაციის საქმიანობის სფეროებიდან აღსანიშნავია სოციალური მენარმეობის გზით ახალგაზრდების დასაქმებისა და მდგრადი განვითარების ხელშეწყობა მწვანე მენარმეობის ზრდისთვის. მწვანე ანუ მდგრადი მენარმეობა, მენარმეობას ფართო კონტექსტში განიხილავს, სადაც გარემო მნიშვნელოვან ადგილს იკავებს. მწვანე მენარმეობის თავეანთი საქმიანობით ცდილობენ, დადებითი გავლენა მოახდინონ გარემოზე და შეამსუბუქონ სოციალური საფრთხეები ისეთი ბიზნესმოდელების შექმნით, რომლებიც მიმართულია კონკრეტული სოციალური და ეკოლოგიური გამოწვევების მოგვარებისკენ.</p> <p>წარმოიდგინე, რომ ხარ ბიზნესმენი – „მწვანე“ მენარმე. შენი მიზანია, დააფუძნო საწარმო, რომელიც ნარჩენების მეორეულ გამოყენებაზეა ორიენტირებული. შენი ამოცანაა, შეადგინო ბიზნესგეგმა და მოიპოვო CENN-ის მხარდაჭერა, რათა მიიღო კრედიტი „მწვანე“ ბიზნესის განვითარებისთვის.</p> <p>ბიზნესგეგმაში ხაზგასმით წარმოაჩინე:</p> <ul style="list-style-type: none"> • რა ზემოქმედებას ახდენს ნარჩენები გარემოსა და ადამიანის ჯანმრთელობაზე. (გეოგრაფიული გარსი მ. ნ. 1. 2) • რა კავშირია ნარჩენების მართვასა და რაციონალურ ბუნებათსარგებლობას შორის (გეოგრაფიული გარსი მ. ნ. 1. 2).
--	--	--

	<ul style="list-style-type: none"> • რა ფაქტორები განაპირობებს ნარჩენების რაოდენობის განსხვავებულ მაჩვენებლებს რეგიონებსა და ქვეყნებში? • რა არის განსხვავების მიზეზები ნარჩენის წარმოებით „მდიდარ“ და „ღარიბ“ ქვეყნებს შორის? <p>მოსწავლის რვეული: 19. ნარჩენები. დავალება 2 (გვ. 51).</p> <p>როგორ და რა უნდა ასახო ბიზნესგეგმაში?</p> <p>ნაბიჯი 2.</p> <ul style="list-style-type: none"> • რა კავშირია ნარჩენების მართვასა და რაციონალურ ბუნებათსარგებლობას შორის (გეოგრაფიული გარსი მ.წ. 1.2). <p>რესურსი/აქტივობა: მოსწავლის წიგნი: 19. ნარჩენები</p> <p>კითხვები:</p> <ul style="list-style-type: none"> • სურ. 19.9.-ის (მოსწავლის წიგნი, 19. ნარჩენები. გვ. 120) მიხედვით დაადგინე: <ol style="list-style-type: none"> ა) საყოფაცხოვრებო ნარჩენების გადამუშავების რომელი მეთოდის გამოყენება გაიზარდა და შემცირდა ყველაზე მეტად 1995-2017 წლებში? ბ) რამდენ კგ-ს შეადგენს ადამიანზე წელიწადში სამრეწველო გადამუშავება? • როგორ ფიქრობ, რატომ იყენებენ ნარჩენების გადამუშავების მეთოდებს შორის უფრო ნაკლებად პოლიგონებზე დამარხვის მეთოდს? • რამ გამოიწვია ნარჩენების გადამუშავების მეთოდებს შორის ორგანული ნარჩენების კომპოსტირების ხერხის პოპულარობა და ფართოდ გავრცელება? <p>რესურსი/აქტივობა: მოსწავლის წიგნი, 19. ნარჩენები – 5R-ს სქემა (სურ. 19.8. გვ. 120)</p> <p>კითხვა:</p> <ul style="list-style-type: none"> • სქემის მიხედვით ახსენი, ნარჩენების მართვის რომელი ეტაპი მიგაჩნია ყველაზე ეფექტიანად არსებული პრობლემის გადასაჭრელად და რატომ. <p>რესურსი/აქტივობა: მოსწავლის წიგნი, 19. ნარჩენები – შემთხვევის ანალიზი 3 (გვ. 122). მოსწავლის რვეული, საკითხი 19. ნარჩენები. დავალება 3 - გეოგრაფიული კვლევა (გვ. 52)</p> <p>კითხვა:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ნარჩენების გადამუშავების რომელი ხერხია ყველაზე მეტად ეკოლოგიური და რატომ? <p>აქტივობა/რესურსი: მოსწავლის წიგნი, 19. ნარჩენები – ჩანართი – სისუფთავის მცველი (გვ. 124);</p>	<ul style="list-style-type: none"> • რატომ არის მნიშვნელოვანი მწვანე ბიზნესის – ნარჩენების მეორეულ გამოყენებაზე დაფუძნებული – საწარმოების განვითარება (მოსახლეობა და მეურნეობა მ. წ. 1. 2). • როგორ აისახება მწვანე ბიზნესის განვითარება ქვეყნის მდგრად განვითარებაზე (მდგრადი განვითარება მ. წ. 1. 2).
--	--	---

<p>ესტონეთში ნარჩენების მართვა მოგებიან ბიზნესად ითვლება https://regions.ge/index.php?m=5&news_id=10689 უკეთესი სამყარო ნარჩენების გარეშე https://www.forbeswoman.ge/post/env001 ესტონეთში ნარჩენების ბიზნესში დიდი კონკურენციაა http://chemikharagauli.com/?p=27583#.YoqR5ahBxPY</p> <p>კითხვები:</p> <ul style="list-style-type: none"> • როგორ დავზოგოთ ბუნებრივი რესურსები? • როგორ შეამცირებს ნარჩენების მართვა ბუნებათ-სარგებლობას? <p>ნაბიჯი 3.</p> <ul style="list-style-type: none"> • რატომ არის მნიშვნელოვანი მწვანე ბიზნესის – ნარჩენების მეორეულ გამოყენებაზე დაფუძნებული სანარმოების განვითარება (მოსახლეობა და მეურ-ნეობა მ. ნ. 1. 2). • როგორ აისახება მწვანე ბიზნესის განვითარება ქვეყ-ნის მდგრად განვითარებაზე (მდგრადი განვითარება მ. ნ. 1. 2). <p>რესურსი/აქტივობა: მოსწავლის წიგნი: 19. ნარჩენები</p> <p>სოციალური მენარმეობა მწვანე ზრდისთვის https://bit.ly/3ztqhi6 სოციალური და მწვანე ბიზნესები მდგრადი განვითარე-ბისათვის https://bit.ly/3vdEptz „მწვანე საჩუქარი“ – გადამუშავებული მაკულატურისგან შექმნილი სასარგებლო პროდუქტები https://www.marketer.ge/green-gift-recycled-paper/ მწვანე ინიციატივა – საბურავების გადამამუშავებელი კომპანია „თი ერ სი“ https://bit.ly/3BdzvAo პოლიეთილენის ნარჩენების გადამამუშავებელი სანარ-მოს მოწყობა (დამატებითი ტექნოლოგიური ხაზი) და ექსპლუატაცია https://mepa.gov.ge/Ge/Files/ViewFile/39053</p> <p>კითხვები:</p> <ul style="list-style-type: none"> • როგორ შეიძლება ნარჩენების რაოდენობის შემცირება? • რა სარგებელი მოაქვს ნარჩენების მეორეულ გამო-ყენებას? მოიყვანე კონკრეტული მაგალითი. • როგორ გესმის გამოთქმა: „იფიქრე გლობალურად, იმოქმედე ლოკალურად“? • როგორ ფიქრობ, ნარჩენების გატანაზე მხოლოდ სა-ხელმწიფოა პასუხისმგებელი? პასუხი დაასაბუთე. • რის გაკეთება შეუძლია თითოეულ ადამიანს ნარჩენე-ბის შესამცირებლად?
--

	<ul style="list-style-type: none"> • გაეცანი ამერიკელი ეკოლოგის, ბარი კომონერის, ბუნებათსარგებლობის „ოქროს“ წესებს, რომელიც მან 1976 წელს ჩამოაყალიბა. გამოთქვი შენი მოსაზრება თითოეული წესის შესახებ. შენ რომელ წესს დაამატებდი? „ბუნებამ უკეთ იცის; ყველაფერი ერთმანეთს უკავშირდება; არაფერია უფასო; ყველაფერი სადღაც უნდა განთავსდეს“. • რომელ ნარჩენს შეარჩევდი „მწვანე“ ბიზნესში ანუ მეორეული გამოყენების შესახებ? წარმოადგინე შენი თვალსაზრისი. • როგორია შენს დასახლებულ პუნქტში ნარჩენების მართვის ეტაპები? ინფორმაცია წარმოადგინე სქემის სახით. • შენი აზრით, როგორ შეიძლება ნარჩენების შემცირება შენს დასახლებულ პუნქტში? <p>როგორ და რა უნდა ასახო ბიზნესგეგმაში?</p> <p>მოსწავლეების მიერ კომპლექსური დავალების პრეზენტაციის პროცესში მასწავლებლის მიერ დასმული შეკითხვები:</p> <ul style="list-style-type: none"> • აღწერე, როგორ წარიმართა დავალებაზე მუშაობის პროცესი; • აღწერე, როგორი ბიზნესგეგმა შექმენი; • რა ინფორმაცია შეიტანე შენ მიერ შექმნილ ბიზნესგეგმაში? • რა საკითხს შეეხება შენ მიერ შექმნილი ბიზნესგეგმა? • ახსენი, რატომ შექმენი ბიზნესგეგმა. • რის თქმა გინდოდა მისი საშუალებით? • რატომ ფიქრობ, რომ შენ მიერ შექმნილი პროდუქტი ნამდვილად ბიზნესგეგმაა? • შენი აზრით, ვინ უნდა დაინტერესდეს შენ მიერ შექმნილი ბიზნესგეგმით და რატომ? • რა დაბრკოლებებს წააწყდი დავალებაზე მუშაობის პროცესში? • რას გააკეთებდი სხვაგვარად, ახლა რომ იწყებდე დავალებაზე მუშაობას? • მსგავსი ფორმის ან შინაარსის დავალება სხვა დროს თუ შეგისრულებია? • შენი აზრით, რით ჰგავს და რით განსხვავდება შენი დავალება შენი თანაკლასელების ნაშრომებისგან? 	
--	--	--

<p>ბრკელვადიანი მიზანი</p> <p>სამიზნე ცნება და მასთან დაკავშირებული მკვიდრი ნარმოვბენები</p>	<p>საკითხი/ ქვესაკითხები</p> <p>7. ჩინეთის „დიდი მწვანე კედელი“</p> <p>ქვესაკითხები: სამუმი, გობის უდაბნო, საჰარა, საჰელი, გვალვა, სოფლის მეურნეობა, მოსახლეობის საქმიანობა, მიწის რესურსი, ეროზია, დეგრადაცია, გაუდაბნობა, მდგრადი განვითარების მიზნები.</p>	<p>საკვანძო შეკითხვა / შეკითხვები</p> <ul style="list-style-type: none"> როგორ გავაცნობიერებინო მოსახლეობას პროგრამა „მაინკრაფტის“ მოდელის საშუალებით გაუდაბნობის პროცესში ჩინეთის „დიდი მწვანე კედლის“ გლობალური მნიშვნელობა? 	<p>შუალედური სასწავლო მიზანი</p> <p>კომპლექსური დავალების პირობა</p>
<p>გეოგრაფიული გარსი (შედეგები 1, 2, 3)</p> <ul style="list-style-type: none"> გეოგრაფიული გარსი შედგება გეოსფეროები-საგან (ლიტოსფერო, ატმოსფერო, ჰიდროსფერო, ბიოსფერო), რომლებსაც ახასიათებთ კანონზომიერებები. ადამიანების წყალობით ყალიბდება ნოოსფერო (გონის სფერო), რომელიც ზემოქმედებს სხვა გეოსფეროებზე. <p>მოსახლეობა და მეურნეობა (შედეგები 3,4)</p> <ul style="list-style-type: none"> ბუნებრივი გარემო გავლენას ახდენს მოსახლეობასა და მეურნეობაზე. სხვადასხვა ქვეყანაში მეურნეობის ესა თუ ის დარგია წამყვანი, რაც შრომის გეოგრაფიულ დანაწილებას განაპირობებს. მოსახლეობისა და მეურნეობის სტრუქტურა, განაწილება და განლაგება ცვალებადია დროსა და სივრცეში. სახელმწიფო გავლენას ახდენს ქვეყანაში მიმდინარე სოციალურ-ეკონომიკურ პროცესებზე, რაც მის განვითარების დონეზე აისახება. 	<p>კომპლექსური დავალების დამუშავების ეტაპები (რესურსები, აქტივობები):</p> <p>I ეტაპი: კომპლექსური დავალების ფორმა</p> <p>ნაბიჯი 1. როგორ უნდა წარმოვაჩინო საკუთარი ცოდნა შესასწავლ საკითხთან დაკავშირებით?</p> <p>რესურსი/აქტივობა:</p> <p>როგორ ვიმუშაოთ მაინკრაფტის პროგრამაში https://bit.ly/3RYDhne</p> <p>კითხვები:</p> <ul style="list-style-type: none"> რა არის მოდელი? გაქვს თუ არა „მაინკრაფტის“ პროგრამაში მუშაობის გამოცდილება? როგორ უნდა შექმნა მოდელი „მაინკრაფტის“ პროგრამაში და რაზე უნდა გაამახვილო ყურადღება მასზე მუშაობის დროს? როგორ უნდა ჩამოაყალიბო მოდელის სტრუქტურა „მაინკრაფტის“ პროგრამაში? რა მნიშვნელოვანი კომპონენტები უნდა გამოყო მოდელში? ვისთვის უნდა შექმნა „მაინკრაფტის“ პროგრამაში მოდელი? <p>II ეტაპი: კომპლექსური დავალების შინაარსი</p> <p>ნაბიჯი 1.</p> <ul style="list-style-type: none"> რომელი ბუნებრივი და ანთროპოგენური ფაქტორები ახდენს მნიშვნელოვან გავლენას გაუდაბნობის პროცესზე (გეოგრაფიული გარსი მ. წ. 1. 2). რატომ არის გაუდაბნობის ლოკალური პრობლემა გლობალური ხასიათისა (მდგრადი განვითარება მ. წ. 1.2). 	<p>გაეროს გენერალურმა ასამბლეამ 1994 წელს 17 ივნისი გაუდაბნობასთან ბრძოლის მსოფლიო დღედ გამოაცხადა. 1999 წლიდან საქართველო გახდა პარიზში გაეროს მიერ მიღებული გაუდაბნობის წინააღმდეგ ბრძოლის კონვენციის მხარე. გაუდაბნობა და ნიადაგის დეგრადაცია დედამიწის ზედაპირის 1/3-ს ემუქრება, რაც, დაახლოებით, 1 მლრდ ადამიანს ტოვებს შემოსავლის წყაროსა და საცხოვრებელი პირობების გარეშე. დღეს მსოფლიოში გაუდაბნობის შედეგად უკვე 24 მლნ ეკომიგრანტია. სტატისტიკური მონაცემებით, 2050 წლისთვის მათმა რაოდენობამ შეიძლება 200 მილიონს მიაღწიოს. გაუდაბნობის პროცესის შესაჩერებლად არაერთი ქვეყანა იბრძვის, მათ შორის, ჩინეთი, რომლის ბრძოლის მოდელი შეიძლება ეფექტური იყოს სხვა ქვეყნებში, თუ პროგრამა ადგილობრივი პირობების გათვალისწინებით შემუშავდება.</p> <p>წარმოიდგინე, რომ მუშაობ გაუდაბნობისა და მისი პრევენციის შემსწავლელ კვლევით ცენტრში.</p>	

<p>მდგრადი განვითარება (შედეგები 1,2,3,4)</p> <ul style="list-style-type: none"> • ლოკალურ ქმედებებს გლობალური შედეგები შეიძლება მოჰყვეს; • მდგრადი განვითარების მიზნების (სოციალური, ეკონომიკური, გარემოსდაცვითი და კეთილდღეობა) შესრულება აუცილებელია მომავალი თაობების კეთილდღეობისთვის. 	<p>რესურსები: მოსწავლის წიგნი: 20. გაუდაბნობა „ერთი დედამიწა“ (One Earth) https://www.oneearth.org/navigator/</p> <p>კითხვები:</p> <ul style="list-style-type: none"> • რა არის ნიადაგის ეროზია და რა ფაქტორები იწვევს ამ პროცესს? • დედამიწის რომელ რეგიონებში მიმდინარეობს ნიადაგის დეგრადაცია ინტენსიურად და რატომ? • რა არის მტვრის ქარიშხლები და რა ზიანს აყენებს ნიადაგს? • სად გვხვდება დედამიწაზე უდაბნოები და რა ფაქტორები განაპირობებს მათ წარმოქმნას? • რა კავშირია კლიმატის ცვლილებასა და გაუდაბნობას შორის? <p>რესურსი: მოსწავლის წიგნი, 20. გაუდაბნობა</p> <p>ყველაფერი მდგრადი განვითარების შესახებ https://bit.ly/3Qa4FNx</p> <p>მოსწავლის რვეული, 20 გაუდაბნობა – დავალება 1 (გვ. 56); დავალება 2 – გეოგრაფიული კვლევა (გვ. 56); დავალება 3 (გვ. 58).</p> <p>კითხვები:</p> <ul style="list-style-type: none"> • რატომაა გაუდაბნობა გლობალური პრობლემა, თუ ის მხოლოდ გარკვეული რეგიონებისთვისაა დამახასიათებელი? <p>როგორ და რა უნდა ასახო მოდელში?</p> <p>ნაბიჯი 2.</p> <ul style="list-style-type: none"> • როგორ ზემოქმედებს გაუდაბნობის პროცესი ადამიანის სოციალურ-ეკონომიკურ მდგომარეობასა და გეოგრაფიულ გარემოზე (მოსახლეობა და მეურნეობა მ. წ. 1. 2). <p>რესურსი/აქტივობა: მოსწავლის წიგნი: 20. გაუდაბნობა</p> <p>„ერთი დედამიწა“ (One Earth) https://www.oneearth.org/navigator/</p> <p>კითხვები:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ვებგვერდის – https://www.oneearth.org/navigator/ – დახმარებით მოძებნე რეგიონები, რომლებსაც ემუქრება გაუდაბნობა. იმსჯელე გაუდაბნობის მიზეზებზე. • რა კავშირია გაუდაბნობასა და ეკონომიკურ, სოციალურ და გეოეკოლოგიურ პრობლემებს შორის? 	<p>პროგრამის ფარგლებში სამეცნიერო ექსპედიციაში მიგავლინეს ჩინეთში. შენი ამოცანაა, შეისწავლო ჩინეთისა გამოცდილება, რადგან ქვეყანამ მოახერხა ტრანსფორმაცია „ქვი-შიანი“ უდაბნოებიდან „მწვანე“ ზედაპირებად. მისი „უდაბნო“ რეგიონები აგრძელებენ ეკონომიკის განვითარებას, ხალხის ცხოვრება მუდმივად უმჯობესდება. გაეცანი პროექტს – „დიდი მწვანე კედელი“ და გასურს ექსპედიციის კვლევა გააცნო შენი ქვეყნის მოსახლეობას.</p> <p>გამოიყენე „მაინკ-რაფტის“ პროგრამა და შექმენი მოდელი, რომელშიც ასახული იქნება გაუდაბნობის პროცესი და მასთან ბრძოლის წარმატებული მოდელი.</p> <p>მოდელში ხაზგასმით წარმოაჩინე:</p> <ul style="list-style-type: none"> • რომელი ბუნებრივი და ანთროპოგენური ფაქტორები ახდენს მნიშვნელოვან გავლენას გაუდაბნობის პროცესზე (გეოგრაფიული გარსი მ. წ. 1. 2). • რატომ არის გაუდაბნობის ლოკალური პრობლემა გლობალური ხასიათის (მდგრადი განვითარება მ. წ. 1. 2). • როგორ ზემოქმედებს გაუდაბნობის პროცესი ადამიანის სოციალურ-ეკონომიკურ მდგომარეობასა და გეოგრაფიულ გარემოზე (მოსახლეობა და მეურნეობა მ. წ. 1. 2). • რატომ და როგორ უნდა შევარჩოთ გაუდაბნობის პროცესი (მდგრადი განვითარება მ. წ. 1. 2).
--	---	---

	<ul style="list-style-type: none"> • რა გავლენას ახდენს გაუდაბნოების შედეგები საზოგადოებაზე? • რა კავშირია სოფლის მეურნეობასა და გაუდაბნობას შორის? <p>როგორ და რა უნდა ასახო მოდელში?</p> <p>ნაბიჯი 3.</p> <ul style="list-style-type: none"> • რატომ არის მნიშვნელოვანი გაუდაბნოების პროცესის შეჩერება. <p>რესურსი/აქტივობა:</p> <p>მოსწავლის წიგნი, 20. გაუდაბნობა – შემთხვევის ანალიზი 1 (გვ.135). ჩანართი „მინის მცველი“ – გაეროს კონვენცია გაუდაბნოების შესახებ (მოსწავლის წიგნი, გვ. 139), შემთხვევის ანალიზი 2 (გვ. 142).</p> <p>ჩინეთი, მწვანე კედელი, რომელიც შეაჩერებს გაუდაბნობას https://bit.ly/2m404nC</p> <p>კითხვები:</p> <ul style="list-style-type: none"> • როგორ უნდა ამალდეს მოსახლეობის ცნობიერება გაუდაბნოების პრობლემის შესახებ? • გაეროს გაუდაბნობასთან ბრძოლის კონვენციის (UNCCD) მიხედვით, სასოფლო არეალებში სიღარიბის ერთ-ერთი მიზეზი გაუდაბნობაა და პირიქით, სიღარიბე იწვევს შემდგომ გაუდაბნობას. იმსჯელე, რა კავშირია გაუდაბნობასა და სიღარიბეს შორის. • როგორ ფიქრობ, რამდენად ეფექტური იქნება ცალკეული სუბიექტების „ბრძოლა“ გაუდაბნოების წინააღმდეგ? პასუხი დაასაბუთე. • შეუძლია თუ არა კაცობრიობას, ბოლომდე გადაწყვიტოს ბუნებრივი და ანთროპოგენური გაუდაბნოების პრობლემა? <p>როგორ და რა უნდა ასახო მოდელში?</p> <p>პრაქტიკული სამუშაო:</p> <p>პროგრამის – https://mapmakerclassic.nationalgeographic.org – გამოყენებით საქართველოს ინტერაქტიულ რუკაზე შენ მიერ შექმნილი პირობითი ნიშნებით აღნიშნე ტერიტორიები და მუნიციპალიტეტები, სადაც გაუდაბნოების პროცესი მიმდინარეობს და აპირებ, გააცნო შენი მოდელი.</p>	
--	--	--

	<p>მოსწავლეების მიერ კომპლექსური დავალების პრეზენტაციის პროცესში მასწავლებლის მიერ დასმული შეკითხვები:</p> <ul style="list-style-type: none"> • აღწერე, როგორ წარიმართა დავალებაზე მუშაობის პროცესი. • აღწერე, რა მოდელი შექმენი. • რა ინფორმაცია შეიტანე შენ მიერ შექმნილ მოდელში? • რა საკითხს შეეხება შენ მიერ შექმნილი მოდელი? • ახსენი, რატომ შექმენი მოდელი „მაინკრაფტის“ პროგრამაში. • რის თქმა გინდოდა მისი საშუალებით? • რატომ ფიქრობ, რომ შენ მიერ შექმნილი პროდუქტი ნამდვილად მოდელია? • შენი აზრით, ვინ უნდა დაინტერესდეს შენ მიერ შექმნილი მოდელით და რატომ? • რა დაბრკოლებებს წააწყდი დავალებაზე მუშაობის პროცესში? • რას გააკეთებდი სხვაგვარად, ახლა რომ იწყებდე დავალებაზე მუშაობას? • მსგავსი ფორმის ან შინაარსის დავალება სხვა დროს თუ შეგისრულებია? • შენი აზრით, რით ჰგავს და რით განსხვავდება შენი დავალება შენი თანაკლასელების ნაშრომებისგან? 	
--	--	--

7. საკითხავი მასალა კომპლექსური დავალებებისთვის

გეოგრაფიული დეტერმინიზმი

გეოგრაფიული დეტერმინიზმის კონცეფცია გეოპოლიტიკის ერთ-ერთ თეორიულ წყაროდ მიიჩნევა. გეოპოლიტიკა, ყველაზე ზოგადი განსაზღვრების თანახმად, სახელმწიფოს პოლიტიკასა და გეოგრაფიულ გარემოს შორის არსებულ იმ ურთიერთკავშირსა და ურთიერთდამოკიდებულებას შეისწავლის, რომლის ფარგლებშიც იგი ხორციელდება.

ინგლისელი გეოპოლიტიკოსი უოტკინ დევისი გეოპოლიტიკის ამოსავალ დებულებას შემდეგნაირად აყალიბებდა: „გეოგრაფია სახელმწიფოთა საგარეო პოლიტიკის უმთავრესი ფაქტორია, რადგანაც ის მუდმივია“.

„ისტორია ამოძრავებელი გეოგრაფიაა“, – ამბობენ გეოპოლიტიკოსები.

დეტერმინიზმის თეორიის იდეა ძვ.წ. 460 წელს, ძველმა ბერძენმა სწავლულმა – ჰიპოკრატემ – მოგვანოდა. ცნობილი ექიმი ამტკიცებდა, რომ ბუნებრივი პირობები გავლენას ახდენს ადამიანის ორგანიზმზე, აგებულებაზე და ხასიათზე. ეს იდეა შემდეგ „გეოგრაფიული დეტერმინიზმის“ სახელით განვითარდა. არისტოტელემ (ძვ.წ. 384-322 წწ.) ნაშრომში – „პოლიტიკა“ – დაახასიათა კუნძულ კრეტას გეოპოლიტიკური მდებარეობის თავისებურებები. სახელმწიფოთა პირველი გეოპოლიტიკური აღწერა მოცემულია სტრაბონის (ძვ.წ. 64 – ახ.წ. 24 წწ.) „გეოგრაფიაში“.

გეოგრაფიული დეტერმინიზმის იდეები დიდი გეოგრაფიული აღმოჩენების პერიოდში კვლავ აღორძინდა. ფრანგი მეცნიერის, ჟან ბოდენის (1530-1596 წწ.), ნაშრომმა – „ექვსი წიგნი სახელმწიფოს შესახებ“ – კვლავ გაზარდა გეოგრაფიული დეტერმინიზმის იდეების მიმართ ინტერესი.

გეოგრაფიული დეტერმინიზმის იდეა განსაკუთრებით განვითარდა XVIII-XIX საუკუნეებში. ამ დროს მისი მიმდევრები იყვნენ: მონტესკიე, ჰენტიგტონი, მარკჰეიმი, XIX ს-ში – ბოკლი, რიტერი, რეკლიუ, ბრიუნი, მეჩნიკოვი.

ფრანგი განმანათლებელი შარლ მონტესკიე (1689-1755 წწ.) წიგნში „კანონთა გონი“ სახელმწიფოთა საკანონმდებლო მოწყობის განმსაზღვრელ მთავარ ფაქტორად კლიმატის თავისებურებებს მიიჩნევდა.

იმპერიალიზმის განვითარების ეპოქაში გეოგრაფიულმა დეტერმინიზმმა რეაქციულ გეოპოლიტიკას დაუდო სათავე. რეაქციული გეოპოლიტიკის იდეის მამამთავარი გერმანელი მეცნიერი ფ. რატცელი (1844-1904 წწ.) იყო.

XX საუკუნის პირველ მეოთხედში ბევრი გეოგრაფი მხარს უჭერდა გეოგრაფიული დეტერმინიზმის იდეას, რომელიც სხვადასხვა კულტურის ჩამოყალიბებაში ფიზიკურ გარემოს, განსაკუთრებით კი, კლიმატსა და რელიეფს ანიჭებდა გადამწყვეტ მნიშვნელობას და მიიჩნევდა, რომ კაცობრიობა ფიზიკური გარემოს პასიური პროდუქტია. მსგავსი ფიზიკური გარემო მსგავს კულტურებს წარმოშობდა. არსებითად, გეოგრაფიული დეტერმინისტები კულტურულ ეკოლოგიას „ცალმხრივი მოძრაობის ქუჩად“ მიიჩნევდნენ. მათ სჯეროდათ, რომ მთიელები, დანანევრებული რელიეფის წყალობით, უნდა ყოფილიყვნენ ჩამორჩენილები, კონსერვატიულები, ფანტაზიას მოკლებულნი და თავისუფლების მოყვარულნი (მაგალითად, ელენ სემპლი 1911 წელს წერდა, რომ სწორედ ასეთები არიან შვეიცარიელები). უდაბნოს მცხოვრებნი აუცილებლად ერთ ღმერთს უნდა აღიარებდნენ, მაგრამ ტირანების მიერ მართულ ქვეყანაში უნდა ცხოვრობდნენ. მათი აზრით, ზომიერი კლიმატი ხელს უწყობს გამომგონებლობასა და შრომისმოყვარეობას, ასევე, დემოკრატიის განვითარებას, ხოლო სანაპიროები კი – დიდი ზღვაოსნებისა და მეთევზეების ჩამოყალიბებას.

დეტერმინისტებს თავიანთი მოსაზრების საილუსტრაციოდ ინგლისის მაგალითი მოჰყავდათ, რომლის მონინავე მდგომარეობას იმ ეპოქაში, მათი აზრით, კუნძულოვანი მდებარეობა განაპირობებდა, როცა ზღვა მეზღვაურთა სიმრავლის სანინდარი იყო, ხოლო ოპტიმალური (ზომიერი) კლიმატი ხელისუფლებაში გენიოსების მომრავლებასა და შრომის მაღალ ეთიკას უწყობდა ხელს.

XX საუკუნის მიწურულის პოზიციიდან აშკარად ჩანს, რომ დეტერმინისტები აჭარბებდნენ (მაგალითად, ინგლისელები საკმაოდ ცუდი ზღვაოსნები იყვნენ შუა საუკუნეებამდე, ხოლო XX საუკუნის მეორე ნახევრიდან მათი როლი მსოფლიოში მკვეთრად დაკნინდა, მთიელ შვეიცარიელებს კი აშკარად ვერ მივიჩნევთ ჩამორჩენილებად). ეს იმას არ ნიშნავს, რომ გარემოს როლი უმნიშვნელოა და კულტურის გეოგრაფებმა მისი გავლენა არ უნდა შეისწავლონ. უფრო იმაზე უნდა გამახვილდეს ყურადღება, რომ ფიზიკური გარემო ერთ-ერთი ფაქტორია, რომელიც ზემოქმედებს ადამიანის კულტურის ჩამოყალიბებასა და განვითარებაზე და ძალიან იშვიათადაა ადამიანის საქმიანობისა და რწმენის ერთადერთი განმსაზღვრელი.

1930-იანი წლებიდან კულტურის გეოგრაფიაში გეოგრაფიული დეტერმინიზმი პოსიბილიზმმა (შესაძლებლობა) შეცვალა, რომელიც არ უარყოფს ფიზიკური გარემოს გავლენის როლს კულტურაზე. პოსიბილიზტების მიხედვით, თვით ადამიანები არიან კულტურის ძირითადი არქიტექტორები, ხოლო ნებისმიერი ფიზიკური გარემო სხვადასხვა კულტურის განვითარებისათვის მრავალ შესაძლებლობას იძლევა.

როგორ პოულობენ ადამიანები ტერიტორიას და როგორ სახლდებიან მასზე, დამოკიდებულია იმაზე, თუ გარემოს მიერ შემოთავაზებული შესაძლებლობებიდან რომელს ირჩევენ ადამიანები. ამ არჩევანს კულტურული მემკვიდრეობა განსაზღვრავს, გარემო კი იძლევა როგორც შესაძლებლობას, ისე შეზღუდვასაც. მოკლედ რომ ვთქვათ, კულტურისა და ეკონომიკის ადგილობრივი თავისებურებები კულტურაზე დაფუძნებული იმ გადაწყვეტილებების შედეგია, რომლებიც მიღებულია გარემოს მიერ შემოთავაზებული შესაძლებლობების ფარგლებში. ეს, პოსიბილიზტური თვალსაზრისით, საკმაოდ კარგადაა ასახული კულტურული ადაპტაციის კონცეფციაში. ეს უკანასკნელი კი გულისხმობს, კულტურის გზით, ადამიანების არაგენეტიკურ, ხანგრძლივადიან შეგუებას ფიზიკურ გარემოსა და გარემოს ცვლილებებთან. შეგუება სხვადასხვა კულტურაში განსხვავებულია, რაც იმას გვიჩვენებს, რომ სწორედ კულტურა ქმნის სივრცით მრავალფეროვნებას.

პოსიბილიზტური მიდგომის მაგალითია მარკ ჯეფერსონის სტატია „გამომგონებლობის გეოგრაფიული განაწილება“, სადაც იგი წერს: „ყველა ევროპული საპატენტო განყოფილება იძლევა ინფორმაციას, რომ შვეიცარიელები გამოგონებათა რაოდენობით ბევრად წინ არიან მსოფლიოს დანარჩენ ხალხებზე. თვით შვეიცარიელები ამას მიაწერენ XVI- XVII საუკუნეებში მეზობელ ქვეყნებში რელიგიურ დევნას, რომელმაც ათასობით განათლებული ადამიანი აიძულა, თავშესაფარი სხვაგან ეძებნათ და იპოვეს კიდეც ამ მთიან, მიუდგომელ ქვეყანაში. ნანტის ედიქტის (კანონი, რომელიც ფრანგ პროტესტანტ-ჰუგენოტებს რწმენის თავისუფლებას ანიჭებდა) გაუქმებამ 1685 წელს 60 ათასი ჰუგენოტი მიიყვანა შვეიცარიაში. მათ დააარსეს აბრემუმის ნარმოება ციურისხა და ბერნში, საათების ნარმოება – ჟენევაში. პოლანდიაში ესპანელთა არატოლერანტობამ და შვეიცარიის ნეიტრალიტეტმა 30-წლიან ომში კიდეც ბევრი ადამიანური რესურსი შესძინა შვეიცარიას“.

მაშინ, როცა პოსიბილიზმი გულისხმობს, რომ კაცობრიობას ერთსა და იმავე გარემოში სხვადასხვა შესაძლებლობას შორის არჩევანის საშუალება აქვს, გარემოს პერცეფციონისტი (აღმქმელი) მიიჩნევს, რომ ადამიანების არჩევანი უფრო იმაზეა დამოკიდებული, თუ როგორ აღიქვამენ ისინი გარემოს, ვიდრე იმაზე, თუ როგორია ტერიტორიის რეალური მდგომარეობა. აღქმა (გარემოს პერცეფცია) კი, თავის მხრივ, დამოკიდებულია კულტურის თავისებურებებზე. პერცეფციონისტები ამტკიცებენ, რომ ადამიანებს არ შეუძლიათ აბსოლუტურად ზუსტად აღიქვან თავიანთი გარემო და ამდენად, მათი გადაწყვეტილებები რეალობის დამახინჯებაზეა დამოკიდებული. იმისათვის, რომ დაადგინონ, რატომ განვითარდა გარკვეული კულტურის

მქონე ჯგუფი საკუთარ ფიზიკურ გარემოში სწორედ ასე, და არა სხვანაირად, გეოგრაფებმა უნდა იცოდნენ არა მარტო ის, თუ როგორია გარემო, არამედ ისიც, თუ რას ფიქრობენ (როგორ აღიქვამენ) ამ გარემოს კულტურული ჯგუფის წევრები.

ყველაზე ნაყოფიერი კვლევა, რაც გარემოს პერცეფციონისტებს შეუსრულებიათ, განხორციელდა ბუნებრივ კატასტროფებთან დაკავშირებით, როგორებიცაა წყალდიდობები, გვალვა და სხვა. სხვადასხვა კულტურის ჯგუფები განსხვავებულად რეაგირებენ ერთსა და იმავე ბუნების მოვლენებზე. ზოგჯერ ჯგუფი მიიჩნევს, რომ ბუნების მოვლენები ღვთის გარდაუვალი ნების გამოხატულებაა; სხვები ცდილობენ, თავიდან აიცილონ ეს მოვლენები ღმერთების გულისმოგებით (მაგალითად, მსხვერპლშენივით); სხვა ჯგუფები მიიჩნევენ, რომ ამ მოვლენების თავიდან აცილებაზე პასუხისმგებლობა ხელისუფლებას ეკისრება. ყველა ეს მიდგომა (განსხვავებული აღქმა) დამახასიათებელი იყო უფრო ადრეული კულტურებისათვის. თანამედროვე დასავლურ კულტურებში ხალხს მიაჩნია, რომ ბუნების მოვლენები და ბუნებრივი კატასტროფები შეიძლება თავიდან აიცილონ, ან შეამცირონ ზარალი ტექნოლოგიების გამოყენებით.

პერცეფციონისტების იდეები განსაკუთრებით შთამბეჭდავია, როდესაც ისინი მიგრაციებთან დაკავშირებით გამოიყენება. მაგალითად, დადგინდა, როდესაც ადამიანები გადადიან ერთი გარემოდან მეორეში, მათ, ჩვეულებრივ, წარმოუდგენიათ, ორივე – ძველი და ახალი – გარემო უფრო მსგავსია, ვიდრე ეს სინამდვილეშია. როცა ამერიკელი ფერმერები აშშ-ის ტენისანი ახალი ინგლისიდან უფრო დასავლეთით, დიდ ვაკეებზე გადასახლდნენ, სადაც ჰავა უფრო მშრალია, მათ ძალიან დიდხანს მოსდიოდათ შეცდომები სოფლის მეურნეობის გაძლოლისას და ვერ ეგუებოდნენ ახალ კლიმატურ პირობებს.

შეფასებისას სხვადასხვა კულტურა გარემოს განსხვავებულად აღიქვამს: რაც ერთი ჯგუფისათვის მნიშვნელოვანი რესურსია, მეორე კულტურის ჯგუფისათვის შეიძლება უსარგებლო ან მავნეც კი იყოს. მაგალითად, ჩრდილოამერიკელი ადგილობრივი მოსახლეობისათვის, რომლებიც მონადირეობასა და შემგროვებლობას მისდევდნენ, ტერიტორია იმით ფასობდა, იყო თუ არა იქ ტყე სავსე კენკრით, ველური ხილით ან ნადირით და მოიპოვებოდა თუ არა კაჟი ქვის იარაღის დასამზადებლად. სასოფლო-სამეურნეო კულტურის ჯგუფები, რომლებიც XVII საუკუნეში იქვე დასახლდნენ, ტყეს, როგორც მტერს, ისე აღიქვამდნენ (თუმცა ის, ერთდროულად, შეშის და საშენი მასალის წყარო იყო). მათთვის უფრო მნიშვნელოვანი ვაკეები, ღია სივრცეები, კარგი ნიადაგი და წყალი იყო. ინდუსტრიული საზოგადოების კულტურა, რომელიც XIX საუკუნეში იმავე ადგილზე წარმოიშვა, უფრო აფასებდა მიწის ქვეშ არსებულ სასარგებლო წიაღისეულს – ქვანახშირს, მადანს, ნავთობს, გაზს, რომელთაც ადრეული კულტურები საერთოდ არ იცნობდნენ და, ამდენად, გარემოს ნაწილად არ აღიქვამდნენ.

საზოგადოებრივ მეცნიერებებში გეოგრაფიული მიმართულების პრობლემატიკა ყოველმხრივ ამონურული არ არის. მაშინ, როდესაც ადამიანის ზემოქმედება ბუნებაზე უსაზღვროდ გაიზარდა, ადამიანისთვის მისი მნიშვნელობა და მის საქმიანობასთან განუწყვეტელი კავშირი სულ უფრო მეტად ვლინდება. ცხადია, რომ ბუნებრივ გარემოზე ზემოქმედება მხოლოდ მაშინ შეიძლება იყოს წარმატებული, როდესაც იგი მის კანონებს ემორჩილება. სხვაგვარად, ნეგატიური შედეგები თვით ადამიანზე, როგორც ბუნების ნაწილზე, იმოქმედებს. შეინიშნება კავშირი გეოგრაფიულ მიმართულებასა და თანამედროვე „ადამიანურ ეკოლოგიას“ შორის, რომელიც ადამიანისა და მისი გარემომცველი გარემოს ურთიერთკავშირს, კერძოდ, ადამიანთა და სოციალურ ორგანიზაციათა სივრცობრივ-ვრცელ ურთიერთობებს სწავლობს.

ბიოსფერული რეზერვატი

მსოფლიოს ქვეყნები სულ უფრო მეტ ყურადღებას უთმობენ მდგრადი ტურისტული მიმართულებების განვითარებას. ბიოსფერული რეზერვატი, თავისი ეკოტურისტული ხასიათითა და ჯანსაღი ცხოვრების წესის პოპულარიზაციით, სწორედ მდგრადი ტურიზმის განვითარებას უწყობს ხელს.

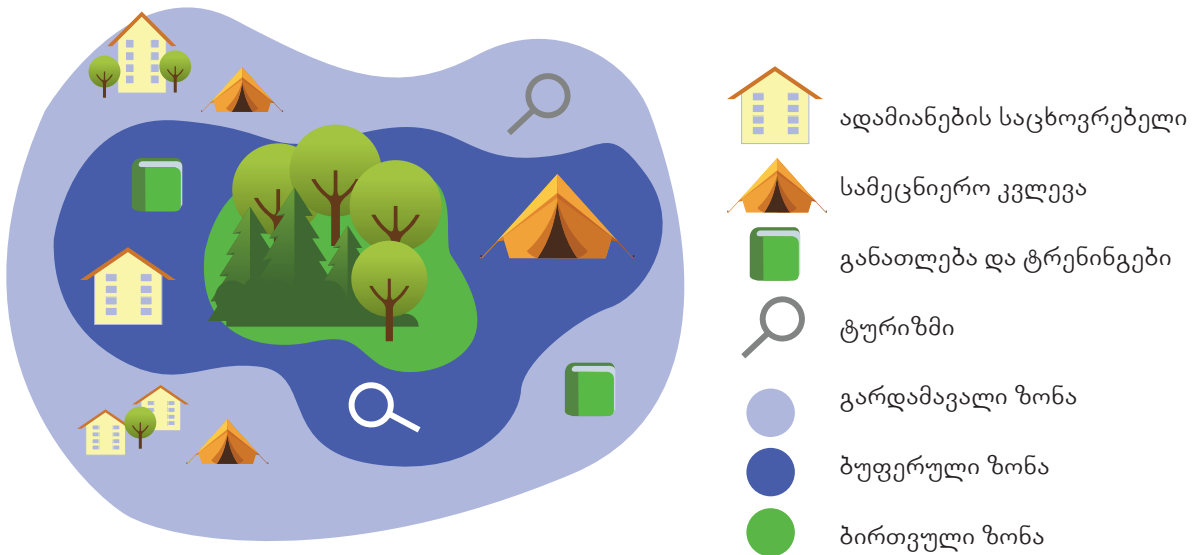
ბიოსფერული რეზერვატი დაცული ტერიტორიების საერთაშორისო ქსელში ჩართული კატეგორიაა, რომელიც ბუნების, ბუნებრივი პროცესებისა და ბიოლოგიური მრავალფეროვნების დინამიკური და თვითრეგულირებადი მდგომარეობის დასაცავად იქმნება და გარემოს შენარჩუნების, გლობალური მონიტორინგის, მეცნიერული კვლევის, რეკრეაციული და საგანმანათლებლო საქმიანობის ფუნქცია ეკისრება. ბიოსფერული რეზერვატი საჭიროებს ვრცელ ტერიტორიას, რომელზეც მდებარეობს საერთაშორისო ღირებულების ერთი ან რამდენიმე ბუნებრივი და ბუნებრივ-ანთროპოგენური ობიექტი.

ბიოსფერული რეზერვატი სამი ზონისგან შედგება:

- **ბირთვული ზონა**, რომელიც წარმოადგენს ნაკრძალებსა და სხვა მკაცრი დაცვის ზონებს და მიზნად ისახავს ბუნებრივი ლანდშაფტისა და ბიომრავალფეროვნების დაცვას.
- **ბუფერული ზონა**, რომელიც ბირთვულ ზონას გარს აკრავს, ტერიტორიაა, სადაც მოსახლეობას აქვს ტრადიციული, ეკოტურისტული თუ სხვა ეკოსაგანმანათლებლო და სამეცნიერო საქმიანობის საშუალება.
- **გარდამავალი ზონა** ყველაზე პერიფერიული ზონაა, სადაც უკვე ურბანული განვითარების კერებსაც ვხვდებით.

❖ ბიოსფერული რეზერვატის მოდელი

წყარო: <https://en.unesco.org/biosphere/about>

სწორედ ასეთი ზონირების მექანიზმის გამოყენებით შესაძლებელია ბიოსფერული რეზერვატის სამი ძირითადი ფუნქციის ამოქმედება:

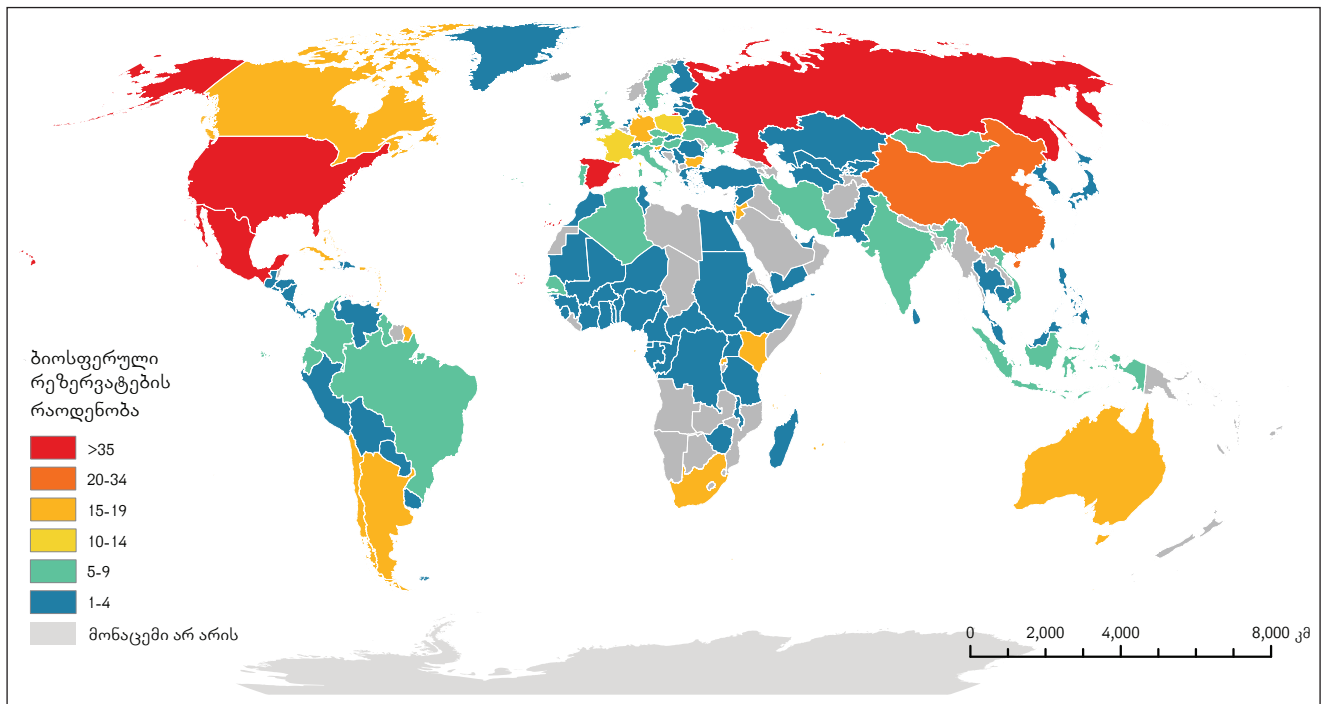
1. დაცვის ფუნქცია – გენეტიკური რესურსების, ბიოლოგიური სახეობების, ეკოსისტემებისა და ლანდშაფტების შენარჩუნება;
2. განვითარების ფუნქცია – მდგრადი სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების ხელშეწყობა;
3. სამეცნიერო-ტექნიკური ფუნქცია – სადემონსტრაციო პროექტების, კვლევა-მონიტორინგის, ეკოგანათლებისა და უნარების გაძლიერების გზით ბუნების დაცვა და მდგრადი განვითარება.

ბიოსფერული რეზერვატი იმ სახმელეთო ან საზღვაო ეკოსისტემებს აერთიანებს, რომელთაც UNESCO-ს პროგრამის – „ადამიანი და ბიოსფერო“ – ფარგლებში საერთაშორისო მნიშვნელობა აქვს. ბიოსფერული რეზერვატების მსოფლიო ქსელის შექმნა გასული საუკუნის 70-იან წლებში დასავლეთ ევროპის ქვეყნებში დაიწყო. დღეს მსოფლიოს 131 ქვეყანაში 2, 57 მილიარდი ადამიანი სწორედ 727 ბიოსფერული რეზერვატის ტერიტორიაზე ცხოვრობს, რომლის საერთო ფართობი 6,812 მილიონ კმ²-ს შეადგენს.

❖ ბიოსფერული რეზერვატების რაოდენობა იუნესკოს რეგიონების მიხედვით
წყარო: World Network of Biosphere Reserves, UNESCO, 2022 წელი

იუნესკოს რეგიონი	ბიოსფერული რეზერვატების რაოდენობა	სასკლამიფოთა რაოდენობა
აფრიკა	86	31
არაბული ქვეყნები	35	14
აზია და წყნარი ოკეანის რეგიონი (ავსტრალიის ჩათვლით)	168	40
ევროპა და ჩრდილოეთი ამერიკა	306	24
ლათინური ამერიკა და კარიბის ზღვის აუზის ქვეყნები	132	22

❖ ბიოსფერული რეზერვატების რაოდენობა მსოფლიო ქვეყნების მიხედვით

ტერიტორიისთვის ბიოსფერული რეზერვაციის სტატუსის მინიჭებით, ქვეყნებს ვალდებულება უჩნდებათ, დაიცვან ბიომრავალფეროვნება, ჩამოაყალიბონ ეკონომიკური, ტექნიკური და მეცნიერული განვითარების ახალი თვალსაზრისი და, ყოველივე ამასთან ერთად, შეინარჩუნონ კონკრეტული რეგიონის კულტურული და ტრადიციული ღირებულებები.

გარდა იმისა, რომ ბიოსფერული რეზერვატი მდგრად განვითარებასა და ცხოვრების ხარისხის გაუმჯობესებას უწყობს ხელს, იგი, ასევე, მნიშვნელოვან ეკონომიკურ გავლენას ახდენს როგორც ტურიზმის ზრდაზე, ისე ადგილობრივ წარმოებაზე.

სოფლად მცხოვრები მოსახლეობა საკვების, ენერჯისა და შემოსავლის მისაღებად, მეტწილად, დამოკიდებულია ბუნებრივ რესურსებზე. იმისათვის, რომ ეს რესურსები შევინარჩუნოთ და მიზნობრივად გამოვიყენოთ, საჭიროა კონსერვაცია და მდგრადი განვითარება, რაც მომავალი თაობებისთვის მათი შენარჩუნების გარანტიაა.

ინოვაციური რეფორმებისა და თანამედროვე ტექნოლოგიების (განახლებადი ენერჯის წყაროები, წყლის კონსერვაცია და მიზნობრივი გამოყენება, მესაქონლეობა და შინაური ცხოველების გაზრდის ახალი ტექნოლოგიები და სხვ.) დახმარებით ვქმნით დასაქმების ახალ შესაძლებლობებს და, ამავდროულად, ვიცავთ ბუნებას. შესაბამისად, შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ ბიოსფერული რეზერვაციის გამოყენებით შესაძლებელია დამატებითი დოვლათის შექმნა.

ბიოსფერული რეზერვაციის არსებობა სამეცნიერო თვალსაზრისითაც მნიშვნელოვანია, რადგან იგი, თავის მხრივ, სამეცნიერო კვლევების ჩატარებასა და ხელშეწყობას გულისხმობს. ადგილობრივ უნივერსიტეტებსა თუ კვლევით ორგანიზაციებს საერთაშორისო პარტნიორებთან ერთად კვლევების ჩატარებისა და მუდმივი მეთვალყურეობის საშუალება ეძლევათ. მიმდინარე პროცესებში კვლევითი ორგანიზაციების ასეთი აქტიური მონაწილეობა ხელს შეუწყობს ქვეყნის მასშტაბით მეცნიერების განვითარებას, სამეცნიერო დისციპლინების მიმართ ინტერესის ზრდასა და დამატებითი სამუშაო ადგილების შექმნას.

ბიოსფერულ რეზერვატს განიხილავენ როგორც ხარისხის ნიშანს. რეზერვაციის ტერიტორიაზე წარმოებული პროდუქცია საერთაშორისო ბაზარზე გაცილებით მაღალ ფასად იყიდება. მაგალითად, 1998 წელს მაროკოში შექმნილ არგანის ბიოსფერულ რეზერვატში ყველაზე მაღალი ხარისხის არგანის ზეთს აწარმოებენ და გააქვთ ექსპორტზე; კოტ-დ'ივუარის კომოეს ბიოსფერულ რეზერვატში წარმოებული თაფლი ერთ-ერთ ყველაზე ძვირად ღირებულ პროდუქტად მიიჩნევა; ეთიოპიის კაფას რეზერვატში წარმოებული ყავა, ასევე, მაღალი ხარისხის ყავის რეპუტაციით სარგებლობს მსოფლიო ბაზარზე. ასეთი მაგალითი ძალიან ბევრია და ეს პირდაპირ აისახება ადგილობრივთა კეთილდღეობაზე.

ბიოსფერული რეზერვატების მაგალითები იუნესკოს რეგიონების მიხედვით:

1 – მაუნთ-მულანჟეს რეზერვატი მალავიში, აფრიკა; 2 – სოკოტრა იემენში, არაბული ქვეყნები; 3 – ტონლე-საპი ვიეტნამში, აზია; 4 – ევროპის პიკი, ესპანეთი, ევროპა და ჩრდილოეთ ამერიკის რეგიონი; 5 – პარანას დელტა, არგენტინა, ლათინური ამერიკა და კარიბის ზღვის აუზი.

1

2

3

4

5

აღსანიშნავია ის ფაქტი, რომ ეკოტურიზმი, როგორც ტურიზმის ერთ-ერთი მიმართულება, ყოველწლიურად უფრო პოპულარული ხდება. განსაკუთრებული ძალისხმევა და ფინანსური რესურსი იხარჯება ახალი ეკოტურისტული მიმართულებებისა და პროდუქტების განვითარებისათვის. საერთაშორისო დონორი ორგანიზაციების მხარდაჭერით, ამ მხრივ ბევრი მნიშვნელოვანი ნაბიჯი გადაიდგა საქართველოშიც.

ეკოტურიზმი გულისხმობს პირობებს, რომელთა არსებობის დროსაც შესაძლებელია საცხოვრებელი გარემოს მდგრადი განვითარება და ლანდშაფტის ბუნებრივი იერსახის შენარჩუნება. თუ რეზერვატში დაცული საცხოვრებელი გარემო იქ დასახლებულთათვის შემოსავლის წყარო გახდება, მათ თავადვე გაუჩნდებათ სურვილი და მოტივაცია, იზრუნონ მის შენარჩუნებასა და დაცვაზე.

ასევე, გასათვალისწინებელია, რომ ბიოსფერულ რეზერვატებში მოქმედ კომპანიებსა თუ ინდივიდუალურ პირებს გაცილებით მარტივად შეუძლიათ დონორ ორგანიზაციებთან თანამშრომლობა, სხვადასხვა დაფინანსების მოძიება და ამ თვალსაზრისით საქმიანობის განვითარება. მსოფლიოს მასშტაბით, ბიოსფერულ რეზერვატებში მცხოვრები მოსახლეობა განსაკუთრებულად ამაყობს თავისი რეგიონით და ადგილობრივი მცხოვრებნი აქტიურად ერთვებიან გარემოს დაცვით საქმიანობაში.

საქართველო და ბიოსფერული რეზერვატი

საქართველოს ბიოსფერული რეზერვატების შექმნასა და ამ ტერიტორიებზე წარმოების განვითარების საკმაოდ დიდი პოტენციალი აქვს. UNESCO-სა და ევროკავშირის აქტიური მონაწილეობით საქართველოში ბიოსფერული რეზერვატის დაფუძნების პროცესი მიმდინარეობს. გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტროს, არასამთავრობო სექტორისა და ადგილობრივი მუნიციპალიტეტების ერთობლივი აქტიური მუშაობით ჩატარდა კვლევები.

საქართველოში კახეთის რეგიონი ყველაზე შესაფერისი ადგილი აღმოჩნდა ბიოსფერული რეზერვატის დაარსებისთვის, რადგან ეს რეგიონი არა მხოლოდ ბიომრავალფეროვნებით, არამედ აგრომრავალფეროვნებითაც გამოირჩევა და, ასევე, მდიდარია ისტორიულ-კულტურული ძეგლებითა და ტრადიციებით. აღსანიშნავია ისიც, რომ კახეთს ეკოტურიზმში უკვე საკმაოდ დიდი გამოცდილება აქვს. სწორედ დაცული ტერიტორიების არსებობამ განაპირობა, რომ მოსახლეობა აქტიურად საქმიანობს ამ სფეროში და იზიარებს ბიოსფერული რეზერვატის იდეას. მომსახურების სფეროში ჩართულმა ადგილობრივებმა კარგად იციან, რა სარგებლობის მოტანა შეუძლია გარემოსთან სწორ თანაცხოვრებას. დაცული ტერიტორიების მიმართ ტურისტების ინტერესი ყოველწლიურად იზრდება, იზრდება აქ მცხოვრებთა შემოსავალიც.

მრავალწლიანი მუშაობის შედეგად, სულ მალე თუშეთს, პანკისის ხეობის ნაწილს, თელავის მუნიციპალიტეტის რამდენიმე სოფელსა და დედოფლისწყაროს მუნიციპალიტეტს ბიოსფერული რეზერვატის სტატუსი მიენიჭება. გეგმის მიხედვით, თუშეთის ბიოსფერული რეზერვატი მოიცავს მთელ თუშეთს, პანკისის ხეობის ნაწილსა და თელავის მუნიციპალიტეტის რამდენიმე სოფელს, ხოლო დედოფლისწყაროს ბიოსფერული რეზერვატი – დედოფლისწყაროს მუნიციპალიტეტს.

დედოფლისწყაროს მუნიციპალიტეტში ბიოსფერული რეზერვატი იქმნება ევროკავშირის ფინანსური მხარდაჭერით, პროექტის – „ბიოსფერული რეზერვატის, როგორც ადგილობრივ დონეზე ინკლუზიური და მდგრადი განვითარების მოდელის დაარსება კახეთის რეგიონში“ – ფარგლებში მიმდინარეობს. პროექტი დედოფლისწყაროს მუნიციპალიტეტის მიერ კავკასიის რეგიონულ გარემოსდაცვით ცენტრთან პარტნიორობით ხორციელდება.

მართალია, კახური ყურძენი და ღვინო უკვე მთელ მსოფლიოშია ცნობილი, მაგრამ აუცილებელია, რომ ბიოსფერული რეზერვატის დაარსების შემდეგ, მოსახლეობა აქტიურად ჩაერთოს ადგილობრივ ტრადიციებზე დაფუძნებული აგროკულტურის პოპულარიზაციაში. ბიოსფერული რეზერვატის ფარგლებში აგროტურისტული მიმართულების განვითარებისთვის, ასევე, ძალიან მნიშვნელოვანია, რომ მსოფლიომ გაიცნოს უძველესი ქართული ხორბლის ჯიშები – ნითელი და თეთრი დოლი, შავფხა.

გამოყენებული ლიტერატურა:

ჰარმონიული თანაცხოვრება ადამიანსა და ბუნებას შორის

<https://nationalgeographic.ge/harmoniuli-tanackhovreba-adamiansa-da-bunebas-shoris/>

პირველი ბიოსფერული რეზერვატი საქართველოში

<https://www.forbeswoman.ge/post/fwg>

პირველი ბიოსფერული რეზერვატი საქართველოში

<https://bit.ly/3z4dQb5>

კახეთში პირველი ბიოსფერული რეზერვატი შეიქმნება – რას გულისხმობს ეს პროექტი?

What are Biosphere Reserves?

<https://bit.ly/3J1nqAd>

8. შეფასება

თანამედროვე საგანმანათლებლო სივრცეში ეფექტიანი და წარმატებული სწავლებისთვის მნიშვნელოვანია მოსწავლეთა მოტივაციის ამაღლება, რისთვისაც დიდი მნიშვნელობა აქვს მოსწავლეთა ობიექტურ შეფასებას, შეფასების მრავალმხრივ მიდგომასა და შეფასების რუბრიკების გამოყენებას მუშაობის პროცესში. მოსწავლის შეფასება მასწავლებლის ერთ-ერთი ძირითადი და მნიშვნელოვანი საქმიანობაა. მკვლევართა აზრით (მუისი და რეინოლდსი, 2005), შეფასებაზე მასწავლებლის დროის ერთი მესამედი იხარჯება.

მოსწავლის შეფასება გვადლევს იმის გაგების საშუალებას, თუ როგორ აითვისეს სასწავლო მასალა, რომელია მათი ძლიერი და სუსტი მხარე. შეფასების საშუალებით სწორად ვგეგმავთ სასწავლო პროცესს და მოსწავლეთა პროგრესისა თუ რეგრესის გათვალისწინებით ვადგენთ სასწავლო აქტივობებს.

დღეს ზოგადსაგანმანათლებლო სკოლაში გამოიყენება ორი ტიპის შეფასება – განმსაზღვრელი და განმავითარებელი. განმსაზღვრელი შეფასება ადგენს მოსწავლის მიღწევის დონეს საგნობრივი სასწავლო გეგმის შედეგებთან მიმართებით. მოსწავლე ფასდება ათქულიანი სისტემით, ყველაზე დაბალი ქულა არის 1, ხოლო ყველაზე მაღალი ქულა – 10. განმავითარებელი შეფასება ადგენს თითოეული მოსწავლის განვითარების დინამიკას და მიზნად ისახავს სწავლის ხარისხის გაუმჯობესებას.

საკლასო შეფასება უნდა შეესაბამებოდეს ეროვნული სასწავლო გეგმის პირველი კარის მე-7 თავში განსაზღვრულ შეფასების პრინციპებს, მიზნებსა და ამოცანებს.

სწავლის ხარისხის გაუმჯობესების ხელშესაწყობად უპირატესობა უნდა მიენიჭოს განმავითარებელ შეფასებას, რომელიც აფასებს მოსწავლეს თავის წინარე შედეგებთან მიმართებით, ზომავს ინდივიდუალურ წინსვლას და, ამდენად, აძლევს მოსწავლეს ცოდნის ეტაპობრივი კონსტრუირების საშუალებას.

მნიშვნელოვანია, მოსწავლე თავად იყოს ჩართული განმავითარებელ შეფასებაში. სწავლის პროცესის შეფასება მოსწავლეს გამოუმუშავებს დამოუკიდებლად სწავლის უნარ-ჩვევებს, დაეხმარება სწავლის სტრატეგიების ათვისებაში, საშუალებას მისცემს, გაცნობიერებულად შეუწყოს ხელი საკუთარ წინსვლასა და წარმატებას. შეფასებაში ჩართვის ძირითადი მიზანია მოსწავლის გათვითცნობიერება, რაც მას სწავლის პროცესის გააზრებულად და დამოუკიდებლად მართვას შეასწავლის.

შემაჯამებელი (განმავითარებელი და განმსაზღვრელი) შეფასება

შემაჯამებელი შეფასება უნდა ზომავდეს, რამდენად ფლობს ან/და რამდენად ფუნქციურად იყენებს მოსწავლე სამიზნე ცნებებს. ცნებების დაუფლების ხარისხის შესაფასებლად გამოიყენება ე.წ. *სოლო ტაქსონომია* (დაკვირვებადი სასწავლო შედეგების სტრუქტურის ტაქსონომია – ინგლ. SOLO – Structure of Observed Learning Outcomes), რომელიც წარმოადგენს პლატფორმას შეფასების კრიტერიუმების შესამუშავებლად. სოლო ტაქსონომია ზომავს მოსწავლეთა მიღწევებს 5 დონის მიხედვით.

ეს დონეებია:

<p>SOLO 1: პრესტრუქტურული დონე მოსწავლეს საერთოდ ვერ გაუაზრებია საკითხი, იყენებს შეუსაბამო, არარელევანტურ ინფორმაციას ან/და საერთოდ აცდენილია საკითხს.</p>
<p>SOLO 2: უნისტრუქტურული დონე მოსწავლეს შეუძლია მხოლოდ ერთი ასპექტის განხილვა და მარტივი, აშკარა/ცხადი კავშირების დამყარება. მოსწავლეს შეუძლია ტერმინოლოგიის გამოყენება, ზეპირად გადმოცემა (გახსენება), მარტივი ინსტრუქციების/აღგორითმების შესრულება; პარაფრაზირება, ამოცნობა, დასახელება ან დათვლა.</p>
<p>SOLO 3: მულტისტრუქტურული დონე მოსწავლეს შეუძლია რამდენიმე ასპექტის განხილვა განცალკევებულად, ერთმანეთთან კავშირის გარეშე. მას შეუძლია ჩამოთვლა, აღწერა, კლასიფიცირება, კომბინირება; მეთოდების, სტრუქტურის გამოყენება; პროცედურების შესრულება და სხვ.</p>
<p>SOLO 4: მიმართებითი დონე მოსწავლეს შეუძლია გაიაზროს კავშირი რამდენიმე ასპექტს შორის, აგრეთვე ისიც, თუ როგორ ერგება/შეეხამება ეს ასპექტები ერთმანეთს და ქმნის მთელს, მთლიანობას. მისი ნააზრევი სტრუქტურირებულია და ამგვარად, მოსწავლეს აქვს იმის უნარი, რომ შეადაროს, დააკავშიროს, გააანალიზოს, გამოიყენოს თეორია, ახსნას საკითხი მიზეზებისა და შედეგების კუთხით.</p>
<p>SOLO 5: გაფართოებული აბსტრაქტული დონე მოსწავლეს შეუძლია სტრუქტურის განზოგადება მოცემულის/შეთავაზებულის მიღმა, სტრუქტურის აღქმა მრავალი სხვადასხვა კუთხიდან/თვალთახედვით და იდეების გადატანა ახალ სფეროში. მას შეუძლია განზოგადება, ჰიპოთეზის წამოყენება, კრიტიკა ან თეორიის ჩამოყალიბება.</p>

სოლო ტაქსონომიის ერთ-ერთი დადებითი მხარე ისაა, რომ მასწავლებლებს გაუადვილდებათ დონის განსაზღვრა და დაეხმარებიან მოსწავლეებს სასწავლო პროცესის წარმართვაში.

შემაჯამებელი შეფასებისთვის გამოიყენება კომპლექსური დავალებები, რომლებიც მოითხოვს სამიზნე ცნებებით განსაზღვრული ცოდნის ინტეგრირებულად გამოყენებას ფუნქციურ კონტექსტებში.

ტიპობრივი დავალებები შემაჯამებელი შეფასებისათვის

ქვემოთ გთავაზობთ სტანდარტით გათვალისწინებულ ტიპობრივ შემაჯამებელ დავალებათა ნუსხას. მოსწავლეზე და/ან მასწავლებელზეა დამოკიდებული, თუ რომელ დავალებას/დავალებებს შეარჩევს.

- პროექტი (პროექტი შეიძლება ეხებოდეს ისეთ საკვლევ საკითხს, როგორცაა „როგორ ვებრძოლოთ ნიადაგის ეროზიას და დეგრადაციას?“. კვლევის შედეგების წარმოდგენა შეიძლება სხვადასხვა სახით (პრეზენტაცია, წერილობითი ანგარიში და/ან ესე).
- გეოგრაფიული ინფორმაციის სხვადასხვა წყაროზე დაყრდნობით რუკების, გრაფიკების, ცხრილების, დიაგრამების შექმნა, მათ შორის, ელექტრონული სახით.
- ესე (მოსწავლეები დაწერენ ესეს პრობლემურ და/ან აქტუალურ საკითხზე, მაგალითად: „როგორი იქნება ჩვენი პლანეტის დემოგრაფიული პროტრეტი 100 წლის შემდეგ?“);
- გეოგრაფიული სამაგიდო და საველე კვლევა (კვლევითი სამუშაო ტარდება საკლასო ოთახის გარეთ, მაგალითად, ამ დროს მოსწავლეები მასწავლებელთან ერთად მიდიან ბუნებაში, ან რომელიმე საწარმოში და იკვლევენ ისეთ საკითხებს, როგორებიცაა: საწარმოს ტიპი და გამოშვებული პროდუქცია, მწვანე სოფლის მეურნეობა და სხვ).

გეოგრაფიაში უნდა შეფასდეს მოსწავლის ძირითადი გეოგრაფიული ცოდნა და მისი გააზრებული გამოყენება, ძირითადი გეოგრაფიული უნარების შექმნა და ღირებულებებისა და მიდგომების განვითარება მდგრადი განვითარებისათვის. შეფასების სხვადასხვა ხერხი გამოიყენება რაც შეიძლება ბუნებრივად, რათა მოსწავლეებმა შეძლონ საკუთარი შესაძლებლობების გამოვლენა (იხ. დამატებითი ლიტერატურა, „გეოგრაფიული უნარები“).

მოსწავლეების შესახებ ამ ღირებულებების ინფორმაციის უმეტესი ნაწილი გროვდება ყოველდღიური დაკვირვების პროცესში, განსაკუთრებით, ეფექტიანი გამოკითხვისა და დისკუსიის პროცესში. ასეთი დაკვირვება აუცილებელია დასკვნების გამოსატანად იმის შესახებ, თუ რა იციან მოსწავლეებმა, რა არის მათი ძლიერი მხარე და რას სჭირდება გაუმჯობესება, რათა დასახული მიზნების მისაღწევად შეირჩეს სათანადო, შესაბამისი სწავლების სტრატეგიები. ყოველივე ზემოთ აღნიშნულის მიღწევა შესაძლებელია მოსწავლის სამუშაო პროცესზე დაკვირვებით, აგრეთვე, მოსწავლეების პასუხებზე დაყრდნობით, საკლასო დისკუსიებში მონაწილეობით, მოსწავლის ნამუშევრის განმსაზღვრელი შეფასებით და ეფექტიანი, ხარისხიანი უკუკავშირით, მოსწავლეების თვითშეფასებით და ურთიერთშეფასებით.

ღირებულებების ინფორმაცია მოსწავლის მიღწევის შესახებ შეიძლება შევავროვოთ მოსწავლეზე დაკვირვებისა და შეფასების შედეგად სხვადასხვა საკლასო აქტივობის დროს. ეს აქტივობები მოიცავს: ინფორმაციის მოპოვებას პირველადი და მეორადი წყაროებიდან, ველზე დაკვირვებას, მარტივი ცდების შედეგად შესაძლო შედეგების პროგნოზირებას, კანონზომიერებების დადგენას, სამუშაო ფურცლების შევსებას, ზეპირ პრეზენტაციას, წერით სამუშაოს, კონტურულ და თემატურ რუკებზე მუშაობას, საკლასო ტესტებს, რუკების შედგენასა და ანალიზს, გრაფიკების გამოყენებას და ინტერპრეტაციას, ელექტრონული მედიის საშუალებებიდან ინფორმაციის მოპოვებას, გეოგრაფიული კვლევის დამოუკიდებლად ჩატარებას და დაკვირვების შედეგების პროექტის სახით წარმოდგენას.

სხვადასხვა სირთულის დავალებების გამოყენება განსხვავებულ სიტუაციებში მასწავლებელს საშუალებას აძლევს, უფრო ზუსტად შეაფასოს განსხვავებული შესაძლებლობების მქონე მოსწავლის გეოგრაფიული ცოდნა/გააზრების უნარი.

განმავითარებელი შეფასების პროცედურები მასწავლებლებს აძლევს ღირებულ ინფორმაციას მოსწავლის მიღწევის შესახებ და გავლენას ახდენს მათ პროგრესზე. თუმცა შემაჯამებელი შეფასებები, როგორებიცაა შუალედური, სემესტრული წერები, არ უნდა გამოიყენებოდეს მხოლოდ ნიშნის დასაწერად, არამედ უნდა ემსახურობდეს მოსწავლის მიღწევის შეფასებასაც.

ისინი უნდა შეიცავდეს განმავითარებელი შეფასების ელემენტებსაც, რათა წავახალისოთ მოსწავლეები, მოახდინონ რეფლექსია საკუთარ ნამუშევარზე, რაც, ამავე დროს, ეხმარება მასწავლებელს, შეაფასოს სწავლების წარმატება და დასახოს მიზნები მის გასაუმჯობესებლად.

მოსწავლის პროგრესის ამსახველი დოკუმენტაცია შეიძლება მოთავსდეს მოსწავლის პორტფოლიოში. ეს შეიძლება მოიცავდეს მარტივ დოკუმენტს, რომელიც ადასტურებს მოსწავლის ძალისხმევას და შეიძლება წარმოადგენდეს რუკაზე ნამუშევარს, შექმნილი მოდელის ფოტოს, ნანახი საკვლევი ადგილების შესახებ ჩანაწერებს და სურათებს, ექსპერიმენტების ჩატარების ამსახველ დოკუმენტაციას, მოსწავლის ჩანაწერებს სამუშაო ფურცლის სახით, ან კვლევის მასალებს მეორადი წყაროებიდან, როგორიცაა ინტერნეტი.

სოლო ტაქსონომიის რუბრიკის ზოგადი ნიშუმი

რეკომენდაციები რუბრიკის პრაქტიკაში გამოსაყენებლად

პირველი ოთხი დონე (პრესტრუქტურული, უნიტრუქტურული, მულტიტრუქტურული, მიმართებითი) ყველა ცნებასთან მიმართებით, პრაქტიკულად, იდენტურია, მეხუთე – აბსტრაქტული დონე კი საერთოა ყველა სამიზნე ცნებისთვის.

რუბრიკის გამოყენება შეიძლება საგნის ფარგლებში ნებისმიერ სამიზნე ცნებასთან მიმართებით. მასწავლებელი განმავითარებელი შეფასების კომენტარს ჩანერს მხოლოდ იმ გრაფაში, რომელ სამიზნე ცნებასაც ამოწმებს და რომელ დონეზეც არის მოსწავლე.

ეს რუბრიკა განკუთვნილია განმავითარებელი შეფასებისთვის და არა ტესტების შესამოწმებლად, სადაც ყურადღება ექცევა ტერმინებს – „აღწერე-ახსენი-შეაფასეს“.

თემა _____ საკითხი _____ კომპლექსური დავალების პირობა _____			
სამიზნე ცნება	გეოგრაფიული ბარსი	მოსახლეობა და მიწისფართობი	მდგრადი განვითარება
კრიტერიუმი			
აბსტრაქტული დონე მოსწავლეს სიღრმისეულად აქვს გააზრებული საკითხის არსი/ არსობრივი მახასიათებლები, რაც მას ამ ცოდნის განზოგადებისა და მისი დეკონტექსტუალიზების/სხვა მსგავს მაგალითებთან შედარების საშუალებას აძლევს. უკავშირებს განსახილველ საკითხს საკუთარ პირად გამოცდილებას.			
		მოსწავლე კომპლექსური დავალების საშუალებით გამოკვეთილ მაგალითებზე დაყრდნობით ურთიერთდაკავშირებულად მსჯელობს საგნის ფარგლებში გამოკვეთილ ყველა სამიზნე ცნებაზე. უკავშირებს კომპლექსური დავალების საშუალებით გამოკვეთილ მოცემულობას (ცოდნის განზოგადება, პარალელების გავლება პირად გამოცდილებასთან) (საქართველოს მაგალითზე, ან/და სადაც ეს შესაძლებელია) და სხვა ცხოვრებისეულ სიტუაციებს. მსჯელობს ეროვნული სასწავლო გეგმის მაკროცნებაზე/მაკროცნებებზე კომპლექსური დავალების პირობაზე დაყრდნობით.	

<p>მიმართებითი დონე მოსწავლეს ესმის განსახილველი საკითხის არსი; ხედავს ურთიერთმიმართებებს საკითხთან დაკავშირებულ არსებით სტრუქტურულ ერთეულებს შორის.</p>	<p>მოსწავლე მწყობრად და თანამიმდევრულად გადმოსცემს გეოგრაფიულ გარსთან დაკავშირებულ საკითხებს. გამოკვეთს კომპლექსური დავალების შეფასების კრიტერიუმების/სამიზნე ცნების მკვიდრი წარმოდგენების საშუალებით განსაზღვრულ ნიუანსებს.</p>	<p>მოსწავლე მწყობრად და თანამიმდევრულად გადმოსცემს მოსახლეობასა და მეურნეობასთან დაკავშირებულ საკითხებს. გამოკვეთს კომპლექსური დავალების შეფასების კრიტერიუმების/სამიზნე ცნების მკვიდრი წარმოდგენების საშუალებით განსაზღვრულ ნიუანსებს.</p>	<p>მოსწავლე მწყობრად და თანამიმდევრულად გადმოსცემს მდგრად განვითარებასთან დაკავშირებულ საკითხებს. გამოკვეთს კომპლექსური დავალების შეფასების კრიტერიუმების/სამიზნე ცნების მკვიდრი წარმოდგენების საშუალებით განსაზღვრულ ნიუანსებს.</p>
<p>მულტიტრუქტურული დონე მოსწავლეს აქვს მხოლოდ რამდენიმე, ერთმანეთთან დაუკავშირებელი, უსისტემო ასოციაცია/წარმოდგენა განსახილველ საკითხთან დაკავშირებით.</p>	<p>მოსწავლეს აქვს არაერთი ასოციაცია შესასწავლ საკითხთან მიმართებით, თუმცა, იმავე საკითხთან დაკავშირებით მის მიერ გადმოცემულ ამბებს არ აქვს მწყობრი, თანამიმდევრული სახე.</p>	<p>მოსწავლეს აქვს არაერთი ასოციაცია შესასწავლ საკითხთან მიმართებით, თუმცა, იმავე საკითხთან დაკავშირებით მის მიერ გადმოცემულ ამბებს არ აქვს მწყობრი, თანამიმდევრული სახე.</p>	<p>მოსწავლეს აქვს არაერთი ასოციაცია შესასწავლ საკითხთან მიმართებით, თუმცა, იმავე საკითხთან დაკავშირებით მის მიერ გადმოცემულ ამბებს არ აქვს მწყობრი, თანამიმდევრული სახე.</p>
<p>უნიტრუქტურული დონე მოსწავლეს აქვს მხოლოდ ერთი არასტრუქტურული ასოციაცია/წარმოდგენა განსახილველ საკითხთან დაკავშირებით.</p>	<p>მოსწავლის მსჯელობა შესასწავლ საკითხთან დაკავშირებით შემოიფარგლება საკვანძო სიტყვებზე/სათაურზე მარტივი და ლოგიკური რეფლექსიით.</p>	<p>მოსწავლის მსჯელობა შესასწავლ საკითხთან დაკავშირებით შემოიფარგლება საკვანძო სიტყვებზე/სათაურზე მარტივი და ლოგიკური რეფლექსიით.</p>	<p>მოსწავლის მსჯელობა შესასწავლ საკითხთან დაკავშირებით შემოიფარგლება საკვანძო სიტყვებზე/სათაურზე მარტივი და ლოგიკური რეფლექსიით.</p>
<p>პრესტრუქტურული დონე მოსწავლეს საკითხთან დაკავშირებით არ აქვს რელევანტური ინფორმაცია.</p>	<p>მოსწავლე მართებულად ვერ იგებს საკითხთან დაკავშირებულ შეკითხვებს/კომპლექსური დავალების პირობას.</p>	<p>მოსწავლე მართებულად ვერ იგებს საკითხთან დაკავშირებულ შეკითხვებს/კომპლექსური დავალების პირობას.</p>	<p>მოსწავლე მართებულად ვერ იგებს საკითხთან დაკავშირებულ შეკითხვებს/კომპლექსური დავალების პირობას.</p>

მოსწავლის წიგნში მოცემული შემაჯამებელი კომპლექსური დავალებების შეფასების რუბრიკები – სოლო ტაქსონომიის სქემები

პირველი ოთხი დონე (პრესტრუქტურული, უნისტრუქტურული, მულტისტრუქტურული, მიმართებითი) ყველა ცნებასთან მიმართებით, პრაქტიკულად, იდენტურია, მეხუთე – აბსტრაქტული – დონე კი საერთოა ყველა სამიზნე ცნებისთვის.

რუბრიკის გამოყენება შეიძლება საგნის ფარგლებში ნებისმიერ სამიზნე ცნებასთან მიმართებით. მასწავლებელი განმავითარებელი შეფასების კომენტარს ჩანერს მხოლოდ იმ გრაფაში, რომელ სამიზნე ცნებასაც ამოწმებს და რომელ დონეზეც არის მოსწავლე.

მაგალითი 1.

თემა: რესურსების გამოყენებისა და მართვის გლობალური კანონზომიერებები

საკითხი: მდგრადი ტურიზმი საქართველოში

კომპლექსური დავალების პირობა: 2012 წლის იანვარში გაეროს კონფერენციაზე – „რიო+20“, რომელიც მდგრადი განვითარების საკითხებს მიეძღვნა, სახელმწიფოთა ლიდერები შეთანხმდნენ, რომ ტურიზმის სფეროში კარგად დაგეგმილ და დარეგულირებულ საქმიანობას შეუძლია დიდი წვლილი შეიტანოს მდგრადი განვითარების სამივე ასპექტის (ეკონომიკური, სოციალური, ეკოლოგიური) გაუმჯობესებაში. ტურიზმი მჭიდროდ უკავშირდება ეკონომიკის სხვა სექტორებს, ხელს უწყობს სამუშაო ადგილების შექმნასა და შესაძლებლობების გაფართოებას ვაჭრობის სფეროში და, ამავე დროს, ბევრი ქვეყნისათვის უცხოური ვალუტის ძირითად ან ერთ-ერთ წყაროს წარმოადგენს.

ტურიზმის სფეროს განვითარებას უზარმაზარი მნიშვნელობა აქვს როგორც განვითარებული, ისე განვითარებადი ქვეყნების ეკონომიკური მდგრადობის გაძლიერებისათვის. მსოფლიოს მრავალი ქვეყნის მოსახლეობისთვის ტურიზმი შემოსავლის ძირითადი წყაროა.

ტურიზმს, რომელიც მნიშვნელოვნად დამოკიდებულია ბუნებრივ რესურსებზე, მდგრადობის შემთხვევაში, შეუძლია, უზრუნველყოს ბუნებრივი რესურსების ოპტიმალური გამოყენება, ასევე, შეუძლია, ხელი შეუწყოს ეკოლოგიური პროცესების სწორად წარმართვასა და ბუნებრივი რესურსებისა და ბიომრავალფეროვნების შენახვა-გაფრთხილებას, იზრუნოს ადგილობრივი მოსახლეობის კეთილდღეობაზე, გაუფრთხილდეს მათ კულტურულ მემკვიდრეობასა და ტრადიციებს;

წარმოიდგინე, რომ დღეს შენ საქართველოს პრემიერ-მინისტრი ხარ და მიგაჩნია, რომ ტურიზმი ქვეყნის განვითარების ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი დარგია. შენი ამოცანაა, შეიმუშაო და მთავრობის სხდომაზე მინისტრთა კაბინეტს წარუდგინო მდგრადი ტურიზმის განვითარების კონცეფცია.

განვითარების კონცეფციაში ხაზგასმით წარმოაჩინე:

- რომელი ფაქტორები განაპირობებს მდგრადი ტურიზმის განვითარების პერსპექტივებს საქართველოში;
- რა როლს ასრულებს მდგრადი ტურიზმის განვითარება ადგილობრივი მოსახლეობის დასაქმებასა და კეთილდღეობაში;
- რა ურთიერთკავშირია ტურიზმის განვითარების ეკოლოგიურ, ეკონომიკურ და სოციალურ-კულტურულ ასპექტებს შორის;
- რა როლს ასრულებს მდგრადი ტურიზმის განვითარება მდგრადი განვითარების მიზნების განხორციელებაში.

სამიზნე ცნება	გეომგრაფიული ბარსი	მოსახლეობა და მიწისფლობა	მდგრადი განვითარება
<p>კრიტიკიზმი</p> <p>აბსტრაქტული დონე მოსწავლეს სიღრმისეულად აქვს გააზრებული საკითხის არსი/არსობრივი მახასიათებლები, რაც მას ამ ცოდნის განზოგადებისა და მისი დეკონტექსტუალიზების/სხვა მსგავს მაგალითებთან შედარების საშუალებას აძლევს. უკავშირებს განსახილველ საკითხს პირად გამოცდილებას.</p>	<p>მოსწავლე კომპლექსური დავალების საშუალებით გამოკვეთილი საკითხის – მდგრადი ტურიზმი საქართველოში – მაგალითზე დაყრდნობით ურთიერთდაკავშირებულად მსჯელობს საგნის ფარგლებში გამოკვეთილ ყველა სამიზნე ცნებაზე.</p> <p>მოსწავლეს სრულყოფილად აქვს წარმოდგენილი დავალება – განვითარების კონცეფცია. სიღრმისეულად იაზრებს ცნებებთან დაკავშირებულ მკვიდრ წარმოდგენებს.</p> <p>მოსწავლეს მოჰყავს მაგალითები და ასაბუთებს საკუთარ მოსაზრებებს. აპელირებს შემდეგი ფრაზებით: „მე ვიცი, თუ რა როლს შეასრულებს მდგრადი ტურიზმის განვითარება რეგიონისა და ქვეყნის განვითარებაში და როგორ შეიძლება მდგრადი ტურიზმის განვითარება და გარემოზე მისი უარყოფითი ზეგავლენის შესუსტება; განვითარების პროექტში ჩანს, რომ მოსწავლე ფლობს მასალას მდგრადი ტურიზმის შესახებ, კერძოდ: ნაშრომში გამოკვეთილია, რომელ ფაქტორებზე დამოკიდებული მდგრადი ტურიზმის დარგობრივი სტრუქტურის განვითარება; მსჯელობს საზოგადოებრივ გეოგრაფიული პროცესების როლზე – როგორ შეიძლება მდგრადი ტურიზმის განვითარება საქართველოში და გარემოზე მისი უარყოფითი ზეგავლენის შესუსტება და როგორ აისახა ეს პროცესი მსოფლიო ეკონომიკაზე; განიხილავს კონკრეტულ ფაქტებს, აკავშირებს ცხოვრებისეულ გამოცდილებასთან. მსჯელობს და ასაბუთებს მდგრადი ტურიზმის დანერგვის საჭიროებას რეგიონისა და ქვეყნის განვითარების პროცესში, განიხილავს მსოფლიო (გლობალურ) ტრენდებს.</p> <p>მსჯელობს ეროვნული სასწავლო გეგმის მაკროცნებაზე/მაკროცნებებზე კომპლექსური დავალების პირობაზე დაყრდნობით.</p>		
<p>მიმართებითი დონე</p> <p>მოსწავლეს ესმის განსახილველი საკითხის არსი; ხედავს ურთიერთ-მიმართებებს საკითხთან დაკავშირებულ არსებით სტრუქტურულ ერთეულებს შორის.</p>	<p>მოსწავლე მწყობრად და თანამიმდევრულად გადამოსცემს გეოგრაფიული სფეროების ურთიერთკავშირს, ურთიერთქმედებასა და მათ გავლენას მდგრადი ტურიზმის განვითარებაზე. განიხილავს როგორც მთლიან ერთიან სისტემას. განსაზღვრავს თითოეული ფაქტორის როლს და მსჯელობს, თუ როგორ შეიცვლება გეოგრაფიული სფეროები, თუკი რომელიმე მათგანი შეიცვლება.</p>	<p>მოსწავლე მწყობრად და თანამიმდევრულად განსაზღვრავს მდგრადი ტურიზმის განვითარებასა და ქვეყნის განვითარების პროცესს, მსჯელობს მდგრადი ტურიზმის როლზე ადგილობრივი მოსახლეობის დასაქმებასა და კეთილდღეობაში;</p> <p>განსაზღვრავს მეურნეობის დარგობრივ სტრუქტურას და კონკრეტულ დარგებს, რომელთა განვითარებასაც განაპირობებს მდგრადი ტურიზმი. შეფასების კრიტერიუმებს ადგენს მკვიდრი წარმოდგენების საშუალებით.</p>	<p>მოსწავლე მწყობრად და თანამიმდევრულად გადამოსცემს, თუ რა როლს შეასრულებს მდგრადი ტურიზმის განვითარება მდგრადი განვითარების მიზნების განხორციელებაში. როგორ გადაჭრის მდგრადი ტურიზმის განვითარება ეკოლოგიურ და ეკონომიკურ პრობლემებს. გამოკვეთს მდგრადი განვითარების სამ მთავარ ასპექტს – სოციალური, ეკონომიკური და გარემოსდაცვითი – შორის ურთიერთკავშირს.</p>

<p>მულტიტრუქტურული დონე მოსწავლეს აქვს მხოლოდ რამდენიმე, ერთმანეთთან დაუკავშირებელი, უსისტემო ასოციაცია/წარმოდგენა განსახილველ საკითხთან დაკავშირებით.</p>	<p>მოსწავლე ასახელებს და აღწერს გეოგრაფიულ სფეროებს, თუმცა მათ ვერ აკავშირებს ერთმანეთთან და ვერ ხსნის მათ გავლენას მდგრადი ტურიზმის განვითარებაზე. ვერ აკავშირებს ნოოსფეროს გავლენას მდგრადი ტურიზმის განვითარებასთან და ვერ გადმოსცემს თანამიმდევრულად. შეუძლია ცალკეული კრიტერიუმების ჩამოთვლა.</p>	<p>მოსწავლემ იცის, ჩამოთვლის და აღწერს მეურნეობის სტრუქტურას, შეუძლია კრიტერიუმების შერჩევა, კლასიფიცირება და აღწერა, თუმცა ვერ აკავშირებს ერთმანეთთან მათ გავლენასა და მდგრადი ტურიზმის განვითარებას. ვერ გადმოსცემს მწყობრად და თანამიმდევრულად.</p>	<p>მოსწავლეს იცის მდგრადი განვითარების მნიშვნელობა და ესმის საჭიროება, მაგრამ ვერ ხვდება, რა როლს შეასრულებს მდგრადი ტურიზმის განვითარება გარემოსდაცვით ღონისძიებაში. ვერ გადმოსცემს მწყობრად, თანამიმდევრულად.</p>
<p>უნიტრუქტურული დონე მოსწავლეს აქვს მხოლოდ ერთი არასტრუქტურირებული ასოციაცია/წარმოდგენა განსახილველ საკითხთან დაკავშირებით.</p>	<p>მოსწავლე ასახელებს და აღწერს გეოგრაფიულ სფეროებს, თუმცა მათ ვერ აკავშირებს ერთმანეთთან და ვერ ხსნის მათ გავლენას მდგრადი ტურიზმის განვითარებაზე. ვერ აკავშირებს ნოოსფეროს ტურისტულ-რეკრეაციულ რესურსებთან და ვერ გადმოსცემს თანამიმდევრულად. შეუძლია ცალკეული კრიტერიუმების ჩამოთვლა.</p>	<p>მოსწავლემ გაიგო დავალების არსი, იცის მდგრადი ტურიზმის შესახებ, მაგრამ ვერ აკავშირებს მოსახლეობის საქმიანობასა და ქვეყნის მეურნეობის განვითარებასთან.</p>	<p>მოსწავლემ იცის მდგრადი განვითარების შესახებ, მაგრამ ვერ აკავშირებს მდგრადი ტურიზმის დანერგვასთან. არ იცის, როგორ შეიძლება იყოს დაკავშირებული ქვეყნის განვითარების პროცესთან.</p>
<p>პრესტრუქტურული დონე მოსწავლეს საკითხთან დაკავშირებით არ აქვს რელევანტური ინფორმაცია.</p>	<p>მოსწავლემ ვერ გაიგო, რა კავშირია გეოგრაფიული გარსის კომპონენტებს შორის. მოსწავლემ არ შეასრულა დავალება.</p>	<p>მოსწავლემ ვერ გაიგო ურთიერთმიმართება მდგრადი ტურიზმის განვითარებასა და ქვეყნის განვითარების პროცესს შორის. მოსწავლემ არ შეასრულა დავალება.</p>	<p>მოსწავლემ ვერ გაიგო კავშირი მდგრადი ტურიზმის განვითარებასა და მდგრად განვითარებას შორის. მოსწავლემ არ შეასრულა დავალება.</p>

მაგალითი 2.

<p>თემა: რესურსების გამოყენებისა და მართვის გლობალური კანონზომიერებები</p> <p>საკითხი: „მწვანე ბიზნესი“ საქართველოში</p> <p>კომპლექსური დავალების პირობა: გარემოსდაცვითი ორგანიზაციებისა და გარემოსდაცველების მიზანია, მთელ მსოფლიოში შეცვალონ მოქალაქეების დამოკიდებულება ნარჩენების მიმართ, რომელთა მეორეული გამოყენება მნიშვნელოვნად დაზოგავს რესურსებსა და ენერჯიას. CENN გარემოსდაცვითი არასამთავრობო ორგანიზაციაა, რომელიც ხელს უწყობს გარემოს დაცვას სამხრეთ კავკასიაში მდგრადი განვითარების ხელშეწყობით. ორგანიზაცია ნერგავს თანამედროვე და მდგრადი განვითარების ღირებულებებს, ამყარებს კავშირს თემებს შორის და აყალიბებს ისეთ პროგრესულ საზოგადოებას, რომელიც იცავს გარემოს. ორგანიზაციის სლოგანია: „მომავლის ფორმირება აწმყოს შეცვლით“. ორგანიზაციის მიზანია კონსულტაციების გამართვა და ურთიერთობა საზოგადოებასთან, მთავრობასა და ბიზნესთან მდგრადი გადამწყვეტილებების შესამუშავებლად, ჩვენი გარემოს დაცვისა და მოსახლეობის ცხოვრების გასაუმჯობესებლად. ასევე, ძლიერი და პასუხისმგებლობიანი სამოქალაქო საზოგადოების ჩამოყალიბება და ბიზნესის მხარდაჭერა. ორგანიზაციის საქმიანობის სფეროებიდან აღსანიშნავია სოციალური მენარმეობის გზით, ახალგაზრდების დასაქმებისა და მდგრადი განვითარების ხელშეწყობა მწვანე მენარმეობის ზრდისთვის. მწვანე ანუ მდგრადი მენარმეობა, მენარმეობას ფართო კონტექსტში განიხილავს, სადაც გარემო მნიშვნელოვან ადგილს იკავებს. მწვანე მენარმეობი თავიანთი საქმიანობით ცდილობენ, დადებითი გავლენა მოახდინონ გარემოზე და შეამსუბუქონ სოციალური საფრთხეები ისეთი ბიზნესმოდელების შექმნით, რომლებიც მიმართულია კონკრეტული სოციალური და ეკოლოგიური გამოწვევების მოგვარებისკენ.</p> <p>ნარმოიდგინე, რომ ხარ ბიზნესმენი – „მწვანე“ მენარმე. შენი მიზანია, დააფუძნო საწარმო, რომელიც ნარჩენების მეორეულ გამოყენებაზეა ორიენტირებული. შენი ამოცანაა, შეადგინო ბიზნესგეგმა და მოიპოვო CENN-ის მხარდაჭერა, რათა მიიღო კრედიტი „მწვანე“ ბიზნესის განვითარებისთვის.</p> <p>ბიზნესგეგმაში საზგასმით წარმოაჩინე:</p> <ul style="list-style-type: none"> • რა ზემოქმედებას ახდენს ნარჩენები გარემოსა და ადამიანის ჯანმრთელობაზე; • რა კავშირია ნარჩენების მართვასა და რაციონალურ ბუნებათსარგებლობას შორის; • რატომ არის მნიშვნელოვანი „მწვანე ბიზნესის“ – ნარჩენების მეორეულ გამოყენებაზე დაფუძნებული – საწარმოების განვითარება; • როგორ აისახება მწვანე ბიზნესის განვითარება ქვეყნის მდგრად განვითარებაზე. 			
სამიზნე ცნება	გეოგრაფიული ბარსი	მოსახლეობა და მუშაობა	მდგრადი განვითარება
<p>პრიტარიუმი</p> <p>აბსტრაქტული დონე</p> <p>მოსწავლეს სიღრმისეულად აქვს გააზრებული საკითხის არსი/ არსობრივი მახასიათებლები, რაც მას ამ ცოდნის განზოგადებისა და მისი დეკონტექსტუალიზების/სხვა მსგავს მაგალითებთან შედარების საშუალებას აძლევს. უკავშირებს განსახილველ საკითხს პირად გამოცდილებას.</p>	<p>მოსწავლე კომპლექსური დავალების საშუალებით გამოკვეთილი საკითხის – „მწვანე ბიზნესი“ საქართველოში – მაგალითზე დაყრდნობით ურთიერთდაკავშირებულად მსჯელობს საგნის ფარგლებში გამოკვეთილ ყველა სამიზნე ცნებაზე.</p> <p>მოსწავლეს სრულყოფილად აქვს წარმოდგენილი დავალება – ბიზნესგეგმაში. სიღრმისეულად იაზრებს ცნებებთან დაკავშირებულ მკვიდრ წარმოდგენებს. მოსწავლეს მოჰყავს მაგალითები და ასაბუთებს საკუთარ მოსაზრებებს. აპელირებს შემდეგი ფრაზებით: „მე ვიცი, თუ რა როლს შეასრულებს ნარჩენების მართვა და „მწვანე ბიზნესის“ დანერგვა რეგიონის და ქვეყნის განვითარების პროცესში და როგორ შეიძლება „მწვანე ბიზნესის“ განვითარება და მისი გარემოზე უარყოფითი ზეგავლენის შესუსტება;</p> <p>ბიზნესგეგმაში ჩანს, რომ მოსწავლე ფლობს მასალას ნარჩენების მართვისა და „მწვანე ბიზნესის“ შესახებ, კერძოდ: ნაშრომში გამოკვეთილია რომელ ფაქტორებზეა დამოკიდებული ნარჩენების მართვა და „მწვანე ბიზნესის“ განვითარება;</p> <p>მსჯელობს საზოგადოებრივ გეოგრაფიული პროცესების როლზე – როგორ შეიძლება ნარჩენების მართვა და „მწვანე ბიზნესის“ განვითარება და როგორ აისახა ეს პროცესი მსოფლიო ეკონომიკაზე; განიხილავს კონკრეტულ ფაქტებს, აკავშირებს ცხოვრებისეულ გამოცდილებასთან. მსჯელობს და ასაბუთებს ნარჩენების მართვისა და „მწვანე ბიზნესის“ დანერგვის საჭიროებას რეგიონისა და ქვეყნის განვითარებისა და მდგრადი განვითარების მიზნების შესრულების პროცესში.</p> <p>მსჯელობს ეროვნული სასწავლო გეგმის მაკროცნებაზე/მაკროცნებებზე კომპლექსური დავალების პირობაზე დაყრდნობით.</p>		

<p>მიმართებითი დონე მოსწავლეს ესმის განსახილველი საკითხის არსი; ხედავს ურთიერთ-მიმართებებს საკითხთან დაკავშირებულ არსებით სტრუქტურულ ერთეულებს შორის.</p>	<p>მოსწავლე მწყობრად და თანამიმდევრულად გადმოსცემს გეოგრაფიული სფეროების ურთიერთკავშირს, ურთიერთქმედებასა და მათ გავლენას ნარჩენების მართვასა და „მწვანე ბიზნესის“ განვითარებაზე. განიხილავს როგორც მთლიან ერთიან სისტემას. განსაზღვრავს თითოეული ფაქტორის როლს და მსჯელობს, თუ როგორ შეიცვლება გეოგრაფიული სფეროები, რომელიმე მათგანი შეიცვლება.</p>	<p>მოსწავლე მწყობრად და თანამიმდევრულად განსაზღვრავს ნარჩენების მართვას, „მწვანე ბიზნესის“ დანერგვასა და მის როლს ქვეყნის განვითარების პროცესში. მსჯელობს მეურნეობის დარგობრივ სტრუქტურაზე და განსაზღვრავს კონკრეტულ დარგებს, რომელთა განვითარებასაც გამოიწვევს ნარჩენების მართვა და „მწვანე ბიზნესის“ დანერგვა. შეფასების კრიტერიუმებს ადგენს მკვიდრი ნარმოდგენების საშუალებით.</p>	<p>მოსწავლე მწყობრად და თანამიმდევრულად გადმოსცემს, თუ როგორ გადაჭრის ნარჩენების მართვა და „მწვანე ბიზნესის“ განვითარება ეკოლოგიურ პრობლემებს. კერძოდ, შეამცირებს გარემოს დაბინძურებას. გამოკვეთს მდგრადი განვითარების სამ მთავარ ასპექტს – სოციალური, ეკონომიკური და გარემოსდაცვითი – შორის ურთიერთკავშირს.</p>
<p>მულტისტრუქტურული დონე მოსწავლეს აქვს მხოლოდ რამდენიმე, ერთმანეთთან დაუკავშირებელი, უსისტემო ასოციაცია/ნარმოდგენა განსახილველ საკითხთან დაკავშირებით.</p>	<p>მოსწავლე ასახელებს და აღწერს გეოგრაფიულ სფეროებს, თუმცა მათ ვერ აკავშირებს ნარჩენების მართვასა და „მწვანე ბიზნესის“ განვითარებასთან. ვერ აკავშირებს ნოოსფეროს ნარჩენების მართვასა და „მწვანე ბიზნესის“ განვითარებასთან და ვერ გადმოსცემს თანამიმდევრულად.</p>	<p>მოსწავლემ იცის, ჩამოთვლის და აღწერს მეურნეობის სტრუქტურას, შეუძლია კრიტიკიუმების შერჩევა, კლასიფიცირება და აღწერა, თუმცა მათ გავლენას ნარჩენების მართვასა და „მწვანე ბიზნესის“ განვითარებასთან ვერ აკავშირებს. ვერ გადმოსცემს მწყობრად და თანამიმდევრულად.</p>	<p>მოსწავლემ იცის მდგრადი განვითარების მნიშვნელობა და ესმის საჭიროება, მაგრამ ვერ ხედავს, რა როლს შეასრულებს ნარჩენების მართვა და „მწვანე ბიზნესის“ განვითარება გარემოსდაცვით ღონისძიებაში. ვერ გადმოსცემს მწყობრად და თანამიმდევრულად.</p>
<p>უნიტრუქტურული დონე მოსწავლეს აქვს მხოლოდ ერთი არასტრუქტურირებული ასოციაცია/ნარმოდგენა განსახილველ საკითხთან დაკავშირებით.</p>	<p>მოსწავლე ასახელებს და აღწერს გეოგრაფიულ სფეროებს, თუმცა ვერ ამყარებს კავშირს და ვერ ხსნის მათ გავლენას ნარჩენების მართვასა და „მწვანე ბიზნესის“ განვითარებაზე. ვერ აკავშირებს ნოოსფეროს მიწის რესურსთან და ვერ გადმოსცემს თანამიმდევრულად. შეუძლია ცალკეული კრიტერიუმების ჩამოთვლა.</p>	<p>მოსწავლემ გაიგო დავალების არსი, იცის ნარჩენების მართვისა და „მწვანე ბიზნესის“ შესახებ, მაგრამ ვერ აკავშირებს მოსახლეობის საქმიანობასა და ქვეყნის მეურნეობის განვითარებასთან. შეუძლია ცალკეული კრიტერიუმების ჩამოთვლა.</p>	<p>მოსწავლემ იცის მდგრადი განვითარების შესახებ, მაგრამ ვერ აკავშირებს მას ნარჩენების მართვასა და „მწვანე ბიზნესის“ დანერგვასთან. არ იცის, როგორ შეიძლება უკავშირდებოდეს ქვეყნის განვითარების პროცესთან. შეუძლია ცალკეული კრიტერიუმების ჩამოთვლა.</p>
<p>პრესტრუქტურული დონე მოსწავლეს საკითხთან დაკავშირებით არ აქვს რელევანტური ინფორმაცია.</p>	<p>მოსწავლემ ვერ გაიგო, რა კავშირია გეოგრაფიული გარსის კომპონენტებს შორის. მოსწავლემ არ შეასრულა დავალება.</p>	<p>მოსწავლემ ვერ გაიგო ურთიერთმიმართება ნარჩენების მართვას, „მწვანე ბიზნესის“ დანერგვასა და ქვეყნის განვითარების პროცესს შორის. მოსწავლემ არ შეასრულა დავალება.</p>	<p>მოსწავლემ ვერ გაიგო კავშირი ნარჩენების მართვას, „მწვანე ბიზნესის“ დანერგვასა და მდგრად განვითარებას შორის. მოსწავლემ არ შეასრულა დავალება.</p>

განმავითარებელი შეფასების მნიშვნელობა და ფორმები

განმავითარებელი შეფასება თითოეული მოსწავლის განვითარების დინამიკას აკონტროლებს და სწავლის ხარისხის გაუმჯობესებას უწყობს ხელს. განმავითარებელი შეფასება ასევე ხელს უწყობს მოსწავლეთა მოტივირებას, აწვდის მოსწავლეებს ინფორმაციას, თუ როგორ შეიძლება სწავლის შედეგის გაუმჯობესება, ეხმარება მათ ადეკვატური თვითშეფასების, სხვათა შეფასების უნარის ფორმირებასა და წარმატების მიღწევაში.

განმავითარებელ და შემაჯამებელ შეფასებებს შორის ძირეული განსხვავება შეფასების პროცედურის ჩატარების დროა. მაგალითად, შემაჯამებელი ტესტირება ტარდება სასწავლო კურსის ბოლოს, ხოლო განმავითარებელი ტესტირება – კურსის დასაწყისში და მისი მიმდინარეობისას. განმავითარებელი შეფასების ინსტრუმენტები ისეა შექმნილი, რომ უფრო მჭიდროდ უკავშირდებიან სწავლის პროცესსა და სასწავლო მასალას, ამიტომ მათ უფრო ხშირად და დინამიკურად იყენებენ. განმავითარებელი შეფასების პროცედურა ისეთ დროს უნდა განხორციელდეს, როდესაც მასწავლებელს მის საფუძველზე სწავლების პროცესში შესაბამისი ცვლილების შეტანა შეეძლება; მოსწავლეს კი უნდა შეეძლოს, სწავლის პროცესში შესაბამისი ცვლილება შეიტანოს, ან შეფასებიდან მიღებულმა უკუკავშირმა მას მოტივაცია გაუძლიეროს.

განმავითარებელი შეფასების მიზანია, დაეხმაროს მოსწავლეს უნარების დახვეწაში, სხვადასხვა რჩევის, რეკომენდაციის თუ პრობლემის გადაჭრის გზების შემუშავების გზით. ამ ტიპის შენიშვნების დროს მოსწავლე მასწავლებლის კომენტარების დახმარებით მუდმივად იღებს ისეთ ინფორმაციას, რომელიც მას ეხმარება ისწავლოს უკეთ, გააცნობიეროს საკუთარი სწავლის მიმდინარეობა. მასწავლებელი განმავითარებელი შეფასების საშუალებით გეგმავს სასწავლო პროცესს და სწავლების ტემპს ისე, რომ მისი ქმედებები მიმართულია მოსწავლის განვითარებისკენ.

განმავითარებელი შეფასებისას გამოიყენება ისეთი საშუალებები, როგორებიცაა: სიტყვიერი კომენტარი, ზეპირი/წერილობითი რჩევა-დარიგება, დაკვირვების ფურცელი, თვითშეფასებისა და ურთიერთშეფასების სქემა, კითხვარი, უნარის განვითარების დონის აღწერა და სხვ. ამდენად, განმავითარებელი შეფასება კონკრეტული მოსწავლის წინსვლის საფუძველზე ხორციელდება – თუ რა დონეს ფლობდა და შეფასების მომენტში რა დონეს ფლობს.

განმავითარებელი შეფასების ფორმაა ზეპირი ან წერილობითი კომენტარები, რომლებიც როგორც სემესტრის განმავლობაში, ისე მის ბოლოს კეთდება. კომენტარები აღწერს მოსწავლის ძლიერ და სუსტ მხარეებს და შეიცავს რეკომენდაციებს სწავლის გაუმჯობესების შესახებ. მკვლევართა აზრით, კომენტარები სწავლების ძალიან ეფექტიანი მეთოდია. მკვლევარმა ჯონ ჰეთიმ (1992) 8000-მდე კვლევა განიხილა და დაასკვნა: ყველაზე ძლიერი მეთოდი, რომელიც მოსწავლეთა აკადემიურ მოსწრებას აუმჯობესებს, კომენტარებია. შესაბამისად, განათლების ხარისხის გაუმჯობესების ყველაზე მარტივი რეცეპტი იქნებოდა – „რაც შეიძლება ხშირად გააკეთეთ კომენტარები“.

კვლევების შედეგად რეკომენდებულია კომენტარების გაკეთების შემდეგი მეთოდები:

1. მასწავლებლის კომენტარები ორიენტირებული უნდა იყოს მოსწავლის შედეგების გაუმჯობესებაზე. კომენტარი სასარგებლოა მაშინ, თუ ის ზედმინვენით უხსნის მოსწავლეს, რა გამოუვიდა კარგად და რა – არა. მხოლოდ იმის მინიშნება მოსწავლისთვის, რომ მისი პასუხი არასწორია, უარყოფით გავლენას ახდენს მასზე. იმის მითითება კი, რომ იქამდე იმუშაოს დავალებაზე, სანამ განსაზღვრულ შედეგს არ მიაღწევს, მისი აკადემიური ზრდის ერთ-ერთი ფაქტორია.
2. მასწავლებლის კომენტარები დროული უნდა იყოს. მაგალითად, დავალების, ტესტის დასრულებისთანავე კომენტარი ყველაზე ეფექტიანად ითვლება, ვიდრე კომენტარი ტესტის რომელიმე ნაწილის დასრულების შემდეგ. ასევე გასათვალისწინებელია, რომ გვიანი კომენტარები ნაკლებ გავლენას ახდენენ მოსწავლესა და მის აკადემიურ მოსწრებაზე.
3. მასწავლებლის მიერ გაკეთებული კომენტარები კონკრეტულ კრიტერიუმებს უნდა უკავშირდებოდეს. უნდა განისაზღვროს კრიტერიუმი, რომელიც კონკრეტული დონის ცოდნისა და უნარების განვითარებისკენაა მიმართული. კომენტარები უნდა უკავშირდებოდეს

სწორედ ამ განსაზღვრულ კრიტერიუმებს. ასეთი კომენტარი გაცილებით მნიშვნელოვანია. იგი ემსახურება მოსწავლის სხვადასხვა მნიშვნელოვანი უნარის განვითარებას.

4. ეფექტიანი კომენტარების გაკეთება მოსწავლეებსაც შეუძლიათ. კვლევები აჩვენებს, რომ მოსწავლეებსაც შეუძლიათ საკუთარი პროგრესის ეფექტიანი მონიტორინგი (თრამელი, შლოსი და ალფერი, 1994) მოსწავლეები სწავლის პროცესში ინიშნავენ საკუთარ წარმატებებს, მიმართავენ თვითშეფასებას. ეს ეხმარება მათ, დაეფუძონ კონკრეტულ უნარებს, ასევე მიაღწიონ მაღალ აკადემიურ შედეგებს.

მასწავლებლის მიერ გაკეთებული დროული, შედეგების გაუმჯობესებასა და კონკრეტული უნარების დაუფლებისკენ მიმართული კომენტარები სასწავლო პროცესს გახდის უფრო საინტერესოს და შედეგზე ორიენტირებულს. კომენტარების არასათანადო სიხშირით გამოყენება სწავლების ეფექტიანობასა და მოქნილობაზე უარყოფითად აისახება.

განმავითარებელი შეფასების სტრატეგიები მოცემულია მე-7 და მე-9 კლასის მასწავლებლის ნიგნებში, თუმცა აქაც გთავაზობთ განმავითარებელი შეფასების ინსტრუმენტების ნაკრებს, რომლებიც ადვილად გამოიყენება სასწავლო პროცესის მსვლელობისას, უშუალოდ გაკვეთილებზე. ეს ინსტრუმენტები გვეხმარება, სწრაფად გადავამოწმოთ მიმდინარე სასწავლო სიტუაციის ეფექტიანობა. მათი გამოყენებით შეგვიძლია სწრაფად გავიგოთ, თუ როგორ მოგვეყვებინა მოსწავლეები, რას ითვისებენ და რაში სჭირდებათ დამატებითი დახმარება.

ერთნუთიანი პასუხები

გაკვეთილის დასრულებამდე 5 წუთით ადრე მოსწავლეებს ურიგდებათ ბარათები და ისინი ბარათებზე ანონიმურად აფიქსირებენ პასუხს ორ კითხვაზე:

1. რა იყო ყველაზე მნიშვნელოვანი, რაც ვისწავლე დღეს?
2. რა კითხვა მიმაჩნია ყველაზე აქტუალურად დღევანდელი გაკვეთილის დასრულების შემდეგ?

რეაქციის ბარათი

რეაქციის ბარათებიც წერიტი განმავითარებელი შეფასების ინსტრუმენტია. მისი გამოყენების ეტაპებია:

პირველი ეტაპი – მოსწავლეებს გაკვეთილის დასაწყისში ურიგდებათ ბარათები, ისინი აწერენ თავიანთ სახელებს.

მეორე ეტაპი – გაკვეთილის მსვლელობისას, ნებისმიერ დროს, აკეთებენ კომენტარს, მაგალითად, მასწავლებლის მიერ დასმულ კითხვაზე, მოსწავლის კითხვებზე ან კლასში მიმდინარე სასწავლო პროცესზე, დაკვირვებებზე და ა.შ.

მესამე ეტაპი – გაკვეთილის ბოლოს ბარათებს აგროვებს მასწავლებელი და მომდევნო გაკვეთილისთვის მოკლე უკუკავშირით უბრუნებს მოსწავლეებს.

რეაქციის ბარათის ნიმუში:

მოსწავლის სახელი და გვარი:

მოსწავლის კომენტარები:

საკვანძო იდეების ბარათი

მასწავლებლის თხოვნით, მოსწავლეები თემის, თავის თუ საკითხის გარშემო მასალის დასრულების შემდეგ ავსებენ საკვანძო იდეების ბარათს, ვიდრე შემაჯამებელი დავალება მიეცემა. ამ ბარათებზე აყალიბებენ წერილობით იმ საკითხებს, რომლებიც განსაკუთრებით მნიშვნელოვნად მიიჩნიეს.

საკვანძო იდეების ბარათი

1. ...
2. ...
3. ...

მნიშვნელოვანი ბარათი

დროგამოშვებით მასწავლებელი აძლევს მოსწავლეებს წერილობით დავალებას, ურიგებს მოსწავლეებს ბარათებს და სთხოვს:

1. ფურცლის/ბარათის ერთ მხარეს დაწერონ დამუშავებული ტექსტის მთავარი აზრი, მაქსიმუმ, სამი წინადადებით.
2. ფურცლის მეორე მხარეს კი დასვან კითხვა ტექსტის იმ ნაწილის შესახებ, რომელიც კარგად ვერ გაიგეს.

დაწერეთ დამუშავებული ტექსტის მთავარი სათქმელი, მინიმუმ, სამი წინადადებით	დასვით კითხვა ტექსტის იმ ნაწილზე, რომლის დაზუსტებაც გსურთ
1.	
2.	
3.	

ახალი ცნებების გამოყენება

გაკვეთილის დასასრულამდე 10 წუთით ადრე მასწავლებელი სთხოვს მოსწავლეებს, ჩამოაყალიბონ დებულებები, რომლებიც გაკვეთილის თემას უკავშირდება:

როგორც გავიგე, დღევანდელი გაკვეთილის მთავარი საკითხი (ცნება ან იდეა) იყო...
ამ საკითხის/იდეის კარგი მაგალითი შეიძლება იყოს...

თორმეტსიტყვიანი რეზიუმე

გაკვეთილის დასრულებისას მასწავლებელი სთხოვს მოსწავლეებს, დაწერონ რეზიუმე (შეჯამება), რომლისთვისაც მხოლოდ 12 სიტყვას გამოიყენებენ. ეს ეხმარება მასწავლებელს იმის დადგენაში, თუ რამდენად აითვისეს მოსწავლეებმა გაკვეთილის მასალა და მისი ძირითადი კომპონენტები.

სიტყვების რაოდენობის შეზღუდვა „აიძულებს“ მოსწავლეებს, ყველაზე მნიშვნელოვან აზრებს მოუყარონ თავი. შესაძლებელია სიტყვების ნაცვლად წინადადებების რაოდენობის შეზღუდვაც (მაგალითად, დაწერონ რეზიუმე ორი ან სამი წინადადებით).

ანალოგიები

ანალოგიების მოტანა განმავითარებელი შეფასების ერთ-ერთი ყველაზე სასარგებლო სტრატეგიაა. ამისათვის შესაძლებელია ანალოგიის ქარგის გამოყენებაც:

_____ (ცნება, პროცესი, პერსონაჟი) ჰგავს _____-ს, რადგან

ანალოგიების შერჩევით მოსწავლეები გამოავლენენ იმას, თუ რამდენად სიღრმისეულად გაიაზრეს მოცემული ტექსტი. მასწავლებელი სთხოვს მოსწავლეებს, დაასახელონ ანალოგია მათთვის უკვე ნაცნობ საკითხსა და ახალ ინფორმაციას შორის.

სამწუთიანი პაუზა

მასწავლებელი გამოყოფს დროს ახალი მასალის გასააზრებლად. ის შეჩერდება და სთხოვს მოსწავლეებს, დაფიქრდნენ კლასში წარმოდგენილ ახალ ცნებებსა და იდეებზე, დაუკავშირონ ისინი საკუთარ ცოდნა-გამოცდილებას, ახსნან და განმარტონ ისინი. შესაძლებელია წინადადებების ქარგის გამოყენებაც:

მე შემეცვალა წარმოდგენა _____-ის შესახებ.

მე უკეთ გავიგე _____.

მე გამიკვირდა, რომ _____.

მე _____ დავუკავშირე _____-ს.

მე თანაგრძნობა გამიჩნდა _____-ის მიმართ.

ერთწინადადებიანი შეჯამება

მოსწავლეები წერენ შემაჯამებელ წინადადებას, რომელიც პასუხობს თემასთან დაკავშირებულ კითხვებს:

ვინ?

რა?

სად?

როდის?

რატომ?

როგორ?

ოთხი კუთხე

მასწავლებელი კლასში წარადგენს კონკრეტულ თეზისს (მოსაზრებას). მოსწავლეები ირჩევენ პოზიციას და დგებიან საკლასო ოთახის ერთ-ერთ კუთხეში.

პირველი კუთხე: სრულიად ვეთანხმები.

მეორე კუთხე: უფრო ვეთანხმები, ვიდრე არ ვეთანხმები.

მესამე კუთხე: უფრო არ ვეთანხმები, ვიდრე ვეთანხმები.

მეოთხე კუთხე: კატეგორიულად არ ვეთანხმები.

მას შემდეგ, რაც მოსწავლეები კუთხეებში გადანაწილდებიან, მათ ეძლევათ საშუალება, შეაჯერონ საკუთარი მოსაზრებები და ამის შემდეგ გაუზიარონ ისინი კლასს.

შავი ლაქა

ეს არის „ერთნუთიანი მოხსენება“ კითხვაზე:

„რა იყო დღევანდელი გაკვეთილის შავი ლაქა?“

როგორც წესი, აქტივობა ტარდება გაკვეთილის ბოლოს, მასალის ახსნის ან მასწავლებლის მინილექციის დასრულებისას.

შესაძლებელია, მასწავლებელმა ასეც დასვას კითხვა: „რა დაგვრჩა გაურკვეველი _____ საკითხში?“

შესაძლებელია, საუბარი ერთ ნუთზე მეტხანსაც გაგრძელდეს.

პასუხები წრეში

მოსწავლეები (მთელი კლასი ან ჯგუფი) სხდებიან წრეზე.

მასწავლებელი წარუდგენს მათ კონკრეტულ შეკითხვას ან დასამუშავებელ საკითხს.

ყველა მოსწავლე წერს პასუხს ბარათზე/ფურცელზე.

მასწავლებლის სიგნალზე ყველა გადაანდის თავის ბარათს მარჯვნივ მჯდომ მოსწავლეს.

ყველა მოსწავლე აგრძელებს წერას მარცხნივ მჯდომი მოსწავლისგან მიღებულ ბარათზე.

ასე გრძელდება მანამ, სანამ ყველას თავისი ბარათი არ დაუბრუნდება.

მოსწავლეები ეცნობიან ბარათზე დაწერილ ინფორმაციას, რასაც მოსდევს შემაჯამებელი დისკუსია.

ერთი კითხვა და ერთი კომენტარი

მოსწავლეებს წასაკითხად ეძლევათ ტექსტი (ან ერთი ნაწყვეტი).

ტექსტის შინაარსის მიხედვით მათ უნდა მოიფიქრონ ერთი შეკითხვა და ერთი კომენტარი.

მოსწავლეები მორიგეობით უზიარებენ კლასს (ან ჯგუფს) მოფიქრებულ შეკითხვასა და კომენტარს, რასაც აქტიური დისკუსია მოსდევს.

დისკუსიის მსვლელობისას მომდევნო მოსწავლეს შეუძლია ჯერ უპასუხოს წინა მოსწავლის მიერ დასმულ კითხვას ან გამოეხმაუროს კომენტარს, შემდეგ კი თავისი შეკითხვა და კომენტარი წარმოთქვას.

აქტიურ ფაზაში შესვლისას მოსწავლეებს შორის სიღრმისეული დიალოგი იმართება და ყველა მოსწავლეს ეძლევა საშუალება, წაკითხულ ტექსტს ახლებურად შეხედოს.

კითხვა	კომენტარი

სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოსწავლეების აკადემიური და სოციალური მიღწევების შეფასება

სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროებების მქონე მოსწავლე შესაძლებელია ფასდებოდეს დანარჩენი მოსწავლეების მსგავსად (თუ ის მიჰყვება სკოლის სასწავლო გეგმას და პროგრამა მისთვის მხოლოდ ადაპტირებულია) ან მისი ინდივიდუალური სასწავლო გეგმით გათვალისწინებული აკადემიური მიღწევების შესაბამისად. როდესაც მოსწავლე ინდივიდუალური სასწავლო გეგმის მიხედვით ფასდება, შეფასება მთლიანად მოსწავლის შესაძლებლობებსა და უნარებს ეფუძნება.

შეფასება ყოველთვის უნდა აღწერდეს: თუ რის უნარი აქვს მოსწავლეს და რა არის მისი შემეცნების პროცესის ძლიერი მხარე; სფეროებს, სადაც მოსწავლეს დამატებითი ყურადღება ან განვითარება ესაჭიროება; მოსწავლის სწავლის უნარის განვითარებისთვის აუცილებელ დამხმარე საშუალებებს.

ამგვარი წერილობითი კომენტარი მოსწავლის ინდივიდუალური სასწავლო გეგმის მიღწევებსა და განხორციელების სირთულეებს უნდა აღწერდეს. წერილობითი კომენტარი უნდა მიუთითებდეს გზებს, რომლებიც საშუალებას მისცემს მოსწავლეს, უკეთ ისწავლოს და უნდა განსაზღვრავდეს ამ მიღწევებისათვის საჭირო დროის მონაკვეთს.

როდესაც მოსწავლის საგანმანათლებლო პროგრამის გარკვეული ნაწილის წარმართვაზე პასუხისმგებელია სპეციალური პედაგოგი ან ფსიქოლოგი და არა კლასის პედაგოგი, მან მოსწავლის წარმატებებისა და წარუმატებლობის შესახებ წერილობითი ანგარიში კლასის პედაგოგს უნდა წარუდგინოს.

მნიშვნელოვანია, რომ შეფასება აღწერდეს, თუ რაში ვლინდება მოსწავლის სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროება: მოსწავლისთვის აუცილებელია სკოლის სასწავლო გეგმის ადაპტირება (მაგალითად, მოსწავლე მიჰყვება იმავე სასწავლო პროგრამას, მაგრამ პროგრამის ცალკეული ნაწილები ადაპტაციას საჭიროებს).

მოსწავლე სძლევს სკოლის სასწავლო გეგმას, მაგრამ ზოგიერთი საგანი საჭიროებს სასწავლო გეგმის და შედეგების მოდიფიცირებას (მაგალითად, ზოგიერთ საგანში მოსალოდნელი სასწავლო შედეგები რეგულარული სასწავლო პროგრამისაგან ძირეულად განსხვავებულია; მაგალითად, მათემატიკა სრულიად ინდივიდუალურად ისწავლება და მისი მიზანია მოსწავლის ცხოვრებისეულ უნარ-ჩვევებში ორიენტაცია).

მოსწავლისთვის აუცილებელია სკოლის სასწავლო გეგმის და მოსალოდნელი შედეგების მთლიანად მოდიფიცირება (მაგალითად, გონებრივი განვითარების დარღვევის მქონე მოსწავლისათვის პროგრამის მიზანია მისთვის დამოუკიდებლობისა და თვითმოვლის უნარების განვითარება).

ბევრი განსაკუთრებული საჭიროების მქონე მოსწავლის სასწავლო შედეგები მათი თანაკლასელთა მსგავსია, მაგრამ მათთვის პედაგოგი ადაპტირებული შეფასების პროცედურებს იყენებს (მაგალითად, წერიტი გამოცდა ზეპირის ნაცვლად). შეფასების ადაპტირებული პროცედურების გამოყენება მოსწავლის ინდივიდუალურ სასწავლო გეგმაში უნდა აისახოს. ეს მოსწავლეები სასწავლო კურსის/პროგრამის სასწავლო შედეგების მიხედვით უნდა შეფასდნენ.

ზოგიერთი მოსწავლის პროგრამამ შესაძლოა მნიშვნელოვანი მოდიფიკაცია მოითხოვოს. ასეთი პროგრამების ზოგიერთი ან ყველა სასწავლო შედეგი რეგულარული სასწავლო პროგრამისაგან საგრძნობლად განსხვავებული იქნება. ამ შემთხვევებში შეფასება ეფუძნება ამ შედეგების მიღწევის ხარისხს. შესაბამისად, ყველა შეფასება ინდივიდუალურად შემუშავებული სტანდარტების მიხედვით განხორციელდება.

მშობლებს შეუძლიათ სკოლის დახმარება სწავლის შედეგების და მოსწავლის განვითარების პროგრესის შეფასებაში, განსაკუთრებით, სოციალური მიზნების, ცხოვრებისეული უნარ-ჩვევების და განვითარების მხრივ.

9. დამატებითი ლიტერატურა და სასარგებლო ინტერნეტრესურსები

სასარგებლო ვებგვერდები:

www.wikipedia.org
www.unece.org
www.environmenthouse.ch
www.atlapedia.com
www.nationalgeographic.com

საინტერესო ვებგვერდები რუკების შესახებ:

<http://unintentionalmaps.blogspot.com/>
<http://www.maps-for-free.com/>
<http://www.loc.gov/rr/geogmap/guide/gmilltoc.html>
<http://www.journalofmaps.com/>
http://old.encyclopedia.com.pt/articles.php?article_id=1498

გეოგრაფიული თამაშები:

<http://www.hhmi.org/biointeractive/earthviewer-online-and-downloadable-version>
<http://kids.nationalgeographic.com/world/>
<https://itunes.apple.com/us/app/what-is-there-learn-geography/id660164295?mt=8>
<http://world-geography-games.com/>
<https://www.commonsemmedia.org/app-reviews/ansel-and-clairs-adventures-in-africa>
<https://www.commonsemmedia.org/app-reviews/stack-the-countries>
<https://geoguessr.com/>

საერთაშორისო გარემოსდაცვითი და ეკოლოგიური ორგანიზაციები

ბუნების კონსერვაციის საერთაშორისო კავშირი (ინგლ. International Union for Conservation of Nature; IUCN) – <https://www.iucn.org/>
ჩარლზ დარვინის ფონდი (ინგ. Charles Darwin Foundation) – <https://www.darwinfoundation.org/en/>
გლობალური ბუდე (ინგ. Global Nest) – <https://www.gnest.org/>
ცხოველთა დაცვის მსოფლიო საზოგადოება (ინგ. World Society for the Protection of Animals – WSPA) - <https://www.worldanimalprotection.org/>
ეკოლოგიური მარკირების საერთაშორისო ქსელი (ინგ. Global Ekolabelling Network – GEN) – <https://globalecolabelling.net/>
გლობალური ეკოლოგიური ფონდი (ინგ. Global Environment Facility, GEF) – <https://www.thegef.org/>
საერთაშორისო მწვანე ჯვარი – <https://www.gcint.org/>
მსოფლიო დაკვირვების ინსტიტუტი – <http://www.worldwatch.org/>
გარემოს ევროპული სააგენტო (ინგ. European Environment Agency – EEA) – <https://www.eea.europa.eu/>
კლუბი „სიერა“ (ინგ. Sierra Club) – www.sierraclub.org

კალკულატორები

ეკოლოგიური ნაკვალევის კალკულატორი – <https://footprintcalculator.henkel.com/en>
მსოფლიოს მოსახლეობის კალკულატორი – <https://countrymeters.info/en>

საინტერესო ვებგვერდები, რომლებიც თქვენ და თქვენს მოსწავლეებს დაგეხმარებათ ინფოგრაფიკების შედგენაში:

<http://infosthetics.com/> – დიზაინისა და ინფორმაციის შესაბამისობა
<http://www.dailyinfographic.com/> – ახალი ინფოგრაფიკა ყოველდღე
<http://www.informationisbeautiful.net/> – იდეები, პრობლემები, ცოდნა, მონაცემები – ყველაფრის ვიზუალიზაცია
<http://infographr.tumblr.com/> – ყველაფერი ინფოგრაფიკების შესახებ
<https://www.freepik.com/free-vector/infographic-elements-pack> – ინფოგრაფიკები და მათი ელემენტები
<http://www.videoinfographics.com/> – ვიდეოინფოგრაფიკა
<http://visualjournalism.com/> – სიახლეები ინფოგრაფიკის შესახებ
<http://www.amazinginfographics.com/> – რესურსები ინფოგრაფიკებზე
<http://www.best-infographics.com> – საინტერესო ინფოგრაფიკების მაგალითები
<http://infographiclist.com> – მათთვის, ვისაც უყვარს ინფოგრაფიკა

სასარგებლო ბმულები

გაეროს განვითარების პროგრამა – <http://www.undp.org/>
გაეროს განვითარების პროგრამა საქართველოში – <http://www.ge.undp.org/content/georgia/ka/home.html>
განათლების, მეცნიერებისა და კულტურის ორგანიზაცია, იუნესკო – <https://en.unesco.org/>
გაეროს ქალთა ორგანიზაცია – <https://georgia.unwomen.org/ka>
გაეროს ბავშვთა ფონდი, UNICEF – <https://www.unicef.org/>
გაეროს გარემოსდაცვითი პროგრამა, UNEP – <https://www.unenvironment.org/>
გაეროს მოსახლეობის ფონდი – www.unfpa.org
მსოფლიო ბანკი – <http://www.worldbank.org/>
ჯანდაცვის მსოფლიო ორგანიზაცია – www.who.int
საერთაშორისო სავალუტო ფონდი – <https://www.imf.org/>
სოფლის მეურნეობის განვითარების საერთაშორისო ორგანიზაცია – <https://www.ifad.org/>
მსოფლიოს მეტეოროლოგიური ორგანიზაცია – <https://public.wmo.int/>
მსოფლიო სავაჭრო ორგანიზაცია – <https://www.wto.org/>
მსოფლიო ტურისტული ორგანიზაცია – <https://www.unwto.org/>

1. არდია მ., მარგველანი გ., „მსოფლიოს ბუნებრივი რესურსები“. თსუ. თბ., 1998.
2. გაეროს მოდელირება – მონანილის წიგნიდან „საქართველოს გაეროს ასოციაცია“. თბ., 2006.
3. ვებსტერი ქ., „გადახედე, თქვი უარი, შეამცირე“. British Counuil თბ., 2007.
4. ხუნძუკიშვილი მ., ბივერი ს. – განმავითარებელი შეფასება და დიფერენცირებული სწავლება, სახელმძღვანელო მასწავლებლებისთვის. მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების ეროვნული ცენტრი, თბ. 2018.
5. სილვერი ჯეიმს ფ., გეოგრაფია, მეთოდური მასალები მასწავლებლებისთვის. მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების ეროვნული ცენტრი, თბ. 2016.